

กฎหมายและระเบียบการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๓๗

กรมการปกครอง

กระทรวงมหาดไทย

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961131690

กฎหมายและระเบียบการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๑๗

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

สารบัญ

หน้า

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	
หมวด ๑ บททั่วไป	๔
หมวด ๒ พระมหากษัตริย์	๔
หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	๘
หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย	๑๔
หมวด ๕ แนวนโยบายแห่งรัฐ	๑๔
หมวด ๖ รัฐสภา	๑๘
หมวด ๗ คณะรัฐมนตรี	๓๔
หมวด ๘ ศาล	๔๔
หมวด ๙ การปกครองท้องถิ่น	๔๖
หมวด ๑๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญ	๔๗
หมวด ๑๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	๔๙
บทเฉพาะกาล	๕๑
๒. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑	
หมวด ๑ บททั่วไป	๕๗
หมวด ๒ สิทธิเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง	๖๐
หมวด ๓ ทะเบียนผู้เลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง	๖๔
หมวด ๔ หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง	๖๗
หมวด ๕ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน และเสมียนคะแนน	๖๙

หมวด ๖	ผู้แทนพรรคการเมืองและผู้แทนผู้สมัคร	๗/๒
หมวด ๗	การลงคะแนนเลือกตั้ง	๗/๓
หมวด ๘	การตรวจและการรวมคะแนน	๗/๖
หมวด ๙	การคัดค้านการเลือกตั้ง	๗/๙
หมวด ๑๐	บทกำหนดโทษ	๘๐
	กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑	๘๗
๓.	ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๗	
	ส่วนที่ ๑ การเตรียมการเลือกตั้ง	๙๗
	ส่วนที่ ๒ สิทธิเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง	๑๐๖
	ส่วนที่ ๓ การดำเนินการเลือกตั้ง	๑๑๕
	ส่วนที่ ๔ เงินประกันการสมัครรับเลือกตั้ง	๑๒๗
	ส่วนที่ ๕ แบบพิมพ์	๑๒๗
๔.	แบบพิมพ์	
	แบบพิมพ์ที่ใช้สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	๑๓๑
	คำอธิบายประกอบแบบพิมพ์ที่ใช้ในการเลือกตั้ง	๑๓๓
	แบบ ผ.ท. ต่าง ๆ	๑๔๔
๕.	ข้อแนะนำเกี่ยวกับการพิจารณาบัตรเสีย	๑๘๙

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

ตราไว้ ณ วันที่ ๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗
เป็นปีที่ ๒๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาค ๒๕๑๗ พรรษา ปัจจุบันสมัย
จันทรคตินิยม พยัคฆสมพัตสร อัสสขุขมาส กาทบักษ์ ญัญจิมิตถิ สุริยคติกาล
ตุลาคมมาส สัตตมสุรทิน จันทรवार โดยกาลบริเฉท

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามาริบัติ
จักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมให้ประกาศว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้นำความกราบบังคมทูลว่า ตามที่
สมเด็จพระบรมบิดุลาลิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ นั้น เป็นการสถาปนา
การปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย เป็นเบื้องต้น ด้วยพระราช
ประณิธานอันแน่วแน่ในอันที่จะพระราชทานพระราชอำนาจในการปกครองแผ่นดินให้
แก่ประชาชนชาวไทยทั้งหมด มิใช่แก่บุคคลคณะใดหรือฝ่ายใดโดยเฉพาะ ทั้งนี้ โดยมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแห่งประเทศ และทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยอันเป็น
ของปวงชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

นับแต่วาระนั้นมาเป็นเวลาสี่สิบปีเศษ เหตุการณ์บ้านเมืองได้ผันแปรไป
เป็นเหตุให้ต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ ขึ้นใหม่ หลายครั้งหลาย

คราว และในบางครั้งก็จำเป็นต้องใช้รัฐธรรมนูญการปกครองประเทศเป็นการชั่วคราว เพื่อรอเวลาที่จะร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้เสร็จ ทำให้การบริหารประเทศในขณะนั้นมีได้เป็นไปตามครรลองแห่งระบอบประชาธิปไตยตามควร อย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาล่วงมา ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น มีความรู้และความคิดอ่านทางการเมืองดีขึ้น จึงมีความตื่นตัวและปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมมีเสียงในการปกครองประเทศด้วยตนเองขึ้นเป็นลำดับ ทั้งประชาชนก็มีความไม่พึงพอใจในการบริหารราชการแผ่นดินอยู่ด้วย จึงในวันที่ ๑๓ และ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖ ได้มีการเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญโดยเร็วที่สุด นักเรียน นิสิตนักศึกษา ประชาชน และหนังสือพิมพ์ ได้มีส่วนสำคัญในการแสดงประชามติอันแรงกล้าในเรื่องนี้ และในการแสดงประชามติครั้งนั้น ได้มีผู้คนเสียชีวิตและเลือดเนื้อไปเป็นจำนวนมิใช่น้อย และนับว่าเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญ อันเป็นผลทำให้คณะรัฐบาลในยุคนั้นจำต้องกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง และมีการแต่งตั้งคณะรัฐบาลใหม่ขึ้นแทน

เพื่ออนุวัตตามความปรารถนาของมหาชนในครั้งนั้น คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร เมื่อร่างเสร็จ คณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว ก็ได้นำร่างรัฐธรรมนูญนั้น เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งขึ้นจากสมาชิกสภาแห่งชาติและสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้น คณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อคณะกรรมการคณะนี้พิจารณาแล้ว ก็ได้เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง

ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งก็ดี คณะรัฐมนตรีเองก็ดี คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ดี สภานิติบัญญัติแห่งชาติเองก็ดี ได้สดับตรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตลอดมา เพื่อที่จะให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีเจตนารมณ์สอดคล้องความปรารถนาของประชาชน

เจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ แสดงออกให้ปรากฏซึ่งประเพณีร่วมกันของปวงชนชาวไทยว่า จักรักษาไว้ซึ่งเอกราชแห่งชาติไทยในทุกทาง จักคุ้มครองศาสนาพุทธศาสนาให้สถาพร จักเทอดทูนพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและมิ่งขวัญของประเทศชาติ จักยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย จักตรากฎหมายขึ้นใช้

เพื่อความเป็นธรรมในสังคม จักใช้มาตรการทั้งปวงในอันที่จะขจัดความเหลื่อมล้ำใน
ฐานะของบุคคลทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคมให้ลดน้อยลงเป็นลำดับ จักร่วมกันบำบัด
ทุกข์บำรุงสุขและจักพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของราษฎรโดยทั่วหน้าและอย่างเสมอภาค และ
จักดำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรม เพื่อให้ราษฎรได้รับความยุติธรรมอย่างทั่วถึง

อนึ่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีความเห็นว่า การที่จะปกครองประเทศให้
เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนี้ ได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อประชาชนทั้งมวลมีความ
เชื่อมั่นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยนี้เป็นระบอบการปกครองที่ดี และเหมาะ
สมสำหรับประเทศเรา ในอันที่จะยังให้เกิดความผาสุกแก่ปวงชนโดยทั่วกัน เพราะเหตุ
นี้ปวงชนจึงต้องร่วมกันมีส่วนมีเสียงในการปกครองประเทศ โดยเคารพต่อเจตนารมณ์
ของรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด และต้องพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อ
ประโยชน์สุขอันร่วมกัน ทั้งเมื่อถึงวาระจำเป็น จักต้องพร้อมที่จะอุทิศแม้ชีวิตและเลือด
เนื้อเพื่อรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยนี้

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญอย่าง
รอบคอบแล้ว ได้มีมติเห็นชอบและได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระ-
ปรมาภิไธยให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป

เมื่อได้ทรงมีพระราชวินิจฉัยร่างรัฐธรรมนูญโดยถ้อยคำทั่วกระบวนความแล้ว
ทรงมีพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติตามคำแนะนำและยินยอม
ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ไว้ ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
พุทธศักราช ๒๕๑๕ ซึ่งได้ตราไว้ ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ นั้น
ตั้งแต่วันประกาศนี้ เป็นต้นไป

ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมจิตร่วมใจ สมัคศโมสรม เป็นเอกฉันท์ ในอันที่จะ
พิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ เพื่อดำรงคงไว้ซึ่งระบอบประชา-
ธิปไตยและอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยในรัฐสีมาอาณาจักร และนำมาซึ่งความ
ผาสุกศิริสวัสดิคพัฒนาชัชฌมมงคลอนุกศกผลเกียรติยศสถาพร แก่อาณาประชาราษฎรของ
พระองค์ สมดังพระบรมราชประสงค์จงทุกประการ

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกมิได้

มาตรา ๒ ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๔ การนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์หรือรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรา ๕ ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา ๖ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

หมวด ๒

พระมหากษัตริย์

มาตรา ๗ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะ อันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๘ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

มาตรา ๙ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๑๐ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา

มาตรา ๑๑ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

มาตรา ๑๓ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

มาตรา ๑๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๕ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินกว่าสิบสี่คน ประกอบเป็นคณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็น ต่อพระมหากษัตริย์ ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๖ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ดี การให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ดี ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรี หรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง และให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่น หรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๗ องคมนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา ๑๘ ก่อนเข้ารับหน้าที่องคมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๙ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๒๐ การแต่งตั้ง และการให้ข้าราชการในพระองค์และสมุหราช-
องครักษ์พ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

มาตรา ๒๑ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือ
จะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดคนหนึ่งด้วยความ
เห็นชอบของรัฐสภาเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลง
นามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ตามมาตรา ๒๑ กก็ดี ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นใดก็ดี ให้คณะ
องคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดคนหนึ่งที่เหมาะสมดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต่อรัฐ
สภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศ
ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

มาตรา ๒๓ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้
ในมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๒ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการ แทนพระองค์ ซึ่งได้รับการ แต่งตั้ง ตามมาตรา ๒๑
หรือมาตรา ๒๒ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามวรรค
หนึ่งก็ดี ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรค
สองก็ดี ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณี
เช่นว่านี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรี
ชั่วคราว

มาตรา ๒๔ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการ
แต่งตั้งตามมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๒ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภา ด้วยถ้อยคำ
ดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๒๕ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา หากไม่มีพระราชโอรส รัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบราชสันตติวงศ์ก็ได้

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ให้กระทำได้โดยวิธีการอย่างเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๖ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลง ในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๒ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง ก็ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้จนกว่าจะได้ประกาศองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้ และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคสอง ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสอง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราวตามวรรคสาม ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๓ วรรคสาม มาใช้บังคับ

หมวด ๓

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพ อันเป็นการฝ่าฝืน เจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรา ๒๙ บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และสิทธิออกเสียงแสดงประชามติให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น

มาตรา ๓๑ บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่ทำกระทำความผิดนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้น จะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่ทำ ความผิดมิได้

มาตรา ๓๒ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จะต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตาม หลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งเหตุที่ไม่ให้ประกันให้ผู้ ต้องหาหรือจำเลยทราบ

สิทธิที่จะอุทธรณ์คัดค้านการไม่ให้ประกัน ย่อมได้รับความคุ้มครองตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

บุคคลผู้ถูกคุมขังหรือถูกจำคุก ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควร มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย

การ จับกุม คุมขังหรือ ตรวจค้นตัว บุคคล ไม่ว่าใน กรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะ ต้องได้รับแจ้งข้อหา หรือเหตุและรายละเอียด ตามสมควรในการ ที่ถูกจับกุม หรือถูกตรวจ ค้นโดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ เป็นการ เฉพาะตัวได้

การแจ้งข้อหา แก่บุคคลใด ๆ จะต้องมี หลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะ ได้ กระทำความผิดตามข้อหา นั้น

ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ดี พนักงานอัยการก็ดี บุคคลอื่นใด เพื่อประโยชน์ของผู้ ถูกคุมขังก็ดี มีสิทธิร้องต่อศาล ท้องที่ซึ่งมีอำนาจ พิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นนั้น ให้ ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่ง ผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เห็นที่พอใจของศาล ไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาลส่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที

มาตรา ๓๔ ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวน หรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้ยากไร้ ไม่มีทนายทนายพอที่จะจัดหา ทนายความสำหรับตนเองได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๕ บุคคลมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา

ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการถูกรุขมาน ชู้เข้ญ หรือใช้กำลังบังคับหรือเกิดจากการกระทำใด ๆ ที่ทำให้ถ้อยคำนั้นเป็นไปโดยไม่สมัครใจ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา ๓๖ บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่รอฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่า บุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทน และได้รับบรรดาสีทธิที่เสียไป เพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๗ การเกณฑ์แรงงาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งบัญญัติให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๓๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองที่ดี การตรวจค้นเคหสถานที่ดี จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๙ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อ

การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์
สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทำขวัญภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้
ทรงสิทธิ บรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทำขวัญตามวรรคสามให้คำนึงถึงการได้มา สภาพและที่ตั้ง
ของอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับเหตุและวัตถุประสงค์ของการเวนคืนเพื่อให้เกิดความ
เป็นธรรมแก่สังคม

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์และการ
โฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบท
บัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิ
เสรีภาพเกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือ
ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือ
สุขภาพของประชาชน

การปิด โรงพิมพ์ หรือ ห้ามทำการพิมพ์ เพื่อบั่นรอน เสรีภาพ ตามมาตรานี้จะ
กระทำมิได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปิดโรงพิมพ์ หรือห้ามทำการพิมพ์

การให้เสนอ เรื่อง หรือ ข้อความใน หนังสือพิมพ์ ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อน
โฆษณาจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือ
การสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎ
อัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตรา
ขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามเงื่อนไขที่
กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชน รัฐหรือ
หน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ จะกระทำมิได้

มาตรา ๔๑ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นมูลฐานตาม
กฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม เมื่อไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา

มาตรา ๔๒ เสรีภาพในวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมือง

มาตรา ๔๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมือง ตามวิถีทางการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

พรรคการเมืองต้องแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดยเปิดเผย

มาตรา ๔๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางไปรษณีย์ หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกักหรือการเปิดเผยจดหมาย โทรเลข โทรศัพท์ หรือสิ่งสื่อสารอื่นใดที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึง

ข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการใช้การสื่อสารที่จัดไว้เป็น บริการสาธารณะ
มาตรา ๔๙ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทาง และเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

มาตรา ๔๘ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือเศรษฐกิจแห่งชาติ หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง

มาตรา ๔๗ สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๕๐ บุคคลเดี่ยว หรือหลายคน ร่วมกัน ย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๑ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบ เพื่อการกระทำของเจ้าพนักงาน ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๕๒ บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการและพนักงานส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมายหรือกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองสมรรถภาพหรือวินัย

มาตรา ๕๓ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญให้เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญมิได้

หมวด ๔

หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๕๔ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ
การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๕๕ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ

มาตรา ๕๖ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๗ บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

มาตรา ๕๘ ในการใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิออกเสียงประชามติ บุคคล
มีหน้าที่ต้องกระทำโดยสุจริต

มาตรา ๕๙ บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๐ บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๖๑ บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรม ภายในเงื่อนไขและวิธีการ
ที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๕

แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๖๒ บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรา
กฎหมายและการกำหนดนโยบาย และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ

มาตรา ๖๓ รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต

มาตรา ๖๔ รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ และถือหลัก
เสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน

มาตรา ๖๕ รัฐพึงร่วมมือกับนานาประเทศในการรักษาความยุติธรรมระหว่างประเทศ และผดุงสันติสุขของโลก

มาตรา ๖๖ รัฐพึงจัดระบบงานราชการ และงานของรัฐอย่างอื่น ให้มีประสิทธิภาพ และพึงดำเนินการทุกทางเพื่อป้องกันและปราบปรามการแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ

มาตรา ๖๗ รัฐพึงจัดระบบงานของกระบวน การยุติธรรม ให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน และมีหลักประกันความเป็นอิสระของศาล

มาตรา ๖๘ กำลังทหารพึงมี โดยเหมาะสม แก่ความจำเป็น สำหรับรักษาเอกราช ความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ

มาตรา ๖๙ กำลังทหารเป็นของชาติ ไม่ขึ้นต่อเอกชนหรือคณะบุคคลใดๆ

มาตรา ๗๐ กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงคราม เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อการปราบปรามการกบฏและการจลาจล เพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ และเพื่อการพัฒนาประเทศชาติ

การใช้กำลังทหารเพื่อการอื่น ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๗๑ รัฐจะต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข

มาตรา ๗๒ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม

การจัดระบบการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะ สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

การศึกษาอบรมชั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดการให้สถานศึกษาดำเนินกิจการของตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

สถานศึกษาของรัฐ และของท้องถิ่นพึงให้ความเสมอภาคแก่บุคคลในการเข้ารับการศึกษาอบรมตามความสามารถของบุคคลนั้น ๆ

มาตรา ๗๓ การศึกษาอบรมภาคบังคับในสถานศึกษาของรัฐ และของท้องถิ่นจะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

รัฐพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับทุนและปัจจัยต่างๆ ในการศึกษาอบรมทุก
ระดับตามสมควร

มาตรา ๑๔ รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยในศิลปะและวิทยาการต่างๆ พึงส่งเสริม
การประดิษฐ์ และพึงใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ

มาตรา ๑๕ รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ แต่ต้องไม่
กระทำโดยวิธีการอันเป็นการบังคับฝืนใจบุคคล

มาตรา ๑๖ รัฐพึงบำรุงรักษาสถานที่และวัตถุอันมีค่าในทาง ประวัติศาสตร์
วัฒนธรรมและศิลปกรรม

มาตรา ๑๗ รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อมและความงาม
ทางธรรมชาติ รวมทั้งป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธารและน่านน้ำ

มาตรา ๑๘ รัฐพึงส่งเสริมการค้นหายาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อนำมาใช้ให้
เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนชาวไทย โดยไม่ขัดกับหลักการอนุรักษ์-
กรรม

มาตรา ๑๙ รัฐพึงดำเนินการ ให้ความช่วยเหลือแก่ ในฐานะ ของบุคคล ในทาง
เศรษฐกิจและสังคมด้อยลง

มาตรา ๒๐ รัฐพึงจัดระบบ การถือ กรรมสิทธิ์ และการ ครอบครองที่ดินเพื่อ
ประโยชน์แห่งการส่งเสริมเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม และพึงกำหนดพันธะให้เจ้า
ของที่ดินใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์ตามความเหมาะสมแก่สภาพของที่ดิน

มาตรา ๒๑ รัฐพึงส่งเสริมให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ และสิทธิในที่ดินเพื่อ
ประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง โดยการปฏิรูปที่ดินและวิธีการอื่น

มาตรา ๒๒ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงเกษตรกรรม
รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและการ
จำหน่ายผลผลิต

มาตรา ๒๓ รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสหกรณ์

มาตรา ๒๔ รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม

มาตรา ๘๕ รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนได้มีการริเริ่มในทางเศรษฐกิจ

รัฐพึงประกอบกิจการ อันมีลักษณะเป็น สาธารณูปโภค ในทางที่จะให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นส่วนรวม การประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภคโดยเอกชนจะกระทำได้ ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

รัฐพึงวางมาตรการมิให้มีการผูกขาด ตัดตอนในทางเศรษฐกิจโดยเอกชนที่มิได้อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ไม่ว่าการผูกขาดตัดตอนนั้นจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม

มาตรา ๘๖ รัฐพึงวางนโยบายประชากร ให้เหมาะสมกับทรัพยากรของชาติ ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม และความเจริญในทางวิทยาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อความมั่นคงของรัฐ

มาตรา ๘๗ รัฐพึงสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติหรือในการช่วยเหลือราชการ หรือปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม หรือเนื่องจากภัยธรรมชาติ

มาตรา ๘๘ รัฐพึง ส่งเสริม และสนับสนุนการ สังคม สงเคราะห์ของ รัฐและเอกชน เพื่อสวัสดิภาพและความผาสุกของประชาชน

มาตรา ๘๙ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ และได้รับค่าแรงตอบแทนตามควรแก่อัตรา และคุ้มครองแรงงานให้เป็นไปโดยเป็นธรรม และพึงจัดให้ผู้ทำงานรับจ้างมีความมั่นคงก้าวหน้าในการทำงาน และมีหลักประกันเมื่อเจ็บป่วยและชราภาพ

มาตรา ๙๐ รัฐพึง จัดให้ บุคคล ทุกพลภาพ มีงาน ทำตาม ความ สามารถ และ ความเหมาะสม

มาตรา ๙๑ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยโดยถูกสุขลักษณะ และพึงส่งเสริมกิจการเคหะสำหรับประชาชนผู้มีรายได้น้อย

มาตรา ๙๒ รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข ตลอดถึงการอนามัยครอบครัว และพึงคุ้มครองสุขภาพของบุคคล และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย

รัฐพึงให้การรักษายาบาลแก่ผู้ยากไร้โดยไม่คิดมูลค่า

การป้องกันและปราบปรามโรคติดต่ออันตราย รัฐจะต้องกระทำให้แก่
ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า

มาตรา ๕๓ รัฐพึงบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด และพึงจัดสิ่งเป็นพิษ
ซึ่งทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน

มาตรา ๕๔ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษา

หมวด ๖

รัฐสภา

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๕๕ รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร
รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐ
ธรรมนูญ

มาตรา ๕๖ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิ
สภาเป็นรองประธานรัฐสภา

ประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการ ของรัฐสภาใน กรณีประชุมร่วม
กันให้เป็นไปตามระเบียบ และมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

ในกรณีที่ประธานรัฐสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รอง
ประธานรัฐสภาทำหน้าที่แทน

มาตรา ๕๗ ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำ
และยินยอมของรัฐสภา

มาตรา ๕๘ ร่างพระราชบัญญัติซึ่งได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ให้
นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และ
เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๙๘ ร่างพระราชบัญญัติใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงมาภายในสามสิบวัน ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

มาตรา ๑๐๐ ประธานและรองประธานวุฒิสภา ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะได้รับเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๐๑ บุคคลจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกันมิได้

มาตรา ๑๐๒ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา ๑๐๓ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) ต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๒) ต้องไม่รับสัมปทานจากรัฐ หรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้น หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐ หรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(๓) ต้องไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ หรือเงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐสภา หรือวุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๐๔ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องแสดงสินทรัพย์และหนี้สินของตนต่อประธานรัฐสภาตามรายการ วิธีการและกำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๐๕ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๙ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) หรือ (๘) หรือมาตรา ๑๒๔ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้อง นั้น ไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวในวาระหนึ่ง

มาตรา ๑๐๖ การออกจากตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายหลังจากที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงก็ดี คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงก็ดี ย่อมไม่กระทบกระทั่งกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกรวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๐๗ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนหนึ่งร้อยคนซึ่งพระมหากษัตริย์ ทรงเลือก และแต่งตั้งจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความรู้ ความชำนาญ ในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน มีคุณสมบัติตาม มาตรา ๑๑๗ (๑) และมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ ทั้งไม่เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๘

ให้ ประธาน องคมนตรี เป็นผู้ลงนาม รับสนอง พระบรม ราชโองการ แต่งตั้ง สมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๑๐๘ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดเวลาราวละหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง เฉพาะในวาระเริ่มแรก เมื่อครบกำหนดสามปี ให้สมาชิกออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนกึ่งหนึ่งโดยวิธีจับสลาก

มาตรา ๑๐๘ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงเมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๓
- (๕) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๑๗ (๑)
- (๖) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๘ (๑) (๒) (๓) หรือ (๖)
- (๗) ขาดประชุม ตลอดสมัย ประชุม ที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา
- (๘) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๑๐ เมื่อตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงเลือกและแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๗ เข้ามาเป็นสมาชิกแทน สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้น ย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

ส่วนที่ ๓

สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๑๑ สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งมีจำนวนไม่น้อยกว่าสองร้อยสี่สิบคน แต่ไม่เกินสามร้อยคน ทั้งนี้ ตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๒

มาตรา ๑๑๒ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละจังหวัดจะพึงมี ให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จังหวัดหนึ่ง อย่างน้อยให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินกว่าสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคน

ในกรณีที่แบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าเขตละสองคน

ในกรณีที่จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองคน

มาตรา ๑๑๓ จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งเกินกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

มาตรา ๑๑๔ การเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนสภาราษฎร ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

มาตรา ๑๑๕ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง

มาตรา ๑๑๖ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

(๑) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๒) หุนหันพลันแล่น ซึ่งไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้

(๓) ภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช

(๔) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๕) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

มาตรา ๑๑๗ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยและสัญชาติอื่นด้วยในขณะเดียวกันก็ดี บุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติก็ดี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย เว้นแต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่เกิดในต่างประเทศไม่ต้องมีคุณสมบัติดังกล่าว

(๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่พรรคเดียว

มาตรา ๑๑๘ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

(๑) ดิตยพลติดให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๑๑๖ (๑) (๒) (๓) หรือ (๕)

(๔) ต้องคำพิพากษาของศาลใดศาลหนึ่งให้จำคุก และต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลในคดีนั้น

(๕) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๖) เป็นข้าราชการ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง

(๗) เป็นพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ

มาตรา ๑๑๕ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๒๐ อายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๒๑ เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ เป็นการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในหกสิบวันนับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

มาตรา ๑๒๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุกรณีเดียวกัน

มาตรา ๑๒๓ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๒๔ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๓

(๕) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๑๗ (๑) หรือ (๒)

(๖) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๘ (๑) (๒) (๓) หรือ (๖)

(๗) ลาออกจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง หรือพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิกย่อย

(๘) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกและไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง หรือพรรคการเมืองมีมติ แล้วแต่กรณี ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น

(๙) ขาด ประชุม ตลอด สมัย ประชุมที่มี กำหนดเวลา ไม่น้อย กว่า เก้าสิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

(๑๐) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๒๕ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนที่นั้นเริ่มแต่วันเลือกตั้ง และอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

มาตรา ๑๒๖ ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๘๔ แล้ว พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีและมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมือง ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติดังกล่าวในวรรคหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีเช่นนั้น พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง

ส่วนที่ ๔

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๑๒๗ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย

มาตรา ๑๒๘ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของข้าพเจ้าโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๒๙ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่ละสภา มีประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานสภาคนหนึ่ง ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ ตามมติของสภา

มาตรา ๑๓๐ ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำเมื่อถึงคราวที่สมาชิกออกจากตำแหน่งกึ่งหนึ่ง

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งจนสิ้นอายุของสภาหรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภา และประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้วแต่กรณี เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

มาตรา ๑๓๑ ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ทำการแทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๑๓๒ เมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเอง เป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๑๓๓ การประชุมวุฒิสภาก็ดี การประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็ดี ต้องมีสมาชิกร่วมประชุม ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๓๔ การลงมติวินิจฉัยข้อ ปรีกษา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงขาด

มาตรา ๑๓๕ ในที่ประชุมวุฒิสภากิติ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร กิติ ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา กิติ สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธิ์นี้ ย่อมคุ้มครองไปถึง ผู้พิมพ์ และผู้โฆษณา รายงาน การประชุมโดยคำสั่งของสภา และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมด้วย

มาตรา ๑๓๖ ภายใน สามสิบวัน นับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเรียกประชุมรัฐสภา เพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรก

ในปีหนึ่งจะให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่งหรือสองสมัย แล้วแต่สภาผู้แทนราษฎรจะกำหนด

วันประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี ส่วนวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปีของรัฐสภาสมัยต่อ ๆ ไป ให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนด

มาตรา ๑๓๗ สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลาเก้าสิบวัน จะกระทำมิได้แต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๓๘ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ทรงเปิดและปิดประชุมสามัญประจำปีสมัยแรกด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้าฯ ให้รัชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว หรือผู้ใดคนหนึ่งเป็นผู้แทนพระองค์มาทำรัฐพิธีก็ได้

มาตรา ๑๓๙ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

มาตรา ๑๔๐ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภา รวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นของสมาชิกทั้งสองสภาให้ยื่นต่อ
ประธานรัฐสภา ถ้าเป็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร
ให้ประธานสภาผู้ได้รับคำร้องขอทำความกราบบังคมทูล และลงนามรับ
สนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๔๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔๐ การเรียกประชุม การขยายเวลา
ประชุม และการปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๔๒ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือคุมขัง หรือหมาย
เรียกตัวสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำการสอบสวน ในฐานะที่
สมาชิกสภาผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่
ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับ สมาชิก วุฒิสภา หรือ สมาชิกสภา ผู้แทน ราษฎร ในขณะที่
กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธาน แห่งสภาที่ ผู้นั้น เป็นสมาชิกโดยด่วน และ
ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก อาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้

มาตรา ๑๔๓ ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรในคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นใน
ระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก แต่การ
พิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุมสภา

การพิจารณาที่ศาลได้ กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่าจำเลย เป็นสมาชิกของสภาใด
สภาหนึ่งย่อมเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๑๔๔ ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือ สมาชิกสภา ผู้แทน ราษฎรถูก คุมขังใน
ระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวน
หรือศาลแล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าหากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้าย
แห่งสมัยประชุม

มาตรา ๑๕๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๓ วรรคสี่ และมาตรา ๑๕๔ วรรคสาม ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภาได้

มาตรา ๑๕๖ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมด หรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง

(๑) การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลด หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือผ่อนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร

(๒) การจัดสรร รับ รักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

(๓) การกู้เงิน หรือการค้าประกันหรือการใช้เงินกู้

(๔) เงินตรา

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่า ร่างพระราชบัญญัติใด เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้วินิจฉัย

มาตรา ๑๕๗ ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน

มาตรา ๑๕๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๔ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตามมาตรา ๑๕๗ และลงมติเห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสัปดาห์ แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสัปดาห์ ทั้งนี้ เว้นแต่สภาผู้แทนราษฎรจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่าง การพิจารณาของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๕๑

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้พิจารณา ร่างพระราชบัญญัติให้เสร็จภายใน กำหนดเวลาที่ กล่าวในวรรคหนึ่ง ก็ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอ ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินไปยัง วุฒิสภา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปด้วยว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอไปนั้นเป็น ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน คำแจ้งของประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ถือเป็นอัน เด็ดขาด

ในกรณีที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมิได้แจ้งไปว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็น ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมิใช่ร่างพระราช บัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

มาตรา ๑๕๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๔ เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราช บัญญัติเสร็จแล้ว

(๑) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้ดำเนินการต่อไปตาม มาตรา ๙๘

(๒) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติ นั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(๓) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไปยังสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีเช่นว่านี้ ให้สภาทั้งสองต่างตั้งบุคคลที่เป็นหรือมิได้ เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบ เป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น แล้วให้คณะกรรมการ ร่วมกันนั้น รายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้ พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่ คณะ กรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วนั้น ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๘ ถ้าสภา ใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการธิการร่วมกัน ย่อมมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้ และเอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๕ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรา ๕๕

การประชุมคณะกรรมการธิการร่วมกัน ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นำข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรในส่วนที่เกี่ยวกับกรรมการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๐ ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔๙ นั้น สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไป นับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการธิการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๕๘

ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรออาจกร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่ คณะกรรมการธิการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๕๘

มาตรา ๑๕๑ ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔๙ คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการ อย่างเดียวกัน หรือคล้ายกันกับ หลักการของร่าง พระราช บัญญัติ ที่ต้องยับยั้งไว้มิได้

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการ อย่างเดียวกันหรือคล้ายกัน กับหลักการของ ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นตั้งกล่าวให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกัน หรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

มาตรา ๑๕๒ ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎร สนับสนุนหรือ มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร บรรดาร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบ หรือที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้เป็นอันตกไป

มาตรา ๑๕๓ งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณออกไม่ทันปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง

มาตรา ๑๕๔ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้พิจารณา ร่างพระราชบัญญัตินั้นให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา ถ้าพ้นกำหนดนั้น ให้ถือว่า วุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้ และ ใน กรณีที่วุฒิสภา ให้ความเห็นชอบ ให้ดำเนิน การต่อไปตาม มาตรา ๙๘

ถ้าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยให้นำบทบัญญัติ
มาตรา ๑๕๐ วรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๕ การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำได้อีกเฉพาะที่ได้อนุญาตไว้
ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือกฎหมาย
เกี่ยวกับการโอนงบประมาณ หรือกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง เว้นแต่ในกรณีจำเป็น
รีบด่วน จะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ
ในกรณีเช่นว่านี้ ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายชุดใช้ไว้ในพระราชบัญญัติโอนงบประมาณ
รายจ่าย หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติงบ
ประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณถัดไป

มาตรา ๑๕๖ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจควบคุม การ บริหาร
ราชการแผ่นดิน โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๕๗ ในที่ประชุมวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกทุกคน
มีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิ
ที่จะไม่ตอบ เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความ
ปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

มาตรา ๑๕๘ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ไม่น้อยกว่า หนึ่งในห้า
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอให้เปิด
อภิปรายทั่วไป เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในปัญหา
อันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน

ญัตติดังกล่าวในวาระหนึ่งให้ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร และให้
ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อกำหนดเวลาสำหรับการเปิด
อภิปรายทั่วไป ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าสามสิบวัน นับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีได้รับแจ้ง แต่
คณะรัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะขอให้ระงับการอภิปรายทั่วไปนั้นเสียได้ เมื่อเห็นว่าเป็น
เรื่องที่ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรานี้ สภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

มาตรา ๑๕๘ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติในกรณีเช่นว่านี้ มิให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด มติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัว หรือทั้งคณะอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

มาตรา ๑๖๐ การประชุมวุฒิสภา การประชุมสภาผู้แทนราษฎร และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมของแต่ละสภา แต่ถ้ามหากรรมการรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี ร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

มาตรา ๑๖๑ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภา ตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลเป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิก ตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวมานี้ ย่อมมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแสดงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๕ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

กรรมการที่ตงจาก ผู้ที่เป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ต้องมีจำนวนตาม หรือใกล้เคียงกับ อัตราส่วน ของ จำนวน สมาชิก สภาผู้แทน ราษฎร ของแต่ละ พรรค การเมือง หรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับ การประชุม ของสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๑๖๔ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดอัตราส่วนตามวรรคสาม

มาตรา ๑๖๒ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๖๓ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๒๕ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญ ให้เป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะตีความและให้ถือว่า การตีความของรัฐสภาเป็นเด็ดขาด

ในการตีความรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ต้องมีสมาชิกมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๖๔ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจตราข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณของสมาชิก และข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือก และการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภา และกรรมการ วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การยื่นข้อความไว้วางใจ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อย และกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

ส่วนที่ ๕

การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

มาตรา ๑๖๕ ในกรณีต่อไปนี้ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

(๑) การให้ความเห็นชอบในการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามมาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๒

(๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภา ตามมาตรา ๒๔

(๓) การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ตามมาตรา ๒๕

(๔) การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา ๒๖

(๕) การพิจาราร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๙๙

(๖) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา ๑๓๗

(๗) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๓๘

(๘) การตีความรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๖๓

(๙) การแต่งตั้ง และการให้ ผู้ตรวจ เงินแผ่นดิน ของรัฐสภาพ้น จากตำแหน่งตามมาตรา ๑๖๘ และมาตรา ๑๗๓

(๑๐) การตั้งคณะกรรมการการตามมาตรา ๑๗๒

(๑๑) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๘๕

(๑๒) การให้ความเห็นชอบในการประกาศใช้กฎอัยการศึกตามมาตรา ๑๙๓

(๑๓) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา ๑๙๔

(๑๔) การให้ความเห็นชอบแก่ หนังสือ สัญญา และ สนธิ สัญญา ตามมาตรา ๑๙๕

(๑๕)* การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๘

(๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๒๘

มาตรา ๑๖๖ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๕ มาตรา ๙๙ มาตรา ๑๖๓ วรรคสอง มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง มาตรา ๑๙๔ วรรคสอง และมาตรา ๒๒๘ ในการประชุมของรัฐสภาให้นำบทที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่เฉพาะการตั้งคณะกรรมการสามัญและวิสามัญ กรรมการที่ตั้งจากผู้ที่ เป็นสมาชิกของแต่ละสภา จะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

ส่วนที่ ๖

ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา

มาตรา ๑๖๘ พระมหากษัตริย์ ทรง แต่ง ตั้ง ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา ตามมติของรัฐสภา และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๖๙ ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา จะต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในทางการบัญชีหรือการคลัง และจะต้องไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงิน เดือนประจำ หรือผู้มี ตำแหน่งหน้าที่ ในหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานท้องถิ่น หรือผู้จัดการ กรรมการที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใดๆ ซึ่งดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไร ทั้งจะต้องไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายบัญญัติด้วย

มาตรา ๑๗๐ ให้ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ ในการตรวจสอบการรับจ่ายเงินของแผ่นดิน และการรับจ่ายเงินและทรัพย์สินของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งของท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ ทั้ง ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๗๑ ให้ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภามีหน่วยราชการ ภายใต้บังคับบัญชา เพื่อปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ข้าราชการสังกัดหน่วยราชการตามวรรคหนึ่งเป็นข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

มาตรา ๑๗๒ ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาจะต้อง เสนอรายงาน การตรวจสอบการรับจ่ายเงินและทรัพย์สินตามอำนาจหน้าที่ พร้อมทั้งข้อสังเกตต่อรัฐสภาตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ให้รัฐสภาตงคณะกรรมการชำนัญคนหนึ่ง เพื่อพิจารณาสอบสวนรายงานของผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการที่กล่าวนี้ ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นประธาน และมีจำนวน

มากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหนึ่งคน และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗๓ ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ดำรงตำแหน่งมาครบหกปี
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๔
- (๕) รัฐสภามีมติให้ออก

ส่วนที่ ๗

ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

มาตรา ๑๗๔ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗๑ วรรคสอง ข้าราชการสังกัดหน่วยราชการใดจะเป็นข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๗๕ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การลงโทษ และการออกจากราชการของข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๑๗๖ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ตำแหน่งเทียบเท่า ปลัดกระทรวงและอธิบดีพ้นจากตำแหน่ง ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

หมวด ๗

คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๗๗ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอีกไม่เกินสามสิบคน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

นายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีอีกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนรัฐมนตรีทั้งหมด จะต้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้ ประธาน รัฐสภา เป็นผู้ ลงนาม รับสนอง พระบรมราชโองการ ตั้ง นายกรัฐมนตรี

มาตรา ๑๗๘ ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้า จะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศ และประชาชน ทั้งจะรักษาไว้ และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๗๙ รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา ๑๘๐ รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใด ๆ ที่ห้ามไว้มิให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำรง หรือกระทำตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๐๓ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะเป็นผู้จัดการกรรมการที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใด ๆ ซึ่งดำเนินธุรกิจ เพื่อค้ากำไรก็ได้ด้วย

มาตรา ๑๘๑ รัฐมนตรีต้อง แสดงสินทรัพย์ และหนี้สิน ของตน ต่อประธานรัฐสภาตามรายการ วิธีการ และกำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๘๒ รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุม และแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภาซึ่งตนมิได้เป็นสมาชิก แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๕ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๘๓ ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร

รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน และต้องรับผิดชอบต่อร่วมกันต่อสภาผู้แทนราษฎรในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๘๔ คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน ต้องแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขอความไว้วางใจ มติให้ความไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

มาตรา ๑๘๕ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภา ขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภา ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

มาตรา ๑๘๖ ในระหว่างการบริหารราชการแผ่นดิน ภายหลังจากได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ถ้ามีพฤติการณ์ที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควร คณะรัฐมนตรีจะขอให้สภาผู้แทนราษฎรยืนยันความไว้วางใจอีกก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๘๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๘๗ รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ ตามมาตรา ๑๕๕
- (๒) ไม่ได้รับความไว้วางใจตามมาตรา ๑๘๔ หรือมาตรา ๑๘๖
- (๓) สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๔) คณะรัฐมนตรีลาออก
- (๕) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๘๘

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

มาตรา ๑๘๘ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตาม มาตรา ๑๑๗ (๑) หรือ (๒) ในกรณีที่รัฐมนตรีมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ (๑) (๒) หรือ (๓) ในกรณีที่รัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือมีลักษณะ ต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๘ (๑) (๒) (๓) หรือ (๑)

(๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

(๕) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๕๙

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๐

(๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๘๙

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๐๖ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุด ของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)

มาตรา ๑๘๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ในการให้รัฐมนตรี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี ตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

มาตรา ๑๘๐ ในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน ในอันจะรักษาความ ปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ ของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนด ให้ใช้บังคับเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนด นั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทน ราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนน เสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ หนึ่ง ไม่กระทบกระทั่งกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

ถ้าสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภา ไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของ จำนวนสมาชิกทั้งหมด ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การ อนุมัติ หรือ ไม่อนุมัติ พระราชกำหนด ให้ นายกรัฐมนตรี ประกาศ ใน ราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจา นุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของวุฒิสภาและของสภาผู้แทนราษฎร ในกรณี ยืนยันการอนุมัติพระราชกำหนดจะต้องทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

มาตรา ๑๕๑ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยว ด้วยการภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับ เพื่อรักษา ประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่น พระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทน ราษฎรภายในสองวัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบท บัญญัติมาตรา ๑๕๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ในการตราพระราช กฤษฎีกาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๕๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ในการประกาศใช้ และเลิกใช้กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็น ต้องประกาศใช้ กฎอัยการศึก เฉพาะแห่งเป็นการรีบ ด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

กฎอัยการศึกตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะมีผลใช้บังคับเกินสามสิบวัน ได้ อีกเป็นระยะเวลาเท่าใด ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้ วุฒิสภานำหน้ารัฐสภาในการให้ความเห็นชอบ ตามวรรคสาม

มาตรา ๑๕๔ พระมหากษัตริย์ ทรงไว้ซึ่ง พระราช อำนาจ ในการ ประกาศ สงคราม เมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มติ ให้ความเห็นชอบ ของรัฐสภา ต้องมีคะแนนเสียง ไม่น้อยกว่า สองในสาม ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๓ วรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพสงบศึกและทำหนังสือสัญญาอื่น กับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอธิปไตยแห่งชาติ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา หรือสนธิสัญญาพันธมิตรทางทหาร ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๕๖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๑๕๗ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๕๘ พระมหากษัตริย์ ทรงแต่งตั้งและให้ข้าราชการฝ่ายทหาร และฝ่ายพลเรือน ตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี และเทียบเท่าพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๕๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗๕ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การลงโทษ และการออกจากราชการของข้าราชการ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๒๐๐ ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง จะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา ๒๐๑ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๘

ศาล

มาตรา ๒๐๒ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งจะ
ต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

มาตรา ๒๐๓ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

มาตรา ๒๐๔ การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง หรือที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะ แทนศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมาย สำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะกระทำมิได้

มาตรา ๒๐๕ การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาล หรือวิธีพิจารณา เพื่อใช้แก้คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้

มาตรา ๒๐๖ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษา อรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๒๐๗ ผู้พิพากษาและตุลาการจะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา ๒๐๘ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ผู้พิพากษาพ้นจากตำแหน่ง

ก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรก ผู้พิพากษาต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำที่คณะกรรมการตุลาการเป็นผู้กำหนด

มาตรา ๒๐๙ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่งจะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมจะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

มาตรา ๒๑๐ คณะกรรมการตุลาการประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธานกรรมการ ข้าราชการฝ่ายตุลาการเป็นกรรมการโดยตำแหน่งสามคน ตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกแปดคน ซึ่งข้าราชการตุลาการเป็นผู้เลือกจากข้าราชการตุลาการสี่คน กับจากผู้รับบำเหน็จหรือบำนาญที่เคยรับราชการเป็นผู้พิพากษามาแล้ว และต้องไม่ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือทนายความอีกสี่คน

ตำแหน่งของข้าราชการตุลาการผู้มีสิทธิได้รับเลือกเป็นกรรมการตุลาการ ผู้ทรงคุณวุฒิและการเลือกตั้งกรรมการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

มาตรา ๒๑๑ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่กฎหมายบัญญัติ การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๑๒ ศาลปกครองและศาลในสาขาแรงงาน สาขาภาษี หรือสาขาสังคม จะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาพ้นจากตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ของศาลตลอดจนวิธีพิจารณาของศาลตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลนั้น

มาตรา ๒๑๓ ในกรณีที่ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่นหรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

หมวด ๙

การปกครองท้องถิ่น

มาตรา ๒๑๔ การจัดระเบียบการปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งนครหลวงต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองท้องถิ่นของตนเอง และมีอิสระในทางการภาษีอากรและการเงินแห่งท้องถิ่น ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๒๑๕ ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ย่อมมีสิทธิปกครองตนเอง

มาตรา ๒๑๖ การปกครองท้องถิ่นทุกระดับในทกจังหวัดรวมทั้งนครหลวง ให้มีสภาท้องถิ่น และหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น และต้องมีการเลือกตั้งตามระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย

มาตรา ๒๑๗ การเลือกตั้งสมาชิกของสภาท้องถิ่น ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

การเลือกตั้งหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น จะใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ หรือจะให้สภาท้องถิ่นเลือกตั้งจากสมาชิกของสภาท้องถิ่นก็ได้ ทั้งนี้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา ๒๑๗ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หมวด ๑๐

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๑๘ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการรัฐธรรมนูญมีจำนวนเก้าคนโดยรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และคณะกรรมการตุลาการตามมาตรา ๒๑๐ เป็นผู้เลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนฝ่ายละสามคน

ให้คณะกรรมการตุลาการเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นลำดับแรก และแจ้งผลการเลือกต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เมื่อรัฐสภาได้เลือกแล้วให้แจ้งผลการเลือกต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อคณะรัฐมนตรีได้เลือกแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อผู้ได้รับเลือกทั้งหมดกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ให้กระทำให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญคนหนึ่ง เป็นประธานในกรณีที่ประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๒๑๕ ตลาการรัฐธรรมนูญจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมิได้

มาตรา ๒๒๐ ตลาการรัฐธรรมนูญ จะได้รับเงิน ประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๒๒๑ บุคคล จะดำรง ตำแหน่ง ตลาการรัฐธรรมนูญ ติดต่อกันสองครั้งมิได้

มาตรา ๒๒๒ ตลาการรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น

(๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

มาตรา ๒๒๓ เมื่อดำเนินการรัฐธรรมนูญว่างลง ให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการตุลาการที่ได้เลือกตลาการรัฐธรรมนูญผู้พ้นจากตำแหน่งแล้วแต่กรณี เลือกตลาการรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น

มาตรา ๒๒๔ เมื่อร่างพระราชบัญญัติใด ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๙๘

(๑) หากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองสภารวมกัน หรือ สมาชิกของแต่ละสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติ ตามวรรคหนึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยแล้วแจ้งให้ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ในระหว่างที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรีส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังรัฐสภาต่อไป

มาตรา ๒๒๕ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวแล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ใช้ได้ในคดีที่ปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

มาตรา ๒๒๖ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๒๗ วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมาย

หมวด ๑๑

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๒๘ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จะกระทำได้อีกแต่โดยหลักเกณฑ์ และวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งชั้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามชั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วย ในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้วให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๘ และมาตรา ๘๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๕ ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริเห็นว่า ร่างรัฐธรรมนูญที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายตามมาตรา ๒๒๘ กระทบถึงประโยชน์ได้เสียสำคัญของประเทศหรือประชาชน และทรงพระราชดำริเห็นสมควรให้ประชาชนได้วินิจฉัย พระมหากษัตริย์ย่อมทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้ประชาชนทั่วประเทศออกเสียงเป็นประชามติว่า เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้น

ในการให้ประชาชนออกเสียงเป็นประชามติ จะได้มีการประกาศพระบรมราชโองการภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่น่าร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

เมื่อมีประกาศพระบรมราชโองการตามวรรคสอง ให้ตราพระราชกฤษฎีกา กำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงเป็นประชามติ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศ พระบรมราชโองการ และวันออกเสียงประชามติต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ในเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจตามมาตรานี้ มิให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๒๒๘ (๗) มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๓๐ บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ

หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการ^๕ การนั้น

มาตรา ๒๓๑ ในการให้ประชาชนออกเสียงตามมาตรา ๒๒๘ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีประชามติเห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงลงพระปรมาภิไธยภายในสามสิบวัน นับแต่วันประกาศผลประชามติ และเมื่อได้ประกาศรัฐธรรมนูญนั้นในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ ถ้ามีประชามติไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๒๓๒ ในวาระเริ่มแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตาม มาตรา ๒๓๓

มาตรา ๒๓๓ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๒๓๔ นับตั้งแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๓๓ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๔๙๕ ทำหน้าที่รัฐสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๒ และมาตรา ๑๐๓ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามมาตรา

มาตรา ๒๓๕ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือคณะรัฐมนตรีหากจะมีขึ้นก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาแทนราษฎรตามมาตรา ๒๓๓ เป็นคณะรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๗๙ และ มาตรา ๑๘๐ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีตามมาตรา

เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาแทนราษฎรแล้ว ให้คณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง แต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

มาตรา ๒๓๖ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ เพื่อให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ซึ่งต้องไม่เกินสองปี นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๘ วรรคสอง มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๓๗ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ เพื่อให้การปกครองท้องถิ่นเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๔ มาตรา ๒๑๖ และมาตรา ๒๑๗ ซึ่งต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติตามมาตราดังกล่าวมาใช้บังคับ

มาตรา ๒๓๘ บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่งการโดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา ๑๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๔๙๕ ที่ยังใช้บังคับอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลง คำสั่งดังกล่าว ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ.

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ถึกฤทธิ ปราโมช

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๑ ตอนที่ ๑๖๕ วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗)

กฏหมาย

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

พระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*

พ.ศ. ๒๕๑๑

(รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๗)

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๑
เป็นปีที่ ๒๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร^{*๒}
จึงทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ตรา พระราชบัญญัติ ขึ้นไว้ โดยคำแนะนำ
และยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

*๑ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ มาตรา ๓
*๒ แก้ไขคำว่า “สมาชิกสภาผู้แทน” และ “ประธานสภาผู้แทน” เป็น “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”
และ “ประธานสภาผู้แทนราษฎร” ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับ
ที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ มาตรา ๔

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๙๙

(๒) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๔๙๙

(๓) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓)

พ.ศ. ๒๕๐๐

บรรดาบทกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับอื่นใด ซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

(มาตรา ๔ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“หน่วยเลือกตั้ง” หมายความว่า ท้องถิ่นที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

“ที่เลือกตั้ง” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

“วันเลือกตั้ง” หมายความว่า วันที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

“เขตเลือกตั้ง” หมายความว่า ท้องที่ซึ่งจัดเป็นเขตอันจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

“ผู้สมัคร” หมายความว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

“ผู้เลือกตั้ง” หมายความว่า ผู้สิทธิเลือกตั้ง

“ผู้ว่าราชการจังหวัด” หมายความว่า รวมถึง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

มหานคร

“นายอำเภอ” หมายความว่า รวมถึง หัวหน้าเขต

“กำนัน” หมายความว่า รวมถึง หัวหน้าแขวง

“ศาลากลางจังหวัด” หมายความว่า รวมถึง ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

มหานคร

“ทว่าการอำเภอ” หมายความว่า รวมถึง ทว่าการเขต

“ทว่าการกำนัน” หมายความว่า ทว่าการหัวหน้าแขวง

“อำเภอ” หมายความว่า รวมถึง เขต

“ตำบล” หมายความว่า รวมถึง แขวง”

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

บททั่วไป

(มาตรา ๖ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๖ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ถือเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัด ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่กระทรวงมหาดไทยประกาศครั้งสุดท้าย ก่อนวันประกาศพระราชกฤษฎีกา ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎร หนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน จังหวัด
ใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้
หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคนก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน ต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้า
หมื่นคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่นถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้น ให้นับเป็น
หนึ่งแสนห้าหมื่น

เมื่อได้มี ประกาศพระราชกฤษฎีกา ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรแล้ว ถ้าการเลือกตั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้กระทรวงมหาดไทย
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยไม่ชักช้า กำหนดจำนวนเขตเลือกตั้งในแต่ละ
จังหวัดและจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะทำการเลือกตั้ง ในแต่ละเขตเลือก
ตั้ง รวมทั้งท้องที่ประกอบเป็นเขตเลือกตั้งของแต่ละเขตเลือกตั้ง”

มาตรา ๗ ในเขตเลือกตั้งใด ถ้ามีผู้สมัคร ไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรที่จะมีการเลือกตั้งได้ ในเขตเลือกตั้งนั้น ให้ถือว่าผู้สมัครนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง
โดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

มาตรา ๘ นายจ้างทั้งปวง ต้องให้ความสะดวกพอสมควรแก่ลูกจ้างใน
อันที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง

บทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับแก่ทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจ
ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ และองค์การของรัฐตามกฎหมายว่าด้วยเงื่อนไข
อายุผู้ทำงานในองค์การของรัฐด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๙ ผู้เลือกตั้งไม่จำเป็นต้องให้ถ้อยคำว่าคุณได้ลงคะแนนเลือกตั้งหรือไม่
หรือลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด ไม่ว่ากรณีใด

มาตรา ๑๐ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตเลือกตั้งใด มิให้นำมาตรา ๖ วรรคหนึ่งและวรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๐๓ มาใช้ บังคับในกรณีที่น่าสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ แผ่นประกาศหรือสิ่งอื่นมา โฆษณาหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อประโยชน์ของผู้สมัคร หรือพรรคการเมือง ที่ส่งสมาชิกเข้ารับ เลือกตั้ง

มาตรา ๑๑ เมื่อได้มีประกาศระบุที่เลือกตั้งตามมาตรา ๓๗ วรรคสองแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดนำสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ แผ่นประกาศ หรือสิ่งอื่นมา โฆษณาหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อประโยชน์ของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้า รับเลือกตั้งภายในบริเวณทลสามสิบเมตรแห่งที่เลือกตั้ง

มาตรา ๑๒ ในวันเลือกตั้ง ภายในบริเวณทลสามสิบเมตรแห่งที่เลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้ใดทำการโฆษณาที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร ทั้งห้ามมิให้ใช้เครื่อง ขยายเสียงหรือทำเสียงอื่นใดที่เป็นการรบกวน หรือเป็นอุปสรรคแก่การเลือกตั้ง ไม่ว่าจะกระทำในหรือนอกบริเวณทลดังกล่าว

ในกรณีที่มีการโฆษณาที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครผู้ใด โดยได้จัดทำสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ แผ่นประกาศ หรือสิ่งอื่นไว้ในที่เลือกตั้งภายใน บริเวณทลสามสิบเมตรแห่งที่เลือกตั้งอยู่แล้วก่อนหรือในวันเลือกตั้ง ให้เจ้าพนักงาน ผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนนมีอำนาจและหน้าที่ ทำลาย ปกปิด หรือนำออกไปไว้นอกริมณฑลสามสิบเมตรดังกล่าว

(มาตรา ๑๓ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่ง พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

มาตรา ๑๓ ในวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้ใดขาย จำหน่าย แจก แจก หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิดในเขตเลือกตั้ง

มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทย กระทำการใดเพื่อประโยชน์แห่งการเลือกตั้ง โดยประการที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัคร และห้ามมิให้เข้ามีส่วนช่วยเหลือในการเลือกตั้งด้วยประการใด ๆ ทั้งนี้ เว้นแต่การกระทำนั้นเป็นการช่วยราชการหรือเป็นการประกอบอาชีพตามปกติโดยสุจริตของผู้นั้น

มาตรา ๑๕ นอกจากหน้าที่ซึ่งระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ พนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจ มีหน้าที่จัดการให้ความสะดวกและรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง

หมวด ๒

สิทธิเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง

(มาตรา ๑๖ ยกเลิกโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

(มาตรา ๑๗ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๑๗ บุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ จะเป็นผู้เลือกตั้งได้จะต้องมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรไทยติดต่อกันนับแต่ได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี และมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ คือ

(๑) สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่ามัธยมปีที่หก หรือมัธยมศึกษาปีที่สาม ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือมีความรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่า

(๒) รับหรือเคยรับราชการ ทหารตาม กฎหมาย ว่าด้วยการรับราชการทหาร

(๓) เป็นหรือเคยเป็นข้าราชการ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(๔) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล กรรมการสุขาภิบาล กรรมการตำบล กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน

(มาตรา ๑๘ ยกเลิกโดยมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

(มาตรา ๑๘ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๑๘ บุคคลผู้มีสัญชาติไทยและมีสัญชาติอื่นด้วยในขณะเดียวกัน เว้นแต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดแต่เกิดในต่างประเทศ จะเป็นผู้สมัครได้ต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมบทหก หรือมัธยมศึกษาปีที่สามตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือมีความรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่า หรือรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น และต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) รับหรือเคยรับราชการ ทหารตาม กฎหมายว่าด้วย การรับราชการทหาร

(๒) เคยเป็นข้าราชการ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(๓) เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล กรรมการสุขาภิบาล กรรมการตำบล กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน”

มาตรา ๒๐ บุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติ จะเป็นผู้สมัครได้ต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๘ และได้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรติดต่อกันนับแต่ได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

มาตรา ๒๑ เมื่อผู้สมัครผู้ใดสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ในเขตเลือกตั้งใดแล้ว ห้ามมิให้ผู้นั้นสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งอื่นอีก

มาตรา ๒๒ การสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขต
เลือกตั้งใด ผู้สมัครต้องยื่นใบสมัครตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงด้วยตนเองต่อผู้ว่า
ราชการจังหวัด ณ ศาลากลางจังหวัด แห่งจังหวัดที่เขตเลือกตั้งที่ตนสมัครนั้นตั้งอยู่ภาย
ในระยะเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับใบสมัครแล้ว ให้ลงบันทึกการรับใบสมัครไว้
เป็นหลักฐานและออกใบรับให้แก่ผู้สมัครในวันนั้น และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสอบสวน
ว่าผู้สมัครจะสมัครรับเลือกตั้งได้หรือไม่ ถ้าได้ก็ให้ประกาศรับสมัครไว้ ณ ศาลากลาง
จังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งการรับสมัครหรือไม่รับสมัครให้ผู้สมัครทราบโดยเร็ว

(มาตรา ๒๓ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๒ แห่ง พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๒๓ ผู้สมัครผู้ใด ซึ่งได้รับแจ้งการรับสมัครจากผู้ว่าราชการ
จังหวัดแล้วต้องนำเงินประกันการสมัครสี่พันบาทและรูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัด
เจนเหมือนรูปถ่ายของตนเอง ขนาดกว้างประมาณ ๘.๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ
๑๓.๕ เซนติเมตร มีจำนวนสองเท่าของจำนวนหน่วยเลือกตั้งและของอำเภอ
และกิ่งอำเภอในเขตเลือกตั้งนั้น ไปมอบให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดภายในกำหนด
เจ็ดวันนับแต่วันได้รับแจ้งการรับสมัคร

เมื่อผู้สมัครได้มอบเงินประกันการสมัครและรูปครบถ้วนแล้ว ให้ผู้ว่า
ราชการจังหวัดจัดทำประกาศขงมีชื่อผู้สมัครและเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร อัน

ประกอบด้วยเลขหมายประจำตัวผู้สมัครและจำนวนจุดเท่ากับเลขหมายซึ่งจะใช้ในการลงคะแนน และรูปผู้สมัครปัดไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ทว่าการอำเภอ ทว่าการกิ่งอำเภอ และที่เลือกตั้งทุกแห่งหรือบริเวณใกล้เคียงในเขตเลือกตั้งซึ่งผู้นสมัครโดยเร็ว

ผู้สมัครคนใดไม่นำเงินหรือรูปไปมอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัดภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากการเป็นผู้สมัคร และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศถอนชื่อผู้นั้นจากการเป็นผู้สมัคร”

มาตรา ๒๔ เงินประกันการสมัครนั้นเมื่อเสร็จจากการเลือกตั้งแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดคืนเงินให้แก่ผู้สมัคร เว้นแต่ผู้สมัครไม่ได้รับเลือกตั้งและไม่ได้คะแนนเลือกตั้งถึงร้อยละสิบของจำนวนผู้เลือกตั้งซึ่งมาใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือถ้าผู้สมัครถอนการสมัครเสียเอง ให้ถือว่าผู้สมัครได้ยินยอมให้เงินประกันนั้นตกเป็นของรัฐ

มาตรา ๒๕ ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งไม่รับสมัคร ผู้สมัครมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่ศาลากลางจังหวัดตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดนั้น หรือต่อศาลแพ่งสำหรับจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีได้ โดยมีต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว ให้ดำเนินการพิจารณาโดยมิชักช้า และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ศาลวินิจฉัยว่าให้รับสมัครหรือไม่ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด และให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดโดยเร็ว

ในกรณีที่ศาลสั่งให้รับสมัคร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติตามคำสั่งศาล และให้นำมาตรา ๒๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และถ้าได้จัดตั้งกรรมการตรวจคะแนน

ขึ้นแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งคำสั่งศาลให้คณะกรรมการตรวจคะแนนทราบโดยเร็ว

การใดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดและ กรรมการตรวจคะแนนได้ปฏิบัติ ไปตามคำสั่งเดิมของผู้ว่าราชการจังหวัดก่อน ได้รับทราบคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่น นั้นเป็นอันสมบูรณ์ตามกฎหมาย

หมวด ๓

ทะเบียนผู้เลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง

มาตรา ๒๖ ในเขตเทศบาลให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล และนอกเขตเทศบาลให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอจัดทำ ทะเบียนผู้เลือกตั้งสำหรับ แต่ละตำบลแยกตามหน่วยเลือกตั้งเป็นทะเบียนถาวรไว้ ณ สำนักงานเทศบาลหรือที่ว่าการอำเภอ

มาตรา ๒๗ ในการจัดทำทะเบียนผู้เลือกตั้งให้ถือทะเบียนผู้เลือกตั้งที่ได้จัดทำไว้ก่อนแล้ว และให้เทศบาลหรือนายอำเภอแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องโดยตรวจสอบกับทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และหลักฐานอื่นที่จะทราบได้

มาตรา ๒๘ ในเดือนตุลาคมทุกปี ให้เทศบาลหรือนายอำเภอจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้เริ่มมีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้งไว้ ณ สำนักงานเทศบาล หรือที่ว่าการอำเภอ

ผู้ใดซึ่งเริ่มมีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้งยังไม่มีชื่อในบัญชีรายชื่อที่ประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้ไปแจ้ง ณ สำนักงานเทศบาลหรือที่ว่าการอำเภอหรือที่ทำการกำนันที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตนั้น เพื่อให้ตนได้มีชื่อในทะเบียนผู้เลือกตั้ง ถ้าไม่สามารถไปแจ้ง

ด้วยตนเองได้ จะมอบหมายให้ผู้ซึ่งบรรลุนิติภาวะซึ่งเชื่อถือได้ไปแจ้งแทนตนหรือจะแจ้งโดยวิธีส่งหนังสือลงทะเบียนตอบรับทางไปรษณีย์ก็ได้

มาตรา ๒๙ ทะเบียนผู้เลือกตั้งอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อตัวและชื่อสกุล
- (๒) เพศ
- (๓) วัน เดือน ปีเกิด
- (๔) ที่อยู่ปัจจุบัน

มาตรา ๓๐ ผู้เลือกตั้งผู้ใดหรือผู้แทนพรรคการเมืองใดประสงค์จะตรวจดูชื่อของผู้เลือกตั้งในทะเบียนผู้เลือกตั้ง ณ สำนักงานเทศบาลหรือที่ว่าการอำเภอในเวลาราชการ ก็ให้เทศบาลหรือนายอำเภอจัดให้ตรวจดูโดยมิชักช้า

มาตรา ๓๑ ผู้เลือกตั้งผู้ใดไม่มีชื่อในทะเบียนผู้เลือกตั้งมีสิทธิยื่นคำร้องต่อเทศบาลหรือนายอำเภอท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่นั้น เพื่อให้ลงชื่อตนในทะเบียนผู้เลือกตั้ง

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้าเทศบาลหรือนายอำเภอเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องสมควรมีชื่อในทะเบียนผู้เลือกตั้งก็ให้ส่งเติมชื่อผู้ยื่นคำร้องลงในทะเบียนผู้เลือกตั้งโดยมิชักช้า ถ้าเทศบาลหรือนายอำเภอเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องไม่สมควรมีชื่อในทะเบียนผู้เลือกตั้ง ก็ให้สั่งยกคำร้องและแจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง โดยแสดงเหตุผลไว้ด้วย

เมื่อได้รับคำแจ้งตามวรรคสองแล้ว ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ หรือต่อศาลแพ่งสำหรับผู้ที่มิมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี โดยมีต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

ในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง เพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจะให้ลงชื่อผู้ยื่นคำร้องในทะเบียนผู้เลือกตั้งหรือไม่

เมื่อศาลได้รับคำร้องตามวรรคสามแล้ว ให้ศาลดำเนินการพิจารณาโดยมิชักช้า และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด และให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังเทศบาลหรือนายอำเภอเพื่อปฏิบัติการตามคำสั่งโดยเร็วที่สุด และในกรณีที่มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งไปก่อนได้รับคำสั่งศาล ให้แก่บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งทุกฉบับให้ถูกต้องด้วย

การใดที่ได้ปฏิบัติ ไปตามคำสั่งเดิมของ เทศบาลหรือ นายอำเภอ ก่อนได้รับทราบคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่นนั้นเป็นอันสมบูรณ์ตามกฎหมาย

(มาตรา ๓๒ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“ มาตรา ๓๒ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้นายอำเภอจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งไว้ ณ ที่สาธารณะที่เห็นได้ง่าย และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง สำหรับในเขตเทศบาลให้เป็นหน้าของเทศบาล สำหรับนอกเขตเทศบาลให้เป็นหน้าของนายอำเภอ คัดรายชื่อผู้เลือกตั้งจากทะเบียนผู้เลือกตั้ง ”

มาตรา ๓๓ เมื่อได้มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามมาตรา ๓๒ วรรคหนึ่งแล้ว ผู้เลือกตั้งผู้ใดไม่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งแห่งหน่วยเลือกตั้งที่ตนสมควรมีชื่อเป็นผู้เลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น มีสิทธิยื่นคำร้องต่อนายอำเภอก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้นำมาตรา ๓๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๔ ผู้เลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งที่ได้ประกาศตาม
 มาตรา ๓๒ วรรคหนึ่ง มีชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้เลือกตั้งมี
 สิทธิยื่นคำร้องต่อนายอำเภอก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน เพื่อให้ถอนชื่อผู้ซึ่งไม่
 มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งดังกล่าว

เมื่อนายอำเภอ พิจารณา แล้วเห็นว่า สมควร สั่งถอนชื่อผู้นั้นหรือ สมควรยก
 คำร้อง ก็ให้มีคำสั่งถอนชื่อผู้นั้นหรือยกคำร้อง และให้แจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกถอนชื่อหรือ
 ผู้นั้นคำร้องทราบ แล้วแต่กรณี และให้นำมาตรา ๓๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๕ เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และ
 คดีถึงที่สุดแล้ว ให้ศาลแจ้งไปยังเทศบาลหรือนายอำเภอ ซึ่งผู้นั้นมีชื่ออยู่ในทะเบียนผู้
 เลือกตั้งโดยมิชักช้า เพื่อบันทึกลงไว้ในทะเบียนผู้เลือกตั้ง และให้เทศบาลหรือนาย
 อำเภอประกาศการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามคำสั่งศาลปิดไว้ ณ สำนักงานเทศบาลหรือ
 ที่ว่าการอำเภอ

ในกรณีที่ได้มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งแล้ว ให้นายอำเภอประกาศ
 ถอนชื่อผู้นอกจากบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งทุกฉบับให้ถูกต้องด้วย และให้นำมาตรา ๓๑
 วรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๔

หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง

(มาตรา ๓๖ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๓๖ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะพึงมีใน
จังหวัดนั้น

ตามปกติให้ใช้เขตตำบลหนึ่งเป็นหน่วยเลือกตั้งหนึ่ง

ถ้าตำบลใดมีจำนวนผู้เลือกตั้งเกินกว่าหนึ่งพันคน ให้กำหนดหน่วย
เลือกตั้งในตำบลนั้นเพิ่มขึ้น โดยถือเกณฑ์จำนวนผู้เลือกตั้งหน่วยละหนึ่งพันคน
เป็นประมาณ ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยใน

การไปลงคะแนนของผู้เลือกตั้ง จะกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นโดยไม่คำนึงถึง

จำนวนผู้เลือกตั้งก็ได้ หรือไม่กำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นก็ได้ เฉพาะตำบลในเขต

เทศบาลหรือในบริเวณที่ชุมชนหนาแน่น ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะ
กำหนดหน่วยเลือกตั้ง โดยให้มีจำนวนผู้เลือกตั้งหน่วยเลือกตั้งละสามพันคนเป็น
ประมาณก็ได้

เมื่อได้กำหนดหน่วยเลือกตั้งแล้ว ให้ประกาศหน่วยเลือกตั้ง ณ
ศาลากลางจังหวัด ทว่าการอำเภอ ทว่าการกิ่งอำเภอ และสำนักงานเทศบาล
เฉพาะตำบลในเขตเทศบาลหรือในบริเวณที่ชุมชนหนาแน่นนั้น ให้จัดทำแผน
ที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งประกอบไว้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง จะกระทำได้โดยประกาศก่อน
วันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และให้นำความในวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม
เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินจะประกาศเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง หรือยุบ หรือ
รวมหน่วยเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่าสามสิบวันก็ได้”

(มาตรา ๓๗ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๓๗) หน่วยเลือกตั้ง ใหม่นั้นเลือกตั้งแห่งหนึ่ง ที่เลือกตั้งนั้น
ต้องให้เป็นทางประชาชนเข้าออกได้สะดวกเพื่อการลงคะแนนเลือกตั้ง

เมื่อได้ประกาศ พระราชกฤษฎีกา ให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในเขตเลือกตั้งใด ให้นายอำเภอประกาศระบุที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ในท้องที่ของตนไม่น้อยกว่าสามสัปดาห์ก่อนวันเลือกตั้ง ประกาศของนายอำเภอดังกล่าวให้ปิด ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่สาธารณะที่เห็นได้ง่าย และที่เลือกตั้ง หรือบริเวณใกล้เคียง ในกรณีฉุกเฉินนายอำเภอจะประกาศเปลี่ยนแปลงที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งเมื่อใดก็ได้

ในท้องที่ตำบลใด ถ้าความปลอดภัยสาธารณะถูกคุกคาม หรือเห็นว่าเป็นการไม่สะดวกอย่างยิ่ง นายอำเภอจะประกาศระบุที่เลือกตั้งนอกเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยเลือกตั้งนั้น

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เลือกตั้ง หรือกำหนดที่เลือกตั้งนอกเขตหน่วยเลือกตั้ง ให้นายอำเภอ รายงาน พร้อมส่ง สำเนา ประกาศ ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดโดยมิชักช้า”

มาตรา ๓๘ ที่เลือกตั้งให้ มีลักษณะและเครื่องประกอบตามที่ กำหนด ในกฎกระทรวง

หมวด ๕

เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน

และเสมียนคะแนน

มาตรา ๓๙ ให้นายอำเภอแต่งตั้ง ข้าราชการหรือ ข้าราชการ ส่วน ท้องถิ่น เป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้ง มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๐ ให้นายอำเภอแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจ คะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งทุกหน่วยเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามสัปดาห์ คณะกรรมการตรวจ

คะแนนแต่ละหน่วยเลือกตั้งประกอบด้วยกรรมการหน่วยละห้าคน และให้แต่งตั้งสมาชิก
คะแนนประจำ หน่วยเลือกตั้ง ทุกหน่วย เลือกตั้งมี จำนวน หน่วยเลือกตั้ง ละหนึ่ง คนเป็น
อย่างน้อย จากบรรดาผู้เลือกตั้งซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๑
และให้มีอำนาจถอดถอนและแต่งตั้งผู้อื่นแทนก่อนวันเลือกตั้งได้

ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเลือกกรรมการ ตรวจคะแนนคนหนึ่งขึ้นเป็น
ประธาน เมื่อประธานไม่อยู่ในที่เลือกตั้ง ให้กรรมการตรวจคะแนนเลือกกรรมการ
ตรวจคะแนนอื่นเป็นประธาน ไปพลาถก่อน จนกว่าประธานที่ได้เลือกตั้งไว้สามารถปฏิบัติ
หน้าที่ได้

ในการดำเนินการของคณะกรรมการตรวจคะแนน ให้ถือว่ากรรมการ
ตรวจคะแนนตั้งแต่สามคนขึ้นไปเป็นองค์คณะ

ในกรณีที่มีกรรมการตรวจคะแนนไม่ครบห้าคน ให้กรรมการตรวจคะแนน
ผู้ที่อยู่ครบบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๑ เป็นกรรมการ
ตรวจคะแนนให้ครบห้าคน ไปพลาถก่อนจนกว่ากรรมการตรวจคะแนนที่ได้ตั้งไว้สามารถ
ปฏิบัติหน้าที่ได้

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการตรวจคะแนน ให้นายอำเภอหรือเจ้าพนักงานผู้
ดำเนินการ เลือกตั้ง ประจำหน่วย เลือกตั้งนั้น มีอำนาจ แต่งตั้งผู้ ซึ่งมี คุณสมบัติ และไม่มี
ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๑ คนหนึ่งเป็นกรรมการตรวจคะแนน และให้กรรมการ
ตรวจคะแนนผู้นั้นแต่งตั้งผู้ที่มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๑ อีกสี่
คนเป็นกรรมการตรวจคะแนน ไปพลาถก่อนจนกว่ากรรมการตรวจคะแนนซึ่งนายอำเภอ
แต่งตั้งไว้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๔๑ กรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนน ให้แต่งตั้งจากผู้เลือกตั้งซึ่งมีความประพฤติดี และสามารถอ่านและเขียนหนังสือไทยได้

ห้ามมิให้แต่งตั้งข้าราชการประจำ นายกเทศมนตรี เทศมนตรี ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ผู้สมัคร ผู้แทนผู้สมัคร หรือผู้แทนพรรคการเมือง เป็นกรรมการตรวจคะแนน

ห้ามมิให้แต่งตั้งผู้สมัคร ผู้แทนผู้สมัคร หรือผู้แทนพรรคการเมืองเป็นเสมียนคะแนน

มาตรา ๔๒ การลงมติวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจคะแนน ให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการตรวจคะแนนคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๔๓ ให้ถือว่าเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนนตามมาตรา ๔๐ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญานับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งจนสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่

มาตรา ๔๔ กรรมการตรวจคะแนน มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในที่เลือกตั้ง หากปรากฏว่าผู้ใดกระทำความผิดที่ขัดขวางรบกวนในกิจการเลือกตั้ง หรือจะทำความไม่เรียบร้อยขึ้น กรรมการตรวจคะแนนมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นออกไปเสียจากที่เลือกตั้งได้ แต่ต้องมิให้ขัดต่อการที่ผู้เลือกตั้งจะใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

มาตรา ๔๕ ก่อนเวลาเปิดการรับลงคะแนนครึ่งชั่วโมง ถ้ากรรมการตรวจคะแนนยังไม่ครบองค์คณะหรือไม่มาเลย ให้ดำเนินการตามมาตรา ๔๐

หมวด ๖

ผู้แทนพรรคการเมืองและผู้แทนผู้สมัคร

มาตรา ๔๖ พรรคการเมืองแต่ละพรรคและผู้สมัครแต่ละคน มีสิทธิแต่งตั้งผู้เลือกตั้งเป็นผู้แทนพรรคการเมืองหรือผู้แทนผู้สมัครประจำอยู่ ณ ที่ซึ่งจัดไว้ในที่เลือกตั้งในวันเลือกตั้งได้แห่งละหนึ่งคน

ที่ซึ่งจัดไว้สำหรับผู้แทน พรรคการเมือง และผู้แทน ผู้สมัคร ในที่เลือกตั้งนั้น ให้อยู่ใน ลักษณะ ที่ผู้แทน พรรคการเมือง และ ผู้แทน ผู้สมัคร จะต้องได้ เห็นการ ปฏิบัติ กิจการของคณะกรรมการตรวจคะแนน ได้โดยชัดเจน

หนังสือแต่งตั้ง ผู้แทนพรรคการเมือง และ ผู้แทนผู้สมัคร ให้ ทำตามแบบที่ กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้แทนพรรคการเมืองหรือผู้แทนผู้สมัคร ยื่นหนังสือแต่งตั้งผู้แทนต่อ นายอำเภอที่เลือกตั้งนั้นตั้งอยู่ไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันเลือกตั้ง ให้นายอำเภอบันทึกรับทราบ พร้อมด้วยลงวัน เดือน ปี ในหนังสือแต่งตั้งนั้นแล้วมอบคืนก่อนวันเลือกตั้ง

พรรคการเมืองหรือผู้สมัครมีสิทธิเพิกถอนผู้แทนซึ่งตนได้แต่งตั้ง โดยยื่น เป็นหนังสือต่อนายอำเภอก่อนวันเลือกตั้ง หรือต่อคณะกรรมการตรวจคะแนนในวันเลือกตั้ง

มาตรา ๔๗ ผู้แทนพรรคการเมืองหรือผู้แทนผู้สมัคร ต้องได้รับความยินยอมให้ดูการดำเนินการเลือกตั้ง และมีสิทธิทักท้วงได้เมื่อเห็นว่ากรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยยื่นคำทักท้วงเป็นหนังสือต่อประธาน

กรรมการตรวจคะแนน ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนออกใบรับและนำเสนอคณะกรรมการตรวจคะแนนพิจารณาคำทักท้วงนั้น ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนบันทึกคำทักท้วง รวมทั้งพฤติการณ์และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจคะแนนไว้ในรายงานแสดงผลของการนับคะแนน

ห้ามมิให้ผู้แทนพรรคการเมืองหรือผู้แทนผู้สมัคร กล่าวโต้เถียงกับกรรมการตรวจคะแนนหรือระหว่างกันเอง โดยประการที่เป็นอุปสรรคต่อกิจการที่กำลังดำเนินอยู่

บทบัญญัติตามมาตรา^{นี้}ให้ใช้บังคับแก่ผู้สมัครโดยอนุโลม

หมวด ๗

การลงคะแนนเลือกตั้ง

มาตรา ๔๘ บัตรเลือกตั้งและหีบบัตรเลือกตั้งให้มี ลักษณะและขนาดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(มาตรา ๔๘ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๔๘ การลงคะแนนเลือกตั้ง ให้ใช้วิธีทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา ๕๐ ในวันที่เลือกตั้ง ให้เปิดการลงคะแนนตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา

มาตรา ๕๑ ขณะจะเปิดการลงคะแนน ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนเปิดหีบบัตรเลือกตั้งในที่เปิดเผย แสดงให้ผู้เลือกตั้ง ซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกตั้งนั้น

เห็นว่าเป็นที่เปลี่ยวและให้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งใส่กุญแจประจำครั้งที่บรรจุกุญแจไว้ และให้คณะกรรมการตรวจคะแนนบันทึกการเปิดหีบบัตรเลือกตั้งตามมาตรา ๕๑ โดยให้ผู้เลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคน ซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อในบันทึกนั้นด้วย

(มาตรา ๕๒ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๕๒ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ให้ผู้เลือกตั้งที่จะลงคะแนนไปแสดงตนต่อกรรมการตรวจคะแนนโดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชน เว้นแต่บุคคลที่ไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมาย ต้องแสดงหรือมีหลักฐานอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อให้ตรวจสอบชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งเมื่อกรรมการตรวจคะแนนตรวจสอบถูกต้องแล้ว ให้อ่านชื่อและที่อยู่ของผู้เลือกตั้ง ถ้าไม่มีผู้เลือกตั้ง ผู้สมัคร ผู้แทนผู้สมัคร หรือผู้แทนพรรคการเมืองผู้ใดสักห้วง ให้หมายเหตุไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง และให้กรรมการตรวจคะแนนมอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นไปลงคะแนน

หากมีผู้ทักท้วงตามวรรคหนึ่ง หรือกรรมการตรวจคะแนนสงสัยว่าผู้เลือกตั้งที่มาแสดงตนนั้นมิใช่เป็นผู้ชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนมีอำนาจสอบสวนและวินิจฉัยขาดว่า จะให้ผู้ถูกทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยมีสิทธิลงคะแนนหรือไม่ คำขาดของคณะกรรมการตรวจคะแนนให้เป็นที่สุด ในกรณีที่คณะกรรมการตรวจคะแนนวินิจฉัยว่าผู้ถูกทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยไม่มีสิทธิลงคะแนนให้ คณะกรรมการตรวจคะแนนทำบันทึก คำวินิจฉัยและลงลายมือชื่อไว้ด้วย”

มาตรา ๕๓ ผู้เลือกตั้งซึ่งมีชื่ออยู่ใน บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งสำหรับ หน่วยเลือกตั้งใด ให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะหน่วยเลือกตั้งนั้น และให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะแห่งเดียว

ผู้เลือกตั้ง ซึ่งได้รับ การแต่งตั้งให้มีหน้าที่ ในการ เลือกตั้งหรือ เกี่ยวข้องกับ การเลือกตั้ง มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องประจำปฏิบัติหน้าที่ นั้นโดยไม่ต้องมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ถ้าหน่วยเลือกตั้งที่ตนประจำปฏิบัติ หน้าที่นั้นอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง

ให้ผู้เลือกตั้งตามวรรคสอง ซึ่งประสงค์จะลงคะแนน เลือกตั้งในหน่วยเลือก ตั้งที่ตนต้องประจำปฏิบัติหน้าที่ แสดงหลักฐานคำสั่งแต่งตั้งต่อคณะกรรมการตรวจ คะแนนก่อนทำการลงคะแนนเลือกตั้ง เมื่อคณะกรรมการตรวจคะแนนตรวจสอบถูกต้องแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเพิ่มชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งอีกส่วนหนึ่ง ต่างหาก

(มาตรา ๕๔ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๕๔ ผู้เลือกตั้งผู้ได้รับบัตรเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนแล้ว ไม่ ประสงค์จะลงคะแนน ให้คนบัตรเลือกตั้งแก่กรรมการตรวจคะแนน ให้กรรมการ ตรวจคะแนนบันทึกการไม่ลงคะแนนไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง และผู้เลือกตั้ง ผู้นั้นจะใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งนั้นอีกไม่ได้”

มาตรา ๕๕ ระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ห้ามมิให้เปิดหีบบัตรเลือก ตั้ง เว้นแต่จะมีความจำเป็นเกี่ยวกับอุปสรรคในการลงคะแนนอันจะหลีกเลี่ยงมิได้ จึง ให้คณะกรรมการตรวจคะแนน เปิดได้โดยมิให้เอาบัตรออกจากหีบ และให้ปิดไว้ตามเดิม ในกรณีเช่นนั้นให้คณะกรรมการตรวจคะแนนกระทำต่อหน้าผู้เลือกตั้ง ซึ่งอยู่ในที่เลือก- ตั้งและให้บันทึกแสดงเหตุในการเปิดหีบบัตรเลือกตั้ง โดยให้ผู้เลือกตั้งไม่น้อยกว่า สองคน ซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อในบันทึกนั้นด้วย

มาตรา ๕๖ ก่อนประกาศผลการนับคะแนน ห้ามมิให้กรรมการตรวจ
คะแนนหรือเสมียนคะแนน แจ้งแก่ผู้ใดให้ทราบจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ได้ลงคะแนน
ไว้ หรือให้ทราบจำนวนคะแนนอันได้ลงไว้สำหรับบุคคลใด หรือให้ทราบว่าผู้ใด
ลงคะแนนหรือไม่

หมวด ๘

การตรวจและการรวมคะแนน

มาตรา ๕๗ เมื่อปิดการลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจ
คะแนนนับคะแนนโดยเปิดเผยจนเสร็จในรวดเดียว ห้ามมิให้เลื่อนหรือประวิงการ
นับคะแนน

เมื่อการนับคะแนนเสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนประกาศผล
ของการนับคะแนน ณ ที่เลือกตั้งนั้น และรีบทำรายงานแสดงผลของการนับคะแนน
และปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อส่งไปยังนายอำเภอโดยเร็ว

แบบประกาศผลของการนับคะแนน รายงานแสดงผลของการนับคะแนน
วิธีนับคะแนน วิธีประกาศผลของการนับคะแนน และวิธีเก็บบัตรเลือกตั้งบรรจุหีบ
ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(มาตรา ๕๗ ทวิ ต่อไปนี้ เพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๕๗ ทวิ ถ้าการลงคะแนนหรือการนับคะแนน ณ ที่เลือกตั้ง
แห่งใดไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย หรือเหตุ
นอกอำนาจอย่างอื่น ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนประกาศงดลงคะแนน หรือ
นับคะแนนสำหรับที่เลือกตั้งแห่งนั้น แล้วรายงานต่อนายอำเภอโดยด่วน ใน

กรณีเช่นนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศยกเลิกการลงคะแนน หรือการนับคะแนน และกำหนดวันลงคะแนนใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งนั้นภายในสามวัน นับแต่วันได้รับทราบเหตุอันได้สงบลงแล้ว และต้องประกาศก่อนวันลงคะแนนไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ในกรณีที่จำนวนผู้เลือกตั้งทั้งหมดของหน่วยเลือกตั้งทั้งดียวตามวรรคหนึ่ง จะไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้นเปลี่ยนแปลง ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่ต้องประกาศให้มีการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง”

(มาตรา ๕๔ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๕๔ บัตรเลือกตั้งต่อไปนี้เป็นบัตรเสีย คือ

- (๑) บัตรปลอม
- (๒) บัตรที่ทำเครื่องหมาย เกินกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีได้ในเขตเลือกตั้ง

- (๓) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายเลย
- (๔) บัตรที่ปรากฏว่าได้พับซ้อนกันมากกว่าหนึ่งบัตร
- (๕) บัตรที่มีเครื่องหมาย หรือข้อความอื่นใดนอกจากที่กำหนดไว้

ในกฎกระทรวง

บัตรดังกล่าว ให้กรรมการตรวจคะแนนสลักหลังว่า “เสีย” และให้กรรมการตรวจคะแนนไม่น้อยกว่าสามคนลงลายมือชื่อกำกับไว้

ในการนับคะแนน หากปรากฏว่ามีบัตรเสีย ให้แยกบัตรเสียออกไว้เป็นส่วนหนึ่ง และห้ามมิให้นับบัตรเสียเป็นคะแนนไม่ว่ากรณีใด”

มาตรา ๕๕ ให้นายอำเภอรักษาที่บัตรเลือกตั้งไว้มีกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันเลือกตั้ง แต่ถ้าจะต้องใช้ที่บัตรเลือกตั้งในการเลือกตั้งก่อนครบกำหนดหนึ่งปี ก็ให้ใช้ที่บัตรเลือกตั้งนั้นได้และให้ทำลายบัตรเลือกตั้งกับเอกสาร ที่เก็บอยู่ในที่บัตรเลือกตั้งนั้นด้วย

ในกรณีที่มีการคัดค้านการเลือกตั้งที่ได้กระทำในเขตเลือกตั้งใด ให้เก็บที่บัตรเลือกตั้งที่ใช้ในเขตเลือกตั้งนั้นไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด

มาตรา ๖๐ ให้นายอำเภอส่งรายงานการเลือกตั้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด โดยด่วน และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรวมยอดคะแนนการเลือกตั้ง และประกาศผลการเลือกตั้งโดยเร็วและให้รายงานไปยังกระทรวงมหาดไทยเพื่อแจ้งต่อไปยังรัฐสภา

มาตรา ๖๑ ในเขตเลือกตั้ง ซึ่งมีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคน ผู้สมัครผู้ใดได้คะแนนมากที่สุด ให้ผู้สมัครนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ในกรณีที่คะแนนมากที่สุดเท่ากัน ให้ผู้สมัครซึ่งได้คะแนนเท่ากันจับสลากกันว่าผู้ใดได้รับเลือกตั้งหรือไม่

ในเขตเลือกตั้งซึ่งมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มากกว่าหนึ่งคน ให้ผู้สมัครซึ่งได้คะแนนมากที่สุดตามลำดับลงมาเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

ภายในบังคับแห่งวรรคสอง ในกรณีที่มีผู้สมัครหลายคนได้คะแนนเท่ากันจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถเรียงลำดับผู้ได้รับเลือกตั้งได้ตามจำนวน ก็ให้ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากันนั้นจับสลาก เพื่อให้ได้จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้ง ครบจำนวนที่เขตเลือกตั้งนั้น มีการเลือกตั้งได้

การจับสลากตามความในมาตรานี้ ให้กระทำต่อหน้าผู้ว่าราชการจังหวัด ตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๙

การคัดค้านการเลือกตั้ง

มาตรา ๖๒ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศผลการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งใด ผู้เลือกตั้ง ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง ซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น เห็นว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือเห็นว่าการที่บุคคลใดได้รับการเลือกตั้ง เป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร จากการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น เป็นไปโดยมิชอบ อันสมควรที่จะให้มีการเลือกตั้งใหม่มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลจังหวัดที่เขตเลือกตั้งนั้นตั้งอยู่ หรือต่อศาลแพ่ง สำหรับจังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรี

มาตรา ๖๓ เมื่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งได้รับคำร้องคัดค้านแล้ว ให้ดำเนินการพิจารณาโดยมิชักช้า และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมและให้ ทำความเห็นและส่งสำนวน ไปยังศาลฎีกา เพื่อวินิจฉัยและให้ศาลฎีกามีอำนาจสั่งต่อไปนี้

(๑) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้ง หรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้ง เป็นไปโดยมิชอบ สมควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้นหรือเฉพาะแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใด ที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งตามคำร้องคัดค้านนั้นได้

(๒) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้ง หรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้ง เป็นไปโดยชอบ หรือแม้มิชอบ แต่ไม่มีเหตุอันสมควรจะมีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้นหรือเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งนั้น ให้มีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านเสีย

มาตรา ๖๔ เมื่อศาลฎีกามีคำสั่งอย่างใดแล้ว ให้ส่งสำเนาคำสั่งไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพื่อแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยทราบ

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้ถือว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งถูกคัดค้านนั้นขาดจากสมาชิกภาพตั้งแต่วันที่ศาลฎีกามีคำสั่ง คำสั่งของศาลฎีกาซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือน กิจการ ที่สมาชิก สภาผู้แทนราษฎร ผู้นั้น ได้กระทำไป ในหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก่อนที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับแจ้งคำสั่ง

หมวด ๑๐

บทกำหนดโทษ

(มาตรา ๖๕ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๖๕ นายจ้างผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา ๖๖ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๑๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๗ ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยฝ่าฝืนมาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยส่งเนรเทศออกจากประเทศไทยด้วย

(มาตรา ๖๗ ทวิ ต่อไปนี้ เพิ่มเติมโดยมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๖๗ ทวิ เจ้าพนักงานผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๐ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท”

มาตรา ๖๘ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของกรรมการตรวจคะแนน ซึ่งสั่งตาม
 มาตรา ๕๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือ
 ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๙ ผู้เลือกตั้งผู้ใดลงคะแนนหรือพยายามลงคะแนนมากกว่าหนึ่ง
 แห่ง อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๕๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่
 เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๗๐ ผู้เลือกตั้งผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๔ โดยทุจริต ต้อง
 ระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และ
 ให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๗๑ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน
 หรือเสมียนคะแนนผู้ใด ฝ่าฝืนมาตรา ๕๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ
 ปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗๒ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน
 หรือเสมียนคะแนนผู้ใดโดยจงใจนับบัตรเลือกตั้ง หรือคะแนนในการเลือกตั้งให้ผิดไป
 จากความจริง หรือรวมคะแนนให้ผิดไป หรือกระทำด้วยประการใดโดยมิได้มีอำนาจ
 กระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสีย
 หรือกระทำด้วยประการใดแก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ หรืออ่านบัตรเลือกตั้ง
 ให้ผิดไปจากความจริง หรือทำรายงานการเลือกตั้งไม่ตรงความจริง ต้องระวางโทษ
 จำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินห้าพันบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิ
 เลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๓ ผู้ใดโดยจงใจ กระทำด้วย ประการใด ให้บัตร เลือกตั้งชำรุด หรือเสียหายหรือให้เป็นบัตรเสีย หรือกระทำด้วยประการใดแก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินห้าพันบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๔ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน หรือเสมียนคะแนนผู้ใดจงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ หรือกระทำการอันใดเพื่อขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย กฎกระทรวงหรือคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๕ ข้าราชการหรือข้าราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งมีเงินเดือน และตำแหน่งประจำ นายกเทศมนตรี เทศมนตรี กรรมการสุขาภิบาล หรือกรรมการตำบลผู้ใด ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมาย เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่การเลือกตั้งของผู้สมัครผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินห้าพันบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๖ ผู้สมัครหรือผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดแก่ผู้เลือกตั้งผู้ใด เพื่อจะจงใจให้ผู้เลือกตั้งนั้นลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครอื่น หรือให้คงเว้นมิให้ลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินห้าพันบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๗ ผู้ใดรู้อยู่แล้วว่าตน ไม่มีสิทธิ สมัคร รับเลือกตั้ง เข้าสมัครรับเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินห้าพันบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๑๘ ผู้สมัครผู้ใดจัด ยานพาหนะนำผู้เลือกตั้ง ไปยังที่เลือกตั้งเพื่อ
การเลือกตั้งหรือนำกลับไปที่เลือกตั้ง หรือจัดให้ผู้เลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้ง หรือ
กลับจากที่เลือกตั้งโดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารยานพาหนะหรือค่าจ้าง ซึ่งต้องเสียตามปกติ
หรือผู้ใดกระทำการเช่นว่านั้นเพื่อประโยชน์แก่ผู้สมัครผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่
เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอน
สิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๑๙ ผู้เลือกตั้งผู้ใดเรียกหรือรับทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่น
ใด สำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อจะลงคะแนนเลือกตั้ง หรือถ่วงไม่ลงคะแนนเลือก
ตั้งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้ง
จำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๒๐ ภายหลังจากที่ได้เปิดหีบบัตรเลือกตั้งที่ตั้งไว้ เพื่อการลง
คะแนนแล้ว หรือภายหลังจากที่ได้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งนั้นเพื่อรักษาไว้เมื่อการเลือกตั้ง
ได้เสร็จสิ้นแล้ว ผู้ใดเปิดทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนแปลง หรือทำให้ไร้
ประโยชน์ หรือลักพาไป ซึ่งหีบบัตรเลือกตั้งหรือบัตรเลือกตั้ง โดยไม่มีอำนาจโดย
ชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือ
ทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๒๑ ผู้ใดไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายจงใจกระทำการใดเพื่อ
ชักชวนหรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้เลือกตั้งไป ณ ที่เลือกตั้ง หรือเข้าไป ณ ที่ลงคะแนน
หรือมิให้ไปถึง ณ ที่ตั้งว่านั้น ภายในกำหนดเวลาที่ลงคะแนนเลือกตั้งได้ ต้องระวาง
โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาล
สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

(ความในมาตรา ๑๒ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๒๒ แห่ง พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๘๒ ผู้ใดโดยทุจริต ทำเครื่องส่งเกิดโดยวิธีใดไว้ที่บัตรเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี”

มาตรา ๘๓ ผู้ใดโดยทุจริตกระทำให้ปรากฏด้วยวิธีใด อันเป็นการลวงผู้เลือกตั้งให้สำคัญผิดเกี่ยวกับเลขหมายประจำตัว หรือการสังกัดพรรคของผู้สมัครคนใด หรือของตนเองในกรณีที่ตนเป็นผู้สมัครด้วย มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(มาตรา ๘๔ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๒๓ แห่ง พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗)

“มาตรา ๘๔ ผู้เลือกตั้งผู้ใดโดยทุจริต ใช้บัตรเลือกตั้ง ซึ่งมีใช้บัตรกรรมการตรวจคะแนนแห่งที่เลือกตั้งนั้นมอบให้ลงคะแนน หรือนำบัตรเลือกตั้ง ที่ไม่ใช่ลงคะแนนออกไปจากที่เลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี”

มาตรา ๘๕ ผู้ใดลงคะแนนเลือกตั้งหรือพยายามลงคะแนนเลือกตั้ง โดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น ได้ลงบัตรหรือพยายามลงบัตร หรือแสดงบัตรประจำตัวประชาชน หรือสิ่งที่ใช้แทนบัตรประจำตัวประชาชนที่มีได้มีไว้สำหรับตนหรือที่ทำปลอมแปลงขึ้น ต่อกรรมการตรวจคะแนนเพื่อลงคะแนนเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินห้าพันบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๘๖ ผู้ใดไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย นำบัตรเลือกตั้งใส่ในหีบบัตรเลือกตั้ง หรือกระทำการใดในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งแสดงว่ามีผู้มาแสดงตนเพื่อลงคะแนนโดยผิดจากความจริง หรือกระทำการใดอันเป็นเหตุให้มีบัตรเลือกตั้งเพิ่มขึ้น

จากความจริง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินห้าพันบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๘๗ ผู้ใดก่อให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในที่เลือกตั้ง หรือในที่ประชาชนชุมนุมกันอยู่เพื่อรอการเข้าไปลงคะแนนเลือกตั้ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ถนอม กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี

- หมายเหตุ
๑. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๐๓ ลงวันที่ ๔ พ.ย. ๒๕๑๑
  ๒. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๗ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๑ ตอนที่ ๑๖๗ ลงวันที่ ๕ ต.ค. ๑๗
  ๓. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๑ ตอนที่ ๑๘๖ ลงวันที่ ๖ พ.ย. ๑๗

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

กฎกระทรวง

(พ.ศ. ๒๕๑๑)

ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๑๑

(รวมทั้งที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๗)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

(ความในข้อ ๑ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ข้อ ๑)

“ข้อ ๑ ใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ใช้ตามแบบ ผ.ท. ๖ ทำยกกฎกระทรวงนี้”

(ความข้อ ๒ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ข้อ ๑)

“ข้อ ๒ ที่เลือกตั้งให้มีขนาดพอสมควร ที่จะดำเนินการเลือกตั้งได้โดยสะดวก และในวันเลือกตั้งให้มีคูหาลงคะแนนสำหรับให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนโดยไม่เป็นการเปิดเผยจำนวนหาคูหาเป็นอย่างน้อย ถ้าหน่วยเลือกตั้งใดมีผู้

เลือกตั้ง เกินกว่าหนึ่งพันคน ให้มีคูหา ลงคะแนน เพิ่มขึ้นตาม จำนวนผู้เลือกตั้ง โดยถือเกณฑ์ จำนวนผู้เลือกตั้ง ทุกสองร้อยคนต่อหนึ่งคูหา เศษของสองร้อย ถ้าถึงหนึ่งร้อยให้นับเป็นสองร้อย

ลักษณะที่เลือกตั้ง ตลอดจนการจัดภายในบริเวณที่เลือกตั้ง ให้อนุโลมตามแผนผังที่เลือกตั้งตามตัวอย่างท้ายกฎกระทรวงนี้”

ข้อ ๓ หนังสือแต่งตั้งผู้แทนพรรคการเมือง ให้ใช้ตามแบบ ผ.ท. ๒๓ ท้ายกฎกระทรวงนี้

หนังสือแต่งตั้งผู้แทนผู้สมัคร ให้ใช้ตามแบบ ผ.ท. ๒๔ ท้ายกฎกระทรวงนี้ (ความในข้อ ๔ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ข้อ ๒)

“ข้อ ๔ บัตรเลือกตั้งให้ใช้กระดาษสีขาว กว้างประมาณ ๑๔ เซนติเมตร ยาวตามความจำเป็น พับทบจากข้างล่างขึ้นไปหาข้างบน

ด้านนอกของบัตรพับแล้วมีแถบสี หน้าบัตรมีครุฑ และมีข้อความ “บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” และประทับตราประจำตำแหน่งนายอำเภอท้องที่ หรือเครื่องหมายอื่นของนายอำเภอท้องที่ พร้อมกับหมายเลขเรียงลำดับต่อท้ายข้อความ “บัตรเลขที่”

ด้านในของบัตรตอนบนมีข้อความว่า “ให้ทำเครื่องหมายกากบาท (เช่น x) ชี้คี่เส้น (เช่น /) วงกลม (เช่น o) หรือเจาะระหว่างเส้นคี่ใน “ช่องทำเครื่องหมาย” ตรงกับเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครที่ต้องการเลือก ไม่เกินจำนวนสมาชิกที่จะมีได้ในเขตเลือกตั้งนี้ โดยระวังอย่าให้เลยเส้นเพื่อให้

รู้ได้ชัดเจนว่าเลือกผู้ใด และอย่าขีดเขียนหรือทำเครื่องหมายใดไว้เพราะจะเป็นบัตรเสีย”

ต่อไปให้แบ่งออกเป็นสองช่อง ช่องที่หนึ่งข้อความว่า “ช่องทำเครื่องหมาย” ช่องที่สองมีข้อความว่า “เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร”

ถัดลงไปแบ่งออกเป็นสามช่อง ช่องที่หนึ่งปล่อยว่างไว้สำหรับทำเครื่องหมาย มีเส้นคั่นระหว่างเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครตลอดด้านกว้างของบัตร ช่องที่สองมีเลขเครื่องหมายเรียงลำดับลงไป ช่องที่สามมีจุดเครื่องหมายเรียงลำดับลงไปตรงกับจำนวนเลข

๕๕ ทงน ตามตัวอย่างท้ายกฎกระทรวง”

ข้อ ๕ หีบบัตรเลือกตั้งให้ทำด้วยไม้หรือโลหะ มีฝาและกุญแจพร้อมกันหน้าใต้ที่ใส่กุญแจ ไขว้ตะกั่วโปร่งแสงมองเห็นภายในหีบบัตรเลือกตั้งได้ และที่ฝามีช่องใส่บัตรเลือกตั้งตามแบบตัวอย่างท้ายกฎกระทรวงนี้

หีบบัตรเลือกตั้งให้มีขนาดพอที่จะบรรจุบัตรเลือกตั้ง ของผู้เลือกตั้งทั้งหมดแห่งหน่วยเลือกตั้งนั้น และเมื่อใส่กุญแจแล้ว ถ้ามิได้ไขกุญแจออกจะเอาบัตรเลือกตั้งออกมิได้

(ความในข้อ ๖ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ข้อ ๓)

“ข้อ ๖ การลงคะแนนเลือกตั้ง ให้ผู้เลือกตั้งทำเครื่องหมายด้วยปากกา ดินสอ หรือสิ่งอื่นใดลงใน “ช่องทำเครื่องหมาย” ให้ตรงกับเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครที่ตนต้องการเลือกตั้งลงในบัตรเลือกตั้งด้านใน

ให้ทำเครื่องหมายได้ ไม่เกินจำนวน สมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรที่จะมีได้
ในเขตเลือกตั้งนั้น”

(ความในข้อ ๗ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ข้อ ๓)

“ข้อ ๗ ผู้เลือกตั้งซึ่งไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมายให้ใช้
หลักฐานดังต่อไปนี้ได้

(๑) บัตรประจำตัวข้าราชการ พนักงานเทศบาล หรือพนักงานสุขา
ภิบาล

(๒) บัตรสมาชิกสภานิติบัญญัติ สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล หรือกรรมการสุขาภิบาล

(๓) บัตรประจำตัวทหารกองประจำการ หรือตำรวจกองประจำการ

(๔) บัตรประจำตัวพนักงานองค์การของรัฐ

(๕) บัตรประจำตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตร
กำนัน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

(๖) บัตรประจำตัวกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย หรือ
กรรมการอิสลามประจำจังหวัด หรือ

(๗) บัตรอื่น ๆ หนังสือรับรองหรือหลักฐานอื่นที่ทางราชการออกให้

(ความในข้อ ๘ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ข้อ ๓)

“ข้อ ๘ เมื่อผู้เลือกตั้งได้รับบัตรเลือกตั้ง จากกรรมการ ตรวจ คะแนน
แล้ว ให้ตรงไปยังคูหาลงคะแนนที่วางอยู่คร่าวละหนึ่งคนเพื่อลงคะแนน แล้วพับ
บัตรเลือกตั้งนั้น ทิ้ง ต้องกระทำให้เสร็จสิ้นภายในเวลาอันสมควร แล้วนำ

บัตรเลือกตั้งนั้นไปมอบแก่กรรมการตรวจคะแนนใส่หีบบัตรเลือกตั้งต่อหน้าตน แล้วให้ออกไปจากที่เลือกตั้ง”

(ความในข้อ ๙ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ข้อ ๓)

“ข้อ ๙ ถ้าผู้เลือกตั้งไม่สามารถลงคะแนนเลือกตั้งได้ เพราะบัตรเลือกตั้งบกพร่องหรือชำรุด ให้ส่งบัตรเลือกตั้งนั้นคืนแก่กรรมการตรวจคะแนนแล้วให้กรรมการตรวจคะแนนจ่ายบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นใหม่”

ข้อ ๑๐ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปในที่เลือกตั้ง เว้นแต่ผู้มีหน้าที่ในการเลือกตั้ง ผู้ที่เข้าไปเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้แทนพรรคการเมือง ผู้สมัครและผู้แทนผู้สมัคร

(ความในข้อ ๑๐ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ข้อ ๔)

“ข้อ ๑๐ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปในคูหาลงคะแนน เว้นแต่ผู้เลือกตั้งซึ่งเข้าไปเพื่อทำเครื่องหมายในบัตรเลือกตั้งของตน

ในกรณีจำเป็น กรรมการตรวจคะแนนจะเข้าไปในคูหาลงคะแนนก็ได้”

ข้อ ๑๒ เมื่อถึงเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนประกาศปิดการลงคะแนน แล้วให้เปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อดำเนินการนับคะแนน

ในการนับคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนคนหนึ่งหยิบบัตรเลือกตั้งที่ลับบัตรออกมาจากหีบบัตรเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการตรวจคะแนนวินิจฉัยว่าบัตรเลือกตั้งนั้นเป็นบัตรดีหรือบัตรเสีย ถ้าเป็นบัตรดี ให้ดำเนินการนับคะแนนต่อไป ถ้าเป็นบัตรเสีย เมื่อได้สลักหลังว่า “เสีย” และลงลายมือชื่อตามมาตรา ๕๘ แล้วให้แยกบัตรเสียรวมไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก”

(ความในข้อ ๑๓ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ข้อ ๕)

“ข้อ ๑๓ ในการนับคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนเป็นผู้กรอกคะแนนในแบบกรอกคะแนน และให้ เสมียน คะแนนเป็นผู้ กรอก คะแนนบนกระดานกรอกคะแนน

ให้กรรมการตรวจคะแนนคนหนึ่ง เป็นผู้อ่านเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครที่ปรากฏการทำเครื่องหมายอยู่ในบัตรเลือกตั้ง โดยให้ออกเสียงดัง ๆ และให้กรรมการตรวจคะแนนที่ยังเหลืออยู่ในขณะนั้น และผู้แทนพรรคการเมือง ผู้สมัครหรือผู้แทนผู้สมัคร ซึ่งอยู่ ณ ที่นั้นได้เห็นด้วย

เมื่อกรรมการตรวจคะแนน ได้อ่านเครื่องหมาย ประจำตัวผู้สมัครคนใดแล้ว ให้ผู้กรอกคะแนน ชี้คะแนน ตรงช่อง กรอกคะแนน ของผู้สมัคร ที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายประจำตัวนั้น ไว้หนึ่งขีด

เมื่อเสร็จการกรอกคะแนนแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนและ เสมียนคะแนนตรวจสอบคะแนนให้ตรงกัน”

ข้อ ๑๔ แบบกรอกคะแนนซึ่งได้ใช้กรอกคะแนนถูกต้องแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนน และเสมียนคะแนนลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกแผ่น

ข้อ ๑๕ เมื่อการนับคะแนนสิ้นสุดลงแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนน เก็บบัตรเลือกตั้งที่ใช้นับคะแนนแล้ว รายงานแสดงผลของการนับคะแนนหนึ่งฉบับ ประกาศผลของการนับคะแนนหนึ่งฉบับ และแบบกรอกคะแนนที่ใช้กรอกคะแนนแล้ว บรรจุลงในหีบบัตรเลือกตั้ง ส่วนบัตรเสียนั้นให้บรรจุของหรือท่อไว้ เป็นส่วนหนึ่ง

ต่างหาก โดยมีให้ปะปนกับบัตรเลือกตั้งอื่น และให้เก็บไว้ด้วยกันในหีบบัตรเลือกตั้ง แล้วปิดหีบบัตรเลือกตั้งใส่กุญแจประจำครั้งที่บรรจุกุญแจไว้และให้เอากระดาษ ปิดทับ ช่องใส่บัตรเลือกตั้ง โดยมีลายมือชื่อคณะกรรมการตรวจคะแนนกำกับไว้บนกระดาษนั้น ด้วย ทั้งนี้ ให้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าประชาชนซึ่งอยู่ ณ ที่นั้น

รายงานแสดงผลของการนับคะแนน ให้ใช้แบบ ผ.ท. ๑๘ ทำยกฏ
กระทรวงนี้

ประกาศผลของการนับคะแนน ให้ใช้แบบ ผ.ท. ๑๘ ทำยกฏกระทรวงนี้
ข้อ ๑๖ เมื่อได้ปฏิบัติการตามข้อ ๑๓ แล้ว ให้ประธานกรรมการตรวจ
คะแนนอ่านประกาศผลของการนับคะแนนแก่ประชาชนซึ่งอยู่ ณ ที่นั้น แล้วปิดประกาศ
นั้นไว้ ณ ที่เลือกตั้งหนึ่งฉบับ

(ความในข้อ ๑๗ ต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ข้อ ๖)

“ข้อ ๑๗ ในการจับสลากกรณีที่ผู้สมัคร หลายคน ได้คะแนน เท่ากัน
จนเป็นเหตุให้ไม่สามารถเรียงลำดับผู้ได้รับเลือกตั้งได้ตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรที่เขตเลือกตั้งนั้นจะมีได้ ให้ทำสลากเท่าจำนวนผู้สมัครที่จะต้องจับสลาก
โดยเป็นสลากซึ่งมีข้อความว่า “ได้รับเลือกตั้ง” เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรที่จะพึงมีหรือยังขาดอยู่ นอกนั้นเป็นสลากซึ่งมีข้อความว่า “ไม่ได้รับ
เลือกตั้ง” ผู้ใดจับได้สลากซึ่งมีข้อความว่า “ได้รับเลือกตั้ง” ผู้นั้นเป็นผู้ได้
รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การจับสลากให้กระทำ ณ ศาลากลางจังหวัด และให้ผู้ว่าราชการ
จังหวัดบันทึกแสดงผลของการจับสลากไว้เป็นหลักฐาน ”

ให้ไว้ ณ วันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๑

พลเอก ป. จารุเสถียร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

- หมายเหตุ**
๑. กฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ประกาศในราช-
กิจจานุเบกษา เล่ม ๘๕ ตอนที่ ๑๕๐ ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๑
  ๒. กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ออกตามความในพระ-
ราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๑๘๘ ลงวันที่ ๑๒
พฤศจิกายน ๒๕๑๗

ระเบียบการ

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๑๗

เนื่องจากได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ กระทรวงมหาดไทยจึงเห็นเป็นการสมควรวางระเบียบว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑

การเตรียมการเลือกตั้ง

ตอนที่ ๑

เขตเลือกตั้งและจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๑ ตามปกติให้ถือว่า เขตการปกครองของจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งซึ่งจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้คนหนึ่ง ถ้าจังหวัดใดมีจำนวนราษฎรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศครั้งสุดท้ายก่อนวันประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน ต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่น ถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้น ให้นับเป็นหนึ่งแสนห้าหมื่น

เมื่อได้คำนวณทราบจำนวนของผู้แทนราษฎรแล้ว หากมีผู้แทนราษฎรได้เกิน ๓ คน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งซึ่งมีพื้นที่ของแต่ละเขตติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จะพึงมีได้แต่ละเขตใกล้เคียงกัน เขตหนึ่ง ๆ มีผู้แทนได้ ๓ คน ถ้าไม่สามารถมีผู้แทนราษฎรครบ ๓ คนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งเขตละ ๓ คนเสียก่อน และเขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่า ๒ คน สำหรับกรณีจังหวัดใดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๔ คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น ๒ เขต เขตหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๒ คน

คำว่า “ราษฎร” ในที่นี้หมายความถึงประชากรทุกอายุ ทุกสัญชาติ ทุกศาสนา มิได้หมายความถึงเฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือผู้มีสัญชาติไทยเท่านั้น

ข้อ ๒ จังหวัดใดจะแบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งหรือไม่ เขตเลือกตั้งใดมีจำนวนผู้แทนราษฎรได้เท่าใด และประกอบด้วยท้องที่ใด ถ้าการเลือกตั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งทั่วไป กระทรวงมหาดไทยจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว

เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเขตเลือกตั้ง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีในแต่ละเขตเลือกตั้ง และท้องที่ที่ประกอบเป็นเขตเลือกตั้งของแต่ละเขตเลือกตั้งแล้ว ให้นายอำเภอประกาศชี้แจงแก่ราษฎรในเขตปกครองให้ทราบ ประกาศกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวโดยทั่วถึงกัน

ตอนที่ ๒

ประกาศวันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัคร

ข้อ ๓ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้ง สมาชิก สภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศวันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัครตามพระราชกฤษฎีกานั้นให้ประชาชนทราบ ตามแบบ ผ.ท. ๑ และให้ปิดประกาศ

ตั้งกล่าวไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาล และที่สาธารณะซึ่งเห็นได้ง่ายในตำบลตามที่เห็นสมควรในเขตเลือกตั้งนั้นโดยเร็ว

ข้อ ๔ นอกจากการปิดประกาศตามข้อ ๓ แล้ว ให้นายอำเภอดำเนินการโฆษณาให้ราษฎรได้ทราบโดยวิธีอื่นอีกเท่าที่จะทำได้ เช่น ประชุมชี้แจงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ไปชี้แจงแก่ราษฎรในเขตการปกครองของตนให้ทราบโดยทั่วถึงกัน การดำเนินการดังกล่าวควรกระทำล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันเลือกตั้ง และเมื่อใกล้วันเลือกตั้งให้ดำเนินการซ้ำอีก

ตอนที่ ๓

หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง

ข้อ ๕ ในการกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะพึงมีในจังหวัดใด ตามมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ นั้น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งภายในจังหวัด โดยใช้แบบ ผ.ท. ๒ และปิดประกาศตั้งกล่าวไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาล และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียง แล้วส่งไปยังกระทรวงมหาดไทยทราบด้วย

หากมีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง ก็ให้กระทำได้โดยประกาศตามแบบ ผ.ท. ๓ ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินจะประกาศเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง หรือยุบ หรือรวมหน่วยเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่า ๓๐ วันก็ได้ เมื่อประกาศเปลี่ยนแปลงแล้ว ให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่เดียวกับประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง แล้วส่งไปยังกระทรวงมหาดไทยโดยด่วน

การประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งภายในจังหวัดตามวรรคหนึ่งนั้น ควบ
ประกาศพร้อมกัน

ข้อ ๖ การกำหนดหน่วยเลือกตั้ง ให้ถือหลักเกณฑ์การพิจารณาดังต่อไปนี้

ก. ตำบลนอกเขตเทศบาล

(๑) ตามปกติให้ใช้เขตตำบลหนึ่งเป็นหน่วยเลือกตั้งหน่วยหนึ่ง

(๒) ถ้าตำบลใดมีจำนวนผู้เลือกตั้งเกิน ๑,๐๐๐ คน ให้กำหนดหน่วย
เลือกตั้งเพิ่มขึ้น โดยถือเกณฑ์ผู้เลือกตั้งหน่วยละ ๑,๐๐๐ คนเป็นประมาณ

(๓) ถ้าตำบลใดการคมนาคมภายในไม่สะดวก หรือไม่ปลอดภัย แม้
จำนวนผู้เลือกตั้งจะไม่ถึง ๑,๐๐๐ คน จะกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นตามที่ผู้ว่าราชการ
จังหวัดเห็นสมควร โดยไม่คำนึงถึงจำนวนผู้เลือกตั้งก็ได้ หรือไม่กำหนดหน่วยเลือกตั้ง
เพิ่มขึ้นก็ได้

ข. ตำบลในเขตเทศบาล

(๑) ตามปกติต้องถือเกณฑ์เช่นเดียวกับตำบลนอกเขตเทศบาล

(๒) โดยเหตุที่ในเขตเทศบาลมีราษฎรหนาแน่น และ มีการคมนาคม
สะดวก ฉะนั้น ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นเป็นการสมควรหรือมีความจำเป็นจะกำหนด
หน่วยเลือกตั้งให้มีจำนวนผู้เลือกตั้งทั้งสนหน่วยเลือกตั้งละ ๓,๐๐๐ คนโดยประมาณก็ได้

เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย กระทรวงมหาดไทยอาจสั่ง
การกำหนดเกณฑ์จำนวนผู้เลือกตั้งอันจะพึงมีในหน่วยเลือกตั้งหนึ่งเป็นคราว ๆ ภายใน
หลักเกณฑ์ตามวรรคก่อนแห่งระเบียบนี้

ข้อ ๗ ถ้าตำบลใดมีหน่วยเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งหน่วย ให้กำหนดเป็น
หน่วยเลือกตั้งที่ ๑, ๒, ๓ ฯลฯ เรียงไปตามลำดับ ส่วนในเขตเทศบาลหรือในบริเวณที่
มีชุมชนหนาแน่น ให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งของ

แต่ละหน่วยขนาดพอเห็นได้ชัดเจนประกอบไว้ด้วย การทำแผนที่นี่ต้องให้ใกล้เคียงกับความจริงที่สุด โดยแสดงเขตติดต่อทั้งสี่ด้าน

ข้อ ๘ เมื่อได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดแล้ว ให้นายอำเภอแห่งท้องที่ประกาศระบุที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งตามมาตรา ๓๗ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยใช้แบบ ผ.ท. ๔ และให้ปิดประกาศดังกล่าวไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่สาธารณะที่เห็นได้ง่ายในเขตของหน่วยเลือกตั้ง และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียง ไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันเลือกตั้ง

ข้อ ๙ ที่เลือกตั้ง ต้องเป็นที่ซึ่งประชาชนเข้าออกได้ง่าย มีความเหมาะสม และมีขนาดพอที่จะทำการเลือกตั้งได้สะดวก และควรตั้งอยู่ในย่านกลางของหน่วยเลือกตั้ง เพื่อผู้เลือกตั้งไปทำการเลือกตั้งและตรวจบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งได้ง่าย ถ้าสามารถใช้สาธารณสถานได้ ก็จะเป็นการเหมาะสม

ข้อ ๑๐ ให้นายอำเภอ จัดเตรียมหาเครื่องประกอบ สำหรับที่เลือกตั้ง ไว้ให้พร้อมก่อนวันเลือกตั้ง คือ โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับคณะกรรมการตรวจคะแนนและเสมียน คะแนน ที่วางหีบบัตรเลือกตั้ง กระดานคำหรือสิ่งอื่นที่ใช้แทนได้ บ้ายปิดประกาศ รูปผู้สมัคร บ้ายบอกที่เลือกตั้ง เครื่องประกอบकुहाลงคะแนน

นอกจากสิ่งที่กล่าวมาแล้ว ให้นายอำเภอจัดหา น้ำหมึก ปากกา ดินสอด กระดาษ ซอล์ก ครั่ง กาว หรือเบ้งเบียง และสิ่งอื่น ๆ ที่ต้องใช้ไว้ด้วย

ข้อ ๑๑ บ้ายบอกที่เลือกตั้ง ให้นายอำเภอปิดแสดงไว้ทางคานหน้าของที่เลือกตั้ง โดยให้มีข้อความดังนี้

“ที่เลือกตั้งสำหรับหน่วยเลือกตั้งที่.....

ตำบล .....

อำเภอ .....

ข้อ ๑๒ ให้นายอำเภอ จัดทำคูหา ลงคะแนนให้ เสร็จ เรียบร้อย ก่อนวันเลือกตั้ง และให้ตรวจตราความเรียบร้อยด้วย

ข้อ ๑๓ คูหาลงคะแนนต้องจัดตั้งบนโต๊ะให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และห่างกันคูหาละ ๕๐ ซม. โดยประมาณ เพื่อให้ผู้เลือกตั้งไปทำการลงคะแนนได้โดยไม่เป็นการเบียดเบียน

ข้อ ๑๔ ให้นายอำเภอจัดทำเครื่องหมายแสดงเขตปริมณฑลสามสิบเมตร วัดจากเขตที่เลือกตั้ง โดยทำเป็นป้ายมีข้อความว่า “เขตปริมณฑล ๓๐ เมตร” เพื่อมิให้ผู้ใดชักชวนขอคะแนนหรือทำการปิดประกาศโฆษณาเพื่อการเลือกตั้ง

ข้อ ๑๕ ในวันเลือกตั้ง ให้ชักธงชาติขึ้นที่ค้ำหน้าของที่เลือกตั้งเช่นเดียวกับการชักธงสถานที่ราชการต่าง ๆ เมื่อเสร็จการเลือกตั้งให้ชักลง

ตอนที่ ๔

การประชาสัมพันธ์

ข้อ ๑๖ ก่อนวันเลือกตั้ง ให้นายอำเภอจัดให้มีการเชิญชวนผู้เลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยทั่วกัน และจัดให้มีการชี้แจงโดยวิธีการต่าง ๆ ตามสภาพของท้องถิ่น ให้ราษฎรในเขตการปกครองมีความเข้าใจในวิธีการลงคะแนน และให้ทราบกำหนดวันเลือกตั้ง เขตของหน่วยเลือกตั้ง และที่เลือกตั้งด้วย

การเชิญชวนผู้เลือกตั้งในเขตเทศบาลหรือในเขตชุมชนที่เห็นสมควร ให้ทำเป็นหนังสือถึงเจ้าบ้านตามตัวอย่างแบบ ผ.ท. ๓๐

ข้อ ๑๗ ในการปิดประกาศต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น ประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้ง ประกาศระบุที่เลือกตั้ง และประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง เป็นต้น ถ้าจะจัดให้มีการประชุมราษฎร เพื่อชี้แจงพร้อมกันไปด้วย ก็จะเป็นการสมควร

ข้อ ๑๘ ก่อนวันเลือกตั้ง ให้นายอำเภอปิดบัตรเลือกตั้งตัวอย่างไว้ ณ ที่ซึ่งปิดบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งทุกแห่ง

บัตรเลือกตั้งตัวอย่าง ให้มีลักษณะและขนาดเช่นเดียวกับบัตรเลือกตั้งของจริง แต่ให้ใช้กระดาษสีอื่น

ตอนที่ ๕

เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน และเสมียนคะแนน

ข้อ ๑๙ ให้นายอำเภอ แต่งตั้ง ข้าราชการ หรือ พนักงาน ส่วน ท้อง ถิ่น เป็น เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งอย่างน้อยหน่วยละหนึ่งคน สำหรับจัดการให้ความสะดวกแก่คณะกรรมการตรวจคะแนน ณ ที่เลือกตั้ง ในวันเลือกตั้ง และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๗ และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗

เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ควรแต่งตั้งจากข้าราชการหรือพนักงาน ส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหน่วยเลือกตั้งนั้น หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น

ข้อ ๒๐ นอกจากเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งแล้ว ให้นายอำเภอจัดเจ้าหน้าที่รักษาความสงบไปประจำ ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ณ ที่เลือกตั้ง อีกแห่งละหนึ่งคนเป็นอย่างน้อย

ข้อ ๒๑ ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ให้นายอำเภอแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งหน่วยละห้าคน และให้แต่งตั้งเสมียนคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งหน่วยละหนึ่งคนเป็นอย่างน้อย

ข้อ ๒๒ การแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนน ให้ประกาศตามแบบ ผ.ท. ๑๕ และมีหนังสือแจ้งให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งทราบตามแบบ ผ.ท. ๑๖

ให้นายอำเภอปิดประกาศแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนนไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ และที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกัน

ข้อ ๒๓ กรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนน ให้แต่งตั้งจากผู้เลือกตั้งซึ่งมีคุณสมบัติและไม่ต้องห้ามตามมาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑

การแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนน ให้นายอำเภอพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลที่เห็นว่าจะปฏิบัติหน้าที่ได้โดยไม่เสื่อมเสียแก่ความยุติธรรม และควรแต่งตั้งจากผู้เลือกตั้งซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหน่วยเลือกตั้งนั้น หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ไม่ควรแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนน เว้นแต่กรณีจำเป็นซึ่งจะหาผู้อื่นที่สมควรไม่ได้ก็ให้แต่งตั้งได้ แต่มิให้แต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งในตำบลที่ผู้นั้นประจำอยู่

เสมียนคะแนน ควรแต่งตั้งจากข้าราชการหรือครู แต่ต้องพึงระมัดระวังในเรื่องความยุติธรรมเช่นเดียวกัน

ข้อ ๒๔ กรรมการตรวจคะแนนหรือเสมียนคะแนนผู้ใด ซึ่งนายอำเภอได้ประกาศแต่งตั้งไว้แล้ว ต่อมาปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้ไม่สมควรหรือมีความจำเป็นจะต้องให้พ้นจากหน้าที่และแต่งตั้งผู้อื่นแทน ก็ให้ดำเนินการประกาศถอดถอนและแต่งตั้งใหม่โดยเร็ว ทั้งนี้ ต้องประกาศก่อนวันเลือกตั้ง

ประกาศถอดถอนกรรมการตรวจคะแนน หรือเสมียนคะแนน และแต่งตั้งผู้อื่นแทน ให้คัดแปลงใช้แบบ ผ.ท. ๑๕ โดยอนุโลม และให้ปีถัดประกาศไว้ ณ สถานที่แห่งเดียวกับที่ได้ประกาศแต่งตั้งครั้งแรก

ข้อ ๒๕ กรรมการตรวจคะแนนมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในที่เลือกตั้ง และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑

ข้อ ๒๖ ในการ ดำเนินการ ของ คณะ กรรมการ ตรวจคะแนน ให้ถือว่า กรรมการตรวจคะแนนตั้งแต่สามคนขึ้นไปเป็นองค์ดำเนินการได้

ข้อ ๒๗ ถ้ากรรมการตรวจคะแนนมาปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบห้าคน ให้กรรมการตรวจคะแนนซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกตั้ง ตั้งบุคคลตามนัยมาตรา ๔๑ เป็นกรรมการตรวจคะแนนให้ครบห้าคน ไปพลางก่อนจนกว่ากรรมการตรวจคะแนนที่ได้ตั้งไว้จะมาปฏิบัติหน้าที่

ถ้ากรรมการตรวจคะแนนไม่มาปฏิบัติหน้าที่เลย ให้นายอำเภอหรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งนั้นแต่งตั้งบุคคลตามนัยมาตรา ๔๑ ขึ้นคนหนึ่งเป็นกรรมการตรวจคะแนน และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งดังกล่าวแต่งตั้งบุคคลตามนัยมาตรา ๔๑ อีกสี่คน เป็นกรรมการตรวจคะแนนไปพลางก่อน จนกว่ากรรมการตรวจคะแนนที่ได้ตั้งไว้จะมาปฏิบัติหน้าที่

ข้อ ๒๘ ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเลือกกรรมการตรวจคะแนนคนหนึ่ง
ขึ้นเป็นประธาน

การวินิจฉัยการใด ๆ ของคณะกรรมการตรวจคะแนนให้เป็นไปตามเสียงข้าง
มาก ถ้าจำนวนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่ง
เป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ ๒๙ เสมียนคะแนนมีหน้าที่ชี้คะแนนบนกระดานดำในการนับคะแนน
ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการตรวจคะแนน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนด
ไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑

ตอนที่ ๖

การอบรมเจ้าหน้าที่

ข้อ ๓๐ ก่อนวันเลือกตั้ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอจัดให้มีการ
อบรมเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กรรมการตรวจคะแนน
และเสมียนคะแนน ให้เข้าใจถึงหน้าที่ของตนตามกฎหมายและระเบียบ อันพึงจะต้อง
ปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ส่วนที่ ๒

สิทธิเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง

ตอนที่ ๑

ทะเบียนผู้เลือกตั้ง

ข้อ ๓๑ ในการจัดทำทะเบียนผู้เลือกตั้ง สำหรับหน่วยเลือกตั้งซึ่งอยู่ในเขต
เทศบาลให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล และสำหรับหน่วยเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาลให้

เป็นหน้าที่ของนายอำเภอ จัดทำและเก็บรักษาทะเบียนผู้เลือกตั้งสำหรับแต่ละตำบล เป็นทะเบียนถาวรไว้ ณ สำนักงานเทศบาล หรือที่ว่าการอำเภอ แล้วแต่กรณี โดยในแต่ละตำบลให้จัดทำแยกเล่มเป็นรายหน่วยเลือกตั้งตามแบบ ผ.ท. ๒๗

การจัดทำทะเบียนผู้เลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง สำหรับหน่วยเลือกตั้งที่มีการปกครองแบ่งเป็นหมู่บ้าน ให้จัดทำตามลำดับเลขที่ของหมู่บ้านและเลขหมายประจำบ้าน ส่วนหน่วยเลือกตั้งในเขตเทศบาลให้จัดทำตามชื่อถนน ตรอก ซอย เรียงตามลำดับตัวอักษรและเรียงตามลำดับเลขหมายประจำบ้าน

ข้อ ๓๒ ในการจัดทำทะเบียนผู้เลือกตั้ง ให้ถือตามทะเบียนผู้เลือกตั้งที่ได้จัดทำไว้ก่อนแล้ว และให้แก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องโดยตรวจสอบกับทะเบียนบ้านและหลักฐานอื่นเท่าที่จะทราบได้

ข้อ ๓๓ ให้คัดรายชื่อผู้เลือกตั้ง ซึ่งอาศัยอยู่ในบ้าน หลังเดียว รวมกันลงในสมุดทะเบียนผู้เลือกตั้ง โดยถือบ้านหลังหนึ่งต่อกระดาษหนึ่งแผ่น (สองหน้า) เมื่อถึงบ้านหลังใหม่ก็ให้เขียนในแผ่นใหม่ต่อไปตามลำดับ เว้นแต่ถ้าบ้านใดมีผู้เลือกตั้งอาศัยอยู่หลายคนด้วยกัน ก็ให้เว้นหน้ากระดาษไว้หลาย ๆ หน้าตามแต่จะพิจารณาเห็นสมควร ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกและเรียบร้อยในการแก้ไขและเปลี่ยนแปลงทะเบียนในภายหลัง

ข้อ ๓๔ วิธีคัดรายชื่อผู้เลือกตั้งลงในทะเบียนผู้เลือกตั้ง ให้คัดด้วยหมึกดำ หรือหมึกน้ำเงินตัวบรรจงให้ชัดเจนและอ่านง่าย โดยเฉพาะคำนำหน้าชื่อ เช่น “นาง” “นางสาว” และ “นาย” เป็นต้น ให้พยายามคัดให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง ถ้าผู้เลือกตั้งคนใดมีศให้ลงยกไว้หน้าชื่อ และถ้ามีนามบรรดาศักดิ์ ก็ให้คัดนามบรรดาศักดิ์ลงก่อน แล้ววงเล็บชื่อตัวและชื่อสกุลจริงไว้คอนท้าย หากมีการผิดพลาดก็ให้ขีดฆ่าด้วยหมึกแดง และให้นายอำเภอหรือปลัดเทศบาล แล้วแต่กรณี ลงลายมือชื่อกำกับ

ไว้ทุกแห่ง และกรณีในวัน เดือน ปีเกิด เป็นทางจันทรคติก็ให้ลง พ.ศ. เกิดกำกับไว้ด้วย

ข้อ ๓๕ ภายในเดือนตุลาคมของทุกปี ให้เทศบาลหรือนายอำเภอ แล้วแต่กรณี ตรวจสอบหลักฐานใน ทะเบียนบ้าน เพื่อสำรวจ ผู้เริ่มมี คุณสมบัติ ของผู้เลือกตั้ง และจัดทำ ประกาศบัญชี รายชื่อผู้เริ่มมีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยประกาศตามแบบ ผ.ท. ๒๔ แล้วปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานเทศบาล หรือที่ว่าการอำเภอ แห่งละ ๑ ชุด

ข้อ ๓๖ เมื่อผู้เริ่ม มีคุณสมบัติ ของ ผู้เลือกตั้งซึ่งยัง ไม่มี ชื่ออยู่ ในประกาศ บัญชีรายชื่อตามข้อ ๓๕ มาแจ้งต่อเทศบาลหรือนายอำเภอด้วยตนเอง เพื่อให้ลงชื่อของ ตนในทะเบียนผู้เลือกตั้ง หรือในกรณีให้ผู้อื่นมาแจ้งแทนตนหรือแจ้งโดยวิธีส่งหนังสือ ลงทะเบียนตอบรับทางไปรษณีย์ก็ตาม ก่อนลงชื่อนั้นในทะเบียนผู้เลือกตั้ง ให้ เทศบาลหรือนายอำเภอ แล้วแต่กรณี ตรวจสอบหลักฐานของผู้ร้องในทะเบียนบ้านและ หลักฐานอื่นเท่าที่จำเป็นเสียก่อน ถ้าเห็นว่าผู้ร้องมีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้งได้ตาม กฎหมาย ก็ให้จัดการลงชื่อผู้ร้องในทะเบียนผู้เลือกตั้งต่อไป หากข้อความที่ผู้ร้องแจ้ง นั้นขัดต่อหลักฐานในทะเบียนบ้านหรือหลักฐานอื่น ก็ให้ผู้ร้องดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องเสียก่อน แล้วจึงรับลงชื่อไว้ในทะเบียนผู้เลือกตั้งต่อไป

ในกรณีที่กำหนดเป็นผู้รับแจ้ง ให้กำหนดรายงานต่อนายอำเภอเพื่อดำเนินการตรวจสอบหลักฐานและลงชื่อผู้ร้องในทะเบียนผู้เลือกตั้งต่อไป

ถ้าเทศบาลหรือนายอำเภอตรวจสอบหลักฐานของผู้ร้องในทะเบียนบ้านและ หลักฐานอื่นที่จำเป็นแล้ว เห็นว่าผู้ร้องไม่มีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้งโดยแน่ชัด ก็ให้ส่ง

ไม่ลงชื่อผู้ร้องในทะเบียนผู้เลือกตั้ง และแจ้งคำสั่งให้ผู้ร้องทราบโดยเร็ว โดยให้ผู้ร้อง หรือผู้ที่มาแจ้งแทนผู้ร้องลงชื่อรับทราบคำสั่งนั้นไว้เป็นหลักฐาน ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ร้อง แจ้งโดยวิธีส่งหนังสือลงทะเบียนตอบรับทางไปรษณีย์ ก็ให้เทศบาลหรือนายอำเภอตอบ ให้ผู้ร้องทราบโดยหนังสือตอบรับนั้น หรือถ้าผู้ร้องแจ้งต่อกำนัน ก็ให้นายอำเภอส่ง กำนันแจ้งให้ผู้ร้องทราบโดยให้ผู้ร้องลงชื่อรับทราบคำสั่งไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๓๗ เพื่อความเรียบร้อยของทะเบียนผู้เลือกตั้ง ให้เทศบาลและนาย อำเภอแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ให้ติดต่อกับนายทะเบียนราษฎร เพื่อตรวจสอบและแก้ไขหลั กฐานเกี่ยวกับการตาย การย้ายที่อยู่ หรือในกรณีอื่นเกี่ยวกับผู้เลือกตั้งในทะเบียนผู้เลือก ตัง เพื่อให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงอยู่เสมอ หากจะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎร เป็นเจ้าหน้าที่ทะเบียนผู้เลือกตั้งด้วยก็จะเป็นการสมควร

ข้อ ๓๘ ให้เทศบาล และนาย อำเภอเก็บรักษา ทะเบียนผู้เลือกตั้งไว้ให้เรีย บร้อยและปลอดภัย พร้อมทั้งจะตรวจสอบและดำเนินการเลือกตั้งได้ ตลอดจนให้ผู้เลือก ตังหรือผู้แทนพรรคการเมืองตรวจดูได้โดยสะดวกในเวลาราชการ

ข้อ ๓๙ เมื่อผู้เลือกตั้งคนใดยื่นคำร้องต่อ เทศบาลหรือนายอำเภอเพื่อขอให้ ลงชื่อของตนในทะเบียนผู้เลือกตั้งตามมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แล้ว ให้เทศบาลหรือนายอำเภอแล้วแต่ กรณีรับดำเนินการสอบสวนพยานหลักฐาน เช่น ทะเบียนบ้าน หรือใบสำคัญทหาร กองเกิน เป็นต้น เมื่อเห็นว่า ผู้ร้องเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ ก็ให้เติมชื่อผู้ร้องใน ทะเบียนผู้เลือกตั้งโดยมิชักช้า

หากเทศบาลหรือนายอำเภอพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องยังไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ได้ตามกฎหมาย ก็ให้ยกคำร้อง และแจ้งให้ผู้ร้องทราบเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๓ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้อง แต่ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งแล้ว

แต่กรณีได้ ตามมาตรา ๓๑ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ เมื่อศาลสั่งอย่างไร ให้ปฏิบัติตามนั้น

ตอนที่ ๒

บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง

ข้อ ๔๐ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้นายอำเภอจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งชั้น สำหรับหน่วยเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาล ให้นายอำเภอดำเนินการคัดบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามหลักฐานในทะเบียนผู้เลือกตั้ง เรียงตามลำดับเลขหมายประจำบ้านโดยแยกออกเป็นหมู่บ้าน และสำหรับหน่วยเลือกตั้งซึ่งอยู่ในเขตเทศบาล ให้เทศบาลดำเนินการคัดบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามหลักฐานในทะเบียนผู้เลือกตั้งตามชื่อถนน ตรอก ซอย โดยให้เรียงตามลำดับตัวอักษรและตามลำดับเลขหมายประจำบ้าน

บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งให้ใช้แบบ ผ.ท. ๕

ข้อ ๔๑ บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามข้อ ๔๐ ให้จัดทำหน่วยเลือกตั้งละหุขุด สำหรับเทศบาลนั้นเมื่อจัดทำเสร็จแล้ว ให้ส่งมอบนายอำเภอตรวจสอบและลงลายมือชื่อเพื่อดำเนินการต่อไป

ในการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งนี้ ถ้าสามารถทำได้ให้ใช้วิธีพิมพ์ลงบนกระดาษไขและอัดสำเนาแทนการคัดด้วยมือ และสำหรับบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งที่จัดทำเสร็จแล้ว ให้ลงลายมือชื่อผู้พิมพ์หรือผู้คัดกับผู้ทวน และชื่อย่อของนายอำเภอกำกับไว้ทุกแผ่น

บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งแต่ละชุด ให้นายอำเภอดำเนินการดังต่อไปนี้
ก. ชุดที่ ๑ ปิดในเขตหน่วยเลือกตั้ง โดยดำเนินการดังนี้

(๑) ในเขตเทศบาล ให้แบ่งบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งออกเป็นส่วนไม่น้อยกว่าสี่ส่วน แต่ละส่วนให้ปิดไว้ ณ ที่ซึ่งเห็นได้ง่าย ในเขตหน่วยเลือกตั้งนั้น บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งแต่ละส่วนที่แบ่งออกไปนี้ ให้มีใบต้น ใบท้าย และลายมือชื่อนายอำเภอพร้อมทั้งประทับตราประจำตำแหน่งไว้ทุกส่วน

(๒) นอกเขตเทศบาล ให้แบ่งบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งออกเป็นหมู่บ้าน บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งของหมู่บ้านใดให้ปิดไว้ ณ ที่ซึ่งเห็นได้ง่ายในหมู่บ้านนั้น

ข. ชุดที่ ๒ ปิดไว้ ณ ที่เลือกตั้ง หรือบริเวณใกล้เคียง แห่ง หน่วยเลือกตั้งนั้น

ค. ชุดที่ ๓-๔ มอบให้คณะกรรมการตรวจคะแนนแห่งหน่วยเลือกตั้งนั้น สำหรับใช้ในการเลือกตั้ง ๑ ชุด สำรองไว้ปิด ณ ที่เลือกตั้งในวันเลือกตั้งอีก ๑ ชุด

ง. ชุดที่ ๕ ปิดไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ

จ. ชุดที่ ๖ เก็บไว้เป็นหลักฐาน ณ ที่ว่าการอำเภอ

การปิดประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งนี้ ให้กระทำไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันเลือกตั้ง

ข้อ ๔๒ ถ้ามีผู้ร้องว่า คณะกรรมการมีชื่อ ในบัญชี รายชื่อ ผู้เลือกตั้ง ในหน่วยเลือกตั้งใดตามนัยมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แล้ว ให้นายอำเภอพิจารณาสอบสวนหลักฐาน ถ้าข้อเท็จจริงฟังได้ว่าผู้ร้องมีสิทธิเลือกตั้งได้ตามคำร้อง ก็ให้นายอำเภอเติมชื่อผู้ร้องลงในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งโดยเร็ว ถ้านายอำเภอเห็นว่าผู้ร้องไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ก็ให้สั่งยกคำร้องและแจ้งให้ผู้ร้องทราบโดยเร็ว

คำสั่งดังกล่าวต้องสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ ๔๓ ในการที่นายอำเภอได้ส่งยกคำร้องของผู้ซึ่งร้องว่า ตนสมควรมีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งนั้น ถ้าหากผู้นั้นยังติดใจสงสัยอยู่ ก็ให้แนะนำให้ไปยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งในกรณีที่ไม่มีศาลจังหวัด เมื่อศาลสั่งอย่างไร ก็ให้ปฏิบัติไปตามนั้น

ข้อ ๔๔ ถ้ามีผู้ยื่นคำร้องต่อนายอำเภอว่า ตามบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งซึ่งนายอำเภอประกาศไว้ นั้น มีชื่อบุคคลซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายขอให้ถอนชื่อบุคคลนั้นออกเสียจากบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ก็ให้ดำเนินการตามข้อ ๔๒ และข้อ ๔๓ โดยอนุโลม

ตอนที่ ๓

การสมัครรับเลือกตั้ง

ข้อ ๔๕ ในการสมัครรับเลือกตั้งให้ผู้สมัครยื่นใบสมัครตามแบบ ผ.ท. ๖ พร้อมทั้งหลักฐาน สำเนาทะเบียนบ้าน หนังสือรับรองจากพรรคการเมือง และหลักฐานอื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สมัครเป็นผู้มีคุณสมบัติของผู้สมัคร และไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ กำหนดไว้

ข้อ ๔๖ เมื่อมีผู้ยื่นใบสมัครรับเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องจัดให้มีบันทึกการรับไว้เป็นหลักฐาน และออกใบรับให้แก่ผู้ยื่นใบสมัคร ในวันที่รับใบสมัครนั้น โดยใช้แบบ ผ.ท. ๗ แล้วดำเนินการสอบสวนคุณสมบัติของผู้สมัครต่อไป

การรับสมัครนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องจัดสถานที่ให้เหมาะสม และให้เป็นการสะดวกแก่การรับสมัครด้วย

ข้อ ๔๗ ในระหว่างเปิดการรับสมัคร ถ้าเขตเลือกตั้งใดมีผู้สมัครที่สมัครคนเดียวหรือเป็นพรรคมาพร้อมกันหลายคน และต่างชิงกันที่จะได้รับใบสมัครของตนก่อน หากไม่มีทางอื่นที่จะตกลงกันได้แล้ว ก็ให้ใช้วิธีจับสลาก ผู้สมัครจะจับสลากระหว่างกันเอง หรือจะให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการจับให้ก็ได้ แต่ต้องกระทำโดยเปิดเผย และสลากนั้นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้จัดทำขึ้นเท่ากับจำนวนผู้ที่ต้องการจับสลากในเขตเลือกตั้งนั้น

ในการจับสลากให้ผู้แทนพรรคแต่ผู้เดียว และผู้สมัครคนเดียว จับสลากต่อหน้าผู้สมัครทั้งหมด หากได้ลำดับใดแล้ว ให้รับสมัครเรียงลำดับกันไป ถ้าเป็นการจับสลากในนามพรรค ก็ให้รับสมัครเรียงลำดับกันไปตามที่พรรคได้จัดเรียงไว้แล้ว

เมื่อรับสมัครแล้วให้ออกใบรับให้ตามข้อ ๔๖

ข้อ ๔๘ เมื่อได้รับใบสมัครรับเลือกตั้งแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทำการสอบสวนคุณสมบัติของผู้สมัคร ถ้าปรากฏว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดมีคุณสมบัติครบถ้วนและมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ ก็ให้ประกาศรับสมัคร

การประกาศรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศตามแบบ ผ.ท. ๘ และให้ปิดประกาศดังกล่าวไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด แล้วทำหนังสือแจ้งให้ผู้สมัครทราบโดยเร็วตามแบบ ผ.ท. ๙

ข้อ ๔๙ ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้สอบสวนแล้วเห็นว่า ผู้สมัครคนใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะอื่นต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้สั่งไม่รับสมัครและแจ้งการไม่รับสมัครนั้นทราบโดยเร็ว โดยใช้แบบ ผ.ท. ๑๐ แต่ผู้สมัครมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัด หรือศาลแพ่งแล้วแต่กรณีได้ เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างไร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติตามคำสั่งศาลโดยเร็ว

ข้อ ๕๐ เมื่อผู้สมัครนำเงินการสมัครและรูปถ่าย (หรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่าย) มามอบครบถ้วนแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนดเครื่องหมาย

ประจำตัวผู้สมัคร แล้วประกาศชื่อผู้สมัครตามแบบ ผ.ท. ๑๒ และปิดประกาศดังกล่าวไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียง ในเขตเลือกตั้งนั้นโดยเร็ว

การกำหนดเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร ให้กำหนดเรียงตามลำดับที่ได้รับเงิน การสมัครและรูปครบถ้วนแล้ว

ถ้ามีผู้สมัครหลายคนมาพร้อมกัน และต่างชิงกันจะได้รับเงินการสมัครและรูปถ่ายของตนก่อน หากไม่มีทางอื่นที่จะตกลงกันได้แล้ว ก็ให้ใช้วิธีจับสลากทำนองเดียวกับการยื่นใบสมัคร ตามข้อ ๔๗

ข้อ ๕๑ การกำหนดเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร ต้องกำหนดและแจ้งให้ผู้สมัครนั้นทราบในวันที่น่าเงินการสมัครและรูปถ่ายมามอบครบถ้วน โดยให้ลงนามรับทราบไว้เป็นหลักฐานในใบสมัครของตน

ข้อ ๕๒ ผู้สมัครคนใดไม่นำเงินการสมัคร และรูปถ่าย หรือรูปภาพ มามอบให้ครบถ้วนภายในกำหนดเวลาที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้แจ้งไปตามแบบ ผ.ท. ๙ ให้ถือว่าผู้นั้นพ้นจากการเป็นผู้สมัคร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศถอนชื่อผู้นั้นโดยใช้แบบ ผ.ท. ๑๑ และปิดประกาศดังกล่าวไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด

ข้อ ๕๓ ถ้าผู้สมัครคนใดขอถอนการสมัครรับเลือกตั้ง โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อ ผู้ว่าราชการจังหวัด ก่อน ผู้ว่าราชการจังหวัด ประกาศ รับสมัคร ผู้รับสมัคร เลือกตั้งตามข้อ ๔๘ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเก็บหลักฐานการขอถอนการสมัครรับเลือกตั้งรวมไว้กับใบสมัครของผู้นั้น และให้แจ้งการประกาศรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ถ้าเป็นกรณี que ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ประกาศรับสมัครไปตามข้อ ๔๘ วรรคสอง แล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศถอนการรับสมัครตามแบบ ผ.ท. ๑๔

ข้อ ๕๔ ถ้าผู้สมัครคนใดขอถอนการสมัครรับเลือกตั้งหลังจากที่ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศชื่อและเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร ตามข้อ ๕๐ แล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศถอนการสมัครรับเลือกตั้งตามแบบ ผ.ท. ๑๔ และปิดประกาศไว้ ณ ที่เดียวกับประกาศครั้งแรกตามข้อ ๕๐ ส่วนเงินการสมัครให้ส่งเป็นรายได้ของรัฐ

ข้อ ๕๕ เมื่อพ้นกำหนดเวลารับสมัครแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตามแบบ ผ.ท. ๑๓ ส่งไปยังนายอำเภอ เพื่อมอบแก่คณะกรรมการตรวจคะแนนหน่วยเลือกตั้งละ ๒ ฉบับ

บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนปิดไว้ ณ ที่เห็นได้ง่าย หน้าที่เลือกตั้ง ๑ ฉบับ และให้เก็บไว้ใช้ตรวจสอบ ๑ ฉบับ

ถ้าการถอนการสมัคร รับเลือกตั้งได้ กระทำภายหลังที่ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งไปยังนายอำเภอ เพื่อมอบให้แก่คณะกรรมการตรวจคะแนนแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรีบแจ้งให้นายอำเภอหรือคณะกรรมการตรวจคะแนนทราบโดยด่วน เพื่อชี้ค่าน้ำชื่อผู้นั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ในกรณีที่นายอำเภอได้รับแจ้งการถอนการสมัครจากผู้ว่าราชการจังหวัดภายหลังจากที่ได้มอบบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งให้คณะกรรมการตรวจคะแนนแล้ว ให้นายอำเภอรีบแจ้งให้คณะกรรมการตรวจคะแนนทราบ

ส่วนที่ ๓

การดำเนินการเลือกตั้ง

ข้อ ๕๖ นายอำเภอจะต้องประทับตราประจำตำแหน่งนายอำเภอหรือเครื่องหมายอื่นของนายอำเภอ และลงหมายเลขเรียงตามลำดับต่อท้ายข้อความ "บัตรเลขที่"

ลงบนบัตรเลือกตั้งคันนอก ซึ่งมีตราครุฑและข้อความว่า “บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ทุกฉบับตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงข้อ ๔ และต้องตรวจดูให้ถูกต้องเรียบร้อยก่อนส่งมอบให้แก่คณะกรรมการตรวจคะแนน ตามข้อ ๕๗

ข้อ ๕๗ นายอำเภอจะต้องมอบหีบบัตรเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้ง บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง (ผ.ท. ๕) สำหรับหน่วยเลือกตั้ง บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ผ.ท. ๑๓) ประกาศผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๔) รายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๕) แบบกรอกคะแนน (ผ.ท. ๑๖) บัญชีสำหรับปิดช่องใส่บัตรเลือกตั้ง (ผ.ท. ๓๑) และอุปกรณ์การเลือกตั้งอื่น ๆ แก่คณะกรรมการตรวจคะแนน ให้เสร็จเรียบร้อยก่อนการเปิดการลงคะแนน โดยให้มีเวลาเพียงพอที่จะตรวจสอบและนับจำนวนบัตรเลือกตั้ง แบบพิมพ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการเลือกตั้ง ทั้งนี้ต้องพิจารณาและกำหนดด้วยความรอบคอบ ให้มีจำนวนเพียงพอที่จะใช้ในการลงคะแนนด้วย

ข้อ ๕๘ ในวันเลือกตั้ง ผู้มีหน้าที่ไปประจำ ณ ที่เลือกตั้ง ตามข้อ ๑๔ ข้อ ๒๐ คณะกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนนต้องไปถึงที่เลือกตั้งก่อนเวลา ๐๗.๐๐ นาฬิกา

ข้อ ๕๙ ก่อนถึงเวลาเปิดการลงคะแนน คณะกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนนต้องจัดแบ่งหน้าที่กันให้เป็นส่วนสัด เช่น กรรมการตรวจคะแนนคนหนึ่ง ทำหน้าที่คอยจัดระเบียบผู้เลือกตั้งที่มาแสดงตนเพื่อใช้สิทธิลงคะแนนอย่าให้เบียดเสียดหรือแก่งแย่งกัน และรักษาความสงบเรียบร้อยในที่เลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนอีกสองคน ทำหน้าที่ตรวจบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง อ่านชื่อและหมายเหตุ โดยมีเสมียนคะแนนเป็นผู้ช่วย คนที่สัทำหน้าที่ส่งบัตรเลือกตั้งให้กับผู้เลือกตั้ง คนที่ห้าทำหน้าที่รับบัตรเลือกตั้ง ซึ่งผู้เลือกตั้งทำเครื่องหมายเสร็จแล้วนำมาส่งให้ แล้วใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้ง ส่วนเสมียนคะแนนอาจคอยสับเปลี่ยนช่วยเหลือกรรมการตรวจคะแนน

ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกฎหมายมิได้บังคับว่ากรรมการตรวจคะแนนต้องกระทำเองเป็นการเฉพาะ
ตัว โดยอยู่ในความควบคุมและรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจคะแนน เป็นต้น
นอกจากนั้น ควรให้มีเจ้าหน้าที่สำหรับควบคุมดูแลให้ความสะดวก และจัดระเบียบใน
การเข้าไปลงคะแนนในคูหาลงคะแนนอีกอย่างน้อยหนึ่งคน โดยอาจมอบให้เสมียน
คะแนนทำหน้าที่นี้ก็ได้

ข้อ ๖๐ ถ้าสามารถจะทำได้ ให้กรรมการตรวจคะแนนชี้แจงวิธีการลง
คะแนนให้ผู้เลือกตั้งซึ่งมาใช้สิทธิลงคะแนนทราบ แต่พึงระวังอย่าชี้แจงให้เป็นเชิงแนะ
นำ สนับสนุนโดยเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครผู้หนึ่งผู้ใดเป็นอันขาด

ข้อ ๖๑ เมื่อจะถึงเวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ให้ประธานกรรมการตรวจ
คะแนนเปิดหีบบัตรแสดงให้ผู้เลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่นั้นเห็นว่าเป็นหีบเปล่า แล้วปิดหีบ
ใส่กุญแจประจำครั้งที่บรรจุกุญแจวางไว้ ณ ที่วางหีบบัตรเลือกตั้งซึ่งได้จัดไว้ และให้คณะ
กรรมการตรวจคะแนนบันทึกการเปิดหีบบัตรเลือกตั้งขึ้นไว้ในหลังรายงาน แสดงผลของ
การนับคะแนนตามแบบ ผ.ท. ๑๘ โดยให้ผู้เลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๒ คน ซึ่งอยู่ ณ ที่
เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อในบันทึกนั้นด้วย

ข้อ ๖๒ เมื่อถึงเวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ให้ประธานกรรมการตรวจ
คะแนนกล่าวเปิดการลงคะแนน เช่น กล่าวว่ “บัดนี้ ถึงเวลาลงคะแนนแล้ว ขอ
เปิดการลงคะแนน” แล้วจึงเริ่มดำเนินการลงคะแนนต่อไป

ข้อ ๖๓ เมื่อผู้เลือกตั้งมาแสดงตนต่อกรรมการตรวจคะแนนพร้อมแสดง
บัตรประจำตัวประชาชน หรือหลักฐานอื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงเพื่อใช้สิทธิ
ลงคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนตรวจบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง เมื่อพบชื่อและตรวจ
สอบถูกต้องแล้วให้อ่านชื่อและที่อยู่ของผู้นั้นต้ง ๆ ถ้าไม่มีผู้เลือกตั้ง ผู้สมัคร ผู้แทน

ผู้สมัคร หรือผู้แทนพรรคการเมืองผู้ใดก็ตาม ให้หมายเหตุไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง
ว่า “มา” และให้กรรมการตรวจคะแนนมอบบัตรเลือกตั้งหนึ่งฉบับให้ผู้เลือกตั้งนั้น
หากมีผู้ทักท้วงหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่าผู้ที่เข้ามาแสดงตนนั้นมิใช่ผู้เลือกตั้ง
ตามบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจคะแนนจะสอบสวนโดยขอให้ผู้นั้น
แสดงหลักฐานอื่นนอกจากที่ได้แสดงไว้ตามวรรคหนึ่ง เพื่อประกอบการวินิจฉัยว่าจะ
มอบหรือไม่มอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นก็ได้ และให้คณะกรรมการตรวจคะแนนบันทึก
ไว้ในก้านหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) ด้วย

ข้อ ๖๔ เมื่อผู้เลือกตั้งได้รับบัตรเลือกตั้งแล้ว ให้ไปยังคูหาลงคะแนน
เพื่อลงคะแนน และนำบัตรเลือกตั้งมามอบให้กรรมการตรวจคะแนน ให้กรรมการ
ตรวจคะแนนรับบัตรเลือกตั้งใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้งต่อหน้าผู้เลือกตั้งนั้นทันที

ข้อ ๖๕ ผู้ใดแสดงตนว่า เป็นผู้เลือกตั้ง แต่กรรมการตรวจคะแนน
ตรวจไม่พบชื่อผู้นั้นในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ให้แจ้งแก่ผู้นั้นว่า “ไม่มีสิทธิลงคะแนน”
ห้ามมิให้ กรรมการตรวจคะแนนเพิ่มชื่อนั้นลงไปโดยพลการ แม้จะทราบว่าผู้นั้นมี
คุณสมบัติเป็นผู้เลือกตั้งได้ก็ตาม

แต่ถ้าผู้นั้นยืนยันว่าตนมีสิทธิที่จะลงคะแนนได้ เช่น อ้างว่า ได้ยื่นคำ
ร้องต่อนายอำเภอหรือศาล และนายอำเภอหรือศาลได้ส่งให้ลงชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง
แล้ว แต่นายอำเภอยังมิได้ลงชื่อให้ เป็นต้น ก็ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนสอบสวน
หลักฐานแล้ววินิจฉัยชี้ขาดว่า จะให้ผู้นั้นลงคะแนนเลือกตั้งหรือไม่ และบันทึกไว้
ในก้านหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘)

ในกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดให้ผู้นั้นลงคะแนนได้ ให้คณะกรรมการ
หมายเหตุไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง (ผ.ท. ๕) ด้วย

ข้อ ๖๖ ผู้ใดแสดงตนว่าเป็นผู้เลือกตั้งและมีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง
แต่คำนำหน้าชื่อ หรือรายการแสดงเพศในช่อง “เพศ” ผิดไปจากข้อเท็จจริง ให้

คณะกรรมการตรวจคะแนนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดว่า สมควรจะมอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นไปลงคะแนนหรือไม่แล้วบันทึกไว้ในหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) ท้าย

ข้อ ๖๗ เมื่อผู้เลือกตั้งผู้ใดได้รับแต่งตั้ง ให้มีหน้าที่ ในการ เลือก ตั้งหรือเกี่ยวข้องกับกาเลือกตั้ง และไม่มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนประจำอยู่ ประสงค์จะลงคะแนน ณ หน่วยเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนตรวจสอบหลักฐานคำสั่งแต่งตั้งของนายอำเภอ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อตรวจสอบเห็นว่ามิสิทธิจะลงคะแนนได้ตามมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ก็ให้เพิ่มชื่อผู้นั้นในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก แล้วมอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นไปลงคะแนน

ข้อ ๖๘ เมื่อปรากฏว่าผู้เลือกตั้งคนใดได้รับบัตรเลือกตั้ง ไม่ประสงค์จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนใด จะต้องนำบัตรเลือกตั้งคืนให้แก่กรรมการตรวจคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนรับคืนบัตรเลือกตั้ง แล้วบันทึกไว้ในด้านหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) และในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง (ผ.ท. ๕) ท้าย

ข้อ ๖๙ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน กรรมการตรวจคะแนนจะออกไปจากที่เลือกตั้งได้เพียงคราวละหนึ่งคน แต่ทั้งนี้ จะต้องมิกรรมการตรวจคะแนนอยู่ในที่เลือกตั้งอย่างน้อยสามคนเสมอ

ข้อ ๗๐ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน จะให้ผู้ใดเข้าไปในที่เลือกตั้งไม่ได้ เว้นแต่ผู้มีหน้าที่ในการเลือกตั้ง ผู้ที่เข้าไปเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัคร ผู้แทนพรรคการเมือง และผู้แทนผู้สมัคร โดยเฉพาะที่คูหาลงคะแนนนอกจากผู้เลือกตั้งซึ่งไปทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งของตนแล้ว ผู้ใดจะเข้าไปไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีจำเป็น เช่น กรรมการตรวจคะแนนนำดินสอหรือปากกาไปแทนอันเดิมที่ใช้ไม่ได้ และ

ให้บันทึกเหตุผลความจำเป็นไว้ในหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) ด้วย

ข้อ ๗๑ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ห้ามมิให้เปิดหีบบัตรเลือกตั้ง เว้นแต่จะมีความจำเป็นอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น มีบัตรค้ายอยู่ที่ช่อง ใส่อีกไม่ลง ทั้งนี้เป็นต้น คณะกรรมการตรวจคะแนนจึงจะเปิดได้ แต่จะเอาบัตรเลือกตั้งออกจากหีบบัตรมิได้ และเมื่อเปิดแล้ว ก็ให้ปักใส่กุญแจประจำครั้งที่บรรจุกุญแจไว้ตามเดิม ทั้งนี้ คณะกรรมการตรวจคะแนนจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าผู้เลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่นั้น และให้บันทึกแสดงผลในการเปิดหีบบัตรเลือกตั้งนั้น ไว้ในท้ายหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) ด้วย โดยให้ผู้เลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคน ซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อในบันทึกนั้นด้วย

ข้อ ๗๒ ในระหว่างดำเนินการเลือกตั้ง ถ้าผู้สมัคร ผู้แทนพรรคการเมือง หรือผู้แทนผู้สมัคร ทักท้วงว่ากรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติไม่ถูกต้อง โดยยื่นเป็นหนังสือต่อประธานกรรมการตรวจคะแนน ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนออกใบรับให้ตามแบบ ผ.ท. ๒๕ และนำเสนอคณะกรรมการตรวจคะแนนพิจารณาทันที แล้วให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนบันทึกคำทักท้วง รวมทั้งพฤติการณ์และคำวินิจฉัย ของ คณะกรรมการตรวจคะแนนไว้ใน หลังรายงาน ผลแสดงผล ของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) ด้วย

ข้อ ๗๓ เมื่อถึงเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกาตรง ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนประกาศปิดการลงคะแนน เช่น กล่าวว่ “บัดนี้ ถึงเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกาแล้ว ให้ปิดการลงคะแนน”

ผู้เลือกตั้งคนใดที่ยังมิได้ลงคะแนนเป็นอันหมดสิทธิจะลงคะแนน แม้จะได้รับบัตรเลือกตั้งไปแล้ว แต่ยังไม่ทันลงคะแนนก็จะลงคะแนนไม่ได้ ต้องนำบัตรมาคืนคณะกรรมการตรวจคะแนน และให้คณะกรรมการตรวจคะแนนบันทึกไว้ในหลังราย

งานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) และในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง (ผ.ท. ๕) ด้วย

ในกรณีที่ผู้ไม่สามารถจะลงคะแนนหรือนับคะแนนเนื่องจากเกิดจากอุบัติเหตุ อุกถลัก อัจฉิกภัย หรือเหตุนอกอำนาจอย่างอื่น ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนส่งเลขาธิการลงคะแนนหรือนับคะแนนแล้วแต่กรณี แล้วรายงานนายอำเภอเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการตามนัยมาตรา ๕๗ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยใช้แบบพิมพ์ ผ.ท. ๓๒

ข้อ ๗๔ ก่อนปีการลงคะแนน ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนจะแนบแบ่งหน้าที่ในการนับคะแนนกันให้เป็นส่วนสักร เช่น เสมียนคะแนนเป็นผู้กรอกคะแนนบนกระดานดำ กรรมการตรวจคะแนนสองคนแรกเป็นผู้กรอกคะแนนในแบบกรอกคะแนน (ผ.ท. ๑๗) กรรมการตรวจคะแนนคนที่สามเป็นผู้อ่านเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครที่ปรากฏอยู่ในบัตรเลือกตั้ง ส่วนกรรมการตรวจคะแนนที่เหลือ ให้ช่วยทำหน้าที่อื่นและคอยดูเครื่องหมายที่อ่านว่าถูกต้องหรือไม่

ข้อ ๗๕ เมื่อปีการลงคะแนนแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเปิดหีบบัตรเลือกตั้งออกเพื่อนับคะแนนทันที การเปิดหีบบัตรเลือกตั้งและนับคะแนนนี้ต้องกระทำโดยเปิดเผยและต้องให้เสร็จในรวดเดียว จะเลื่อนหรือประวิงเวลาไปไม่ได้

ข้อ ๗๖ การนับคะแนน ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติ ดังนี้

(๑) ห้ามมิให้หีบบัตรเลือกตั้งออกจากหีบบัตรเลือกตั้ง

(๒) ให้กรรมการตรวจคะแนนหีบบัตรเลือกตั้งออกจากหีบบัตรเลือกตั้งทีละบัตร แล้ววินิจฉัยว่า เป็นบัตรที่นับคะแนนได้หรือบัตรเสีย ถ้าเป็นบัตรที่นับคะแนนได้ให้อ่านเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครในบัตรเลือกตั้งเพื่อนับคะแนนทันที ถ้าเป็นบัตรเสีย ให้แยกไว้ต่างหาก ห้ามมิให้บัตรเสียเป็นคะแนน ไม่ว่าในกรณีใด ๆ

(๓) การอ่านคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนอ่านเครื่องหมายประจำ

ตัวผู้สมัครที่ปรากฏในบัตรเลือกตั้งนั้นทั้ง ๆ และขอให้กรรมการตรวจคะแนนคนอื่น ผู้สมัคร ผู้แทนพรรคการเมือง หรือผู้แทนผู้สมัคร และประชาชนซึ่งอยู่ ณ ที่นั้นได้ เห็นด้วย

(๔) เมื่ออ่านเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครตามข้อ (๓) แล้ว ให้กรรมการตรวจคะแนนทำหน้าที่อ่าน วางบัตรเลือกตั้งลงในภาชนะที่จัดไว้สำหรับใส่บัตรเลือกตั้งเพื่อการนับคะแนน โดยจัดวางไว้ให้เป็นระเบียบและระมัดระวังมิให้บัตรเลือกตั้งนั้น ฉีกขาดหรือชำรุด หรือฉีกขาด หรือเลอะเลือน

(๕) เมื่อหยิบบัตรเลือกตั้งออกจากหีบบัตรเลือกตั้งหมดแล้ว ให้ถือว่าหีบบัตรเลือกตั้งต่อหน้ากรรมการตรวจคะแนน ผู้สมัคร ผู้แทนพรรคการเมือง หรือผู้แทนผู้สมัคร และประชาชนซึ่งอยู่ ณ ที่นั้น เพื่อแสดงว่าได้หยิบบัตรเลือกตั้งออกจากหีบบัตรเลือกตั้งหมดแล้ว เสร็จแล้วจึงหยายหีบบัตรเลือกตั้งไว้ตามเดิม

ข้อ ๗๗ บัตรเสียซึ่งได้แยกไว้ตามข้อ ๗๖ (๒) นั้น ให้กรรมการตรวจคะแนนสลักหลังบัตรนั้นว่า "เสีย" และให้ลงลายมือชื่อกำกับไว้ไม่น้อยกว่า ๓ คน

การสลักหลังบัตรเสียนี้ ให้สลักที่บัตรเลือกตั้งค้ำนอกตรงใต้ตราครุฑ

ข้อ ๗๘ การวินิจฉัยบัตรเสีย ต้องเป็นไปตามมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗

ข้อ ๗๙ ในการนับคะแนนให้ใช้ทั้งแบบกรอกคะแนนตามแบบ ผ.ท. ๑๗ และกระดานคำสำหรับขีดคะแนนควบคู่กันไปในขณะเดียวกัน โดยให้กรรมการตรวจคะแนนเป็นผู้กรอกคะแนนลงในแบบกรอกคะแนน และเสมียนคะแนนเป็นผู้กรอกคะแนนบนกระดานคำ

เมื่อกรรมการตรวจคะแนนผู้มีหน้าที่อ่านเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร ได้อ่านเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครคนใดแล้ว ให้ผู้มีหน้าที่กรอกคะแนนขีดคะแนนลง

ในแบบกรอกคะแนนและบนกระดานสำหรับกรอกคะแนน พร้อมกัน คนละหนึ่งขีดต่อ
หนึ่งเครื่องหมาย โดยขีดคะแนนลงในช่องกรอกคะแนนของผู้สมัครที่เป็นเจ้าของ
เครื่องหมายนั้น

ถ้าเป็นการกรอกคะแนนลงในแบบกรอกคะแนน ให้ขีดคะแนนตั้งตั้งแต่
ช่องที่ ๑ ของบรรทัดแรกเรียงต่อกันไปจนถึงช่องที่ ๕๐ เมื่อสุดช่องที่ ๕๐ แล้ว จึง
เริ่มต้นบรรทัดที่ ๒ ตั้งแต่ช่องที่ ๑ ไปใหม่อีกทำนองเดียวกัน

สำหรับการกรอกคะแนนบนกระดานดำ ให้ใช้วิธีขีดโดยนับขีดหนึ่งต่อ
หนึ่งคะแนน แต่เมื่อถึงขีดที่ ๕ ให้ขีดขวางทับเส้น ๔ ขีดแรก ดังรูปนี้ เพื่อ
สะดวกแก่การนับคะแนน และให้ทำเช่นนี้เรื่อยไปทุก ๕ ขีด

ข้อ ๘๐ เมื่อเสร็จการกรอกคะแนนแล้ว ให้จัดการรวมคะแนนและตรวจ
สอบคะแนนบนกระดานดำกับคะแนนในแบบกรอกคะแนน ถ้าหากผลลัพธ์ตรงกันก็
เป็นอันถูกต้อง ถ้าไม่ตรงกันให้ตรวจสอบจนกว่าจะถูกต้องตรงกัน แล้วเป็นอันสิ้นสุด
แห่งการนับคะแนน

ข้อ ๘๑ เมื่อการนับคะแนนสิ้นสุดลงแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนน
จัดทำรายงานแสดงผลของการนับคะแนนตามแบบ ผ.ท. ๑๘ และประกาศผลของการ
นับคะแนน ตามแบบ ผ.ท. ๑๘ จำนวนอย่างละ ๕ ฉบับ

การจัดทำรายงานแสดงผลของการนับคะแนน และประกาศผลของการนับ
คะแนนตามวรรคหนึ่งนั้น ให้จัดเรียงตามลำดับเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร

ข้อ ๘๒ การกรอกแบบรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘)
และประกาศผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) ห้ามมิให้ชุลบหรือแก้ ถ้าจำเป็น
เพราะเขียนผิด ต้องใช้วิธีขีดฆ่าและเขียนใหม่ และให้กรรมการตรวจคะแนนอย่างน้อย
หนึ่งคนลงลายมือชื่อกำกับตรงที่ขีดฆ่าและแก้ใหม่ทุกแห่ง

ข้อ ๘๓ เมื่อการนับคะแนนสิ้นสุดลงแล้ว คณะกรรมการตรวจคะแนนต้อง

เก็บบัตรเลือกตั้งลงในหีบบัตรเลือกตั้ง โดยปฏิบัติตามกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๑)

ข้อ ๑๕ สิ่งที่จะต้องบรรจุลงในหีบบัตรเลือกตั้ง คือ

(๑) บัตรเลือกตั้งที่นับเป็นคะแนนแล้ว กับบัตรเสีย

(๒) ประกาศผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๙) และรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) อย่างละ ๑ ฉบับ

(๓) แบบกรอกคะแนน (ผ.ท. ๑๗) ที่ได้ใช้ในการกรอกคะแนนทั้งหมด สำหรับกระดาษปิดทับช่องใส่บัตรให้ใช้แบบ ผ.ท. ๓๑

ในการเก็บบัตรเลือกตั้งบรรจุลงในหีบบัตร ให้กระทำด้วยความระมัดระวัง อย่าให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือฉีกขาด และควรจัดวางไว้ในหีบบัตรให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ห้ามมิให้ใช้วิธีเทบัตรลงในหีบบัตรเป็นอันขาด สำหรับบัตรเสียนั้นเมื่อได้แยกไว้ต่างหากและบรรจุซองหรือห่อแล้ว ให้ผนึกหรือใช้เชือกผูกมัดให้เรียบร้อยด้วย

ข้อ ๘๔ เมื่อคณะกรรมการตรวจคะแนน ได้ปฏิบัติตามการตามข้อ ๘๓ แล้ว ให้ประกาศผลของการนับคะแนนแก่ประชาชนผู้อยู่ ณ ที่เลือกตั้งนั้น แล้วปิดประกาศไว้ ณ ที่เลือกตั้งหนึ่งฉบับ

ข้อ ๘๕ เมื่อคณะกรรมการตรวจคะแนนได้ประกาศผลของการนับคะแนนตามข้อ ๘๔ แล้ว ให้มอบสิ่งต่อไปนี้แก่นายอำเภอโดยเร็ว คือ

(๑) ประกาศผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๙) และรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) อย่างละ ๓ ฉบับ

(๒) หีบบัตรเลือกตั้งพร้อมด้วยลูกกุญแจ

(๓) บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งชุดที่ใช้หมายเหตุในการลงคะแนนเลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้สมัคร

(๔) บัตรเลือกตั้งที่ยังไม่ได้ใช้

ข้อ ๘๖ ให้นายอำเภอรวบรวมประกาศผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๙) และรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) อย่างละ ๒ ฉบับ ของทุกหน่วยเลือกตั้ง ส่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดโดยเร็วที่สุด

ในหน่วยเลือกตั้งใดที่การคมนาคมติดต่อกับอำเภอไม่สะดวก ซึ่งถ้าให้คณะกรรมการตรวจ คะแนนประจำหน่วย เลือกตั้งนั้นส่งประกาศผล ของการนับ คะแนน และรายงานแสดงผลของการนับคะแนน ไปยังนายอำเภอ และให้นายอำเภอรวบรวม ส่งผู้ว่าราชการจังหวัด ตามปกติจะทำให้การรวมคะแนน และการประกาศผล การเลือกตั้ง ลำช้าจนอาจเสียหายแก่ราชการ ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควร จะให้คณะกรรมการตรวจ คะแนน ประจำหน่วย เลือกตั้ง นั้นส่งเฉพาะ รายงาน ดังกล่าว อย่างละ ๒ ฉบับ ตรงไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเลยก็ได้ แต่ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องแจ้ง ให้นายอำเภอทราบล่วงหน้าด้วย

ส่วนเอกสารนอกนั้น ให้นายอำเภอรักษาไว้

สำหรับหีบบัตรเลือกตั้ง ให้นายอำเภอดำเนินการตามนัยมาตรา ๕๕ แห่ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑

ข้อ ๘๗ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรักษา ประกาศผล ของการ นับ คะแนน (ผ.ท. ๑๙) และรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) ไว้อย่างละหนึ่ง ฉบับ และให้มีประกาศผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๙) ไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด หนึ่งฉบับ ส่วนรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) ที่เหลือ ให้ดำเนินการตามข้อ ๘๓

ข้อ ๘๘ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับจัดการรวมยอดคะแนนตามที่ปรากฏใน ประกาศผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๙) ของทุกหน่วยเลือกตั้งซึ่งอยู่ในจังหวัดนั้น ตามที่ได้รับมาจากนายอำเภอหรือ คณะกรรมการตรวจคะแนน ตามข้อ ๘๖ แล้วแต่กรณี ให้ถูกต้องครบถ้วนโดยเร็ว

ข้อ ๘๙ ในกรณีที่มีการจับสลาก ให้ดำเนินการตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทำบันทึกการจับสลากเก็บเข้าเรื่องไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๕๐ เมื่อผลที่สุดแห่งการเลือกตั้งปรากฏว่า ผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๖๑ แห่งพระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศผลการเลือกตั้งตาม มาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ตามแบบ ผ.ท. ๒๐ และให้ปิดประกาศดังกล่าวไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ และที่ว่าการกิ่งอำเภอ ทุกแห่งในจังหวัดนั้นแห่งละ ๑ ฉบับ

ข้อ ๕๑ ในเขตเลือกตั้งจังหวัดใด ถ้ามีผู้สมัครไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งจังหวัดนั้น เมื่อพ้นระยะเวลาการรับสมัครแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศว่า ผู้นั้นได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยใช้แบบ ผ.ท. ๒๒ และให้ปิดประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาลทุกแห่ง และที่สาธารณะที่เห็นได้ง่ายในตำบลตามจำนวนที่เห็นสมควร ทั้งนี้ต้องกระทำก่อนวันเลือกตั้ง

ข้อ ๕๒ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ออกหนังสือรับรองให้แก่ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามแบบ ผ.ท. ๒๑ เพื่อเป็นหลักฐานในการที่ผู้ได้รับเลือกตั้งจะได้นำไปแสดงในคราวเปิดการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก

ข้อ ๕๓ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดรวมยอดคะแนนเสร็จแล้ว ให้รีบแจ้งกระทรวงมหาดไทยทราบทางโทรศัพท์ทางไกล โทรเลข หรือวิทยุ โดยเร็วที่สุดว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง แล้วให้รีบรายงานโดยละเอียดตามไปภายหลัง โดยให้ส่งประกาศผลการเลือกตั้ง (ผ.ท. ๒๐) ๑ ฉบับ และรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ผ.ท. ๑๘) หน่วยเลือกตั้งละ ๑ ฉบับ ไปพร้อมกันด้วย

ข้อ ๕๔ หากเขตเลือกตั้งจังหวัดใดมีการคัดค้านการเลือกตั้ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรีบแจ้งให้กระทรวงมหาดไทยทราบโดยเร็ว แล้วให้ส่งคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งตามไปด้วย

ส่วนที่ ๔

เงินประกันการสมัครรับเลือกตั้ง

ข้อ ๕๕ ในขั้นต้นให้ลงบัญชีเก็บรักษาไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก โดยยังมีต้องนำส่งคลังเป็นรายได้ของแผ่นดิน ต่อเมื่อเงินการสมัครของผู้สมัครคนใดตกเป็นของรัฐ ตามมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แล้วให้นำส่งคลังเป็นรายได้ของแผ่นดินต่อไป ในกรณีที่ต้องมีการคืนเงิน ให้ส่งมอบเงินคืนให้แก่ผู้สมัครรับไป และให้ลงลายมือชื่อในการรับเงินไว้เป็นหลักฐานด้วย

ส่วนที่ ๕

แบบพิมพ์

ข้อ ๕๖ แบบพิมพ์ที่ใช้ในการเลือกตั้ง ให้ใช้แบบพิมพ์ตามตัวอย่างท้ายระเบียบนี้

ข้อ ๕๗ ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๗

พลตำรวจตรี อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร
(อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

แบบพิมพ์

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

แบบพิมพ์ที่ใช้สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- ผ.ท. ๑. ประกาศวันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัคร
- ผ.ท. ๒. ประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้ง
- ผ.ท. ๓. ประกาศเปลี่ยนแปลงหน่วยเลือกตั้ง
- ผ.ท. ๔. ประกาศระบุที่เลือกตั้ง
- ผ.ท. ๕. ประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง
- ผ.ท. ๖. ใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ผ.ท. ๗. ใบรับใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ผ.ท. ๘. ประกาศรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง
- ผ.ท. ๙. หนังสือแจ้งการรับสมัคร
- ผ.ท. ๑๐. หนังสือแจ้งไม่รับสมัคร
- ผ.ท. ๑๑. ประกาศถอนชื่อผู้สมัคร
- ผ.ท. ๑๒. ประกาศชื่อผู้สมัคร
- ผ.ท. ๑๓. บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ผ.ท. ๑๔. ประกาศผู้สมัครถอนการสมัครรับเลือกตั้ง
- ผ.ท. ๑๕. ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนน
- ผ.ท. ๑๖. หนังสือแจ้งการแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนน
- ผ.ท. ๑๗. แบบกรอกคะแนน
- ผ.ท. ๑๘. รายงานแสดงผลของการนับคะแนน
- ผ.ท. ๑๙. ประกาศผลของการนับคะแนน

- ผ.ท. ๒๐. ประกาศผลการเลือกตั้ง
- ผ.ท. ๒๑. หนังสือคู่มือรับรองการได้รับเลือกตั้ง
- ผ.ท. ๒๒. ประกาศผลการเลือกตั้งในกรณีที่ไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง
- ผ.ท. ๒๓. หนังสือแต่งตั้งผู้แทนพรรคการเมือง
- ผ.ท. ๒๔. หนังสือแต่งตั้งผู้แทนผู้สมัคร
- ผ.ท. ๒๕. โบร่ำหนังสือทักท้วงของผู้สมัคร ผู้แทนพรรคการเมือง หรือผู้แทนผู้สมัคร
- ผ.ท. ๒๖. บัญชีรายชื่อผู้แทนพรรคการเมืองและผู้แทนผู้สมัคร
- ผ.ท. ๒๗. ทะเบียนผู้เลือกตั้ง
- ผ.ท. ๒๘. ทะเบียนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ผ.ท. ๒๙. ประกาศบัญชีรายชื่อผู้เริ่มมีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง
- ผ.ท. ๓๐. ตัวอย่างหนังสือเชิญชวน
- ผ.ท. ๓๑. ตัวอย่างป้ายสำหรับปิดช่องใส่บัตรเลือกตั้ง
- ผ.ท. ๓๒. ประกาศกำหนดวันลงคะแนนเลือกตั้งใหม่

คำอธิบายประกอบแบบพิมพ์ที่ใช้ในการเลือกตั้ง

ผ.ท. ๑ ประกาศวันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัคร เป็นแบบประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับประกาศแจ้งกำหนดวันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัครให้ประชาชนทราบภายหลังที่ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว โดยประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ๑ ฉบับ ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาลทุกแห่ง แห่งละ ๑ ฉบับ และที่ซึ่งเห็นได้ง่ายทุกตำบล ๆ ละ ๑ ฉบับ

ผ.ท. ๒ ประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้ง เป็นแบบประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งในจังหวัดนั้น ตามความในมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๔ แห่ง พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ๑ ฉบับ ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอและสำนักงานเทศบาลทุกแห่ง ๆ ละ ๑ ฉบับ และส่งไปยังกระทรวงมหาดไทย ๑ ฉบับ เฉพาะในเขตเทศบาลนั้นให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งประกอบไว้ด้วย

ผ.ท. ๓ ประกาศเปลี่ยนแปลงหน่วยเลือกตั้ง เป็นแบบประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับประกาศเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้งที่ได้ประกาศไว้แล้วตามแบบ ผ.ท. ๒ โดยให้กระทำก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามสิบวัน เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉิน จะประกาศเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่าสามสิบวันก็ได้ และต้องประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ และสำนักงานเทศบาลทุกแห่ง ๆ ละ ๑ ฉบับเช่นเดียวกับแบบ ผ.ท. ๒ เฉพาะในเขตเทศบาลให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งที่ประกาศเปลี่ยนแปลงใหม่นั้นประกอบไว้ด้วย

ผ.ท. ๔ ประกาศระบุที่เลือกตั้ง เป็นแบบสำหรับนายอำเภอประกาศ
ระบุที่เลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามสิบวัน เพื่อให้ราษฎรในท้องที่ของตน
ทราบถึงสถานที่เลือกตั้งสำหรับหน่วยเลือกตั้งต่าง ๆ ตามความในมาตรา ๓๗ แห่ง
พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดย
มาตรา ๑๕ แห่งพ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗
โดยปิดไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่สาธารณะที่เห็น
ประกาศได้ง่าย และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียง

ท้องที่ใด ถ้าความปลอดภัยสาธารณะถูกคุกคาม หรือเห็นว่าเป็นการไม่
สะดวกอย่างยิ่ง จะประกาศระบุที่เลือกตั้งนอกเขตหน่วยเลือกตั้งก็ได้ แต่ต้องอยู่ใกล้
เคียงกับหน่วยเลือกตั้งนั้น

ผ.ท. ๕ บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง เป็นแบบสำหรับนายอำเภอและเทศบาล
ใช้ตามความในข้อ ๔๐ และ ๔๑ แห่งระเบียบการนี้
การลงลายมือชื่อทำประกาศดังกล่าว ให้นายอำเภอเป็นผู้ลงลายมือชื่อ
แต่ผู้เดียว

ผ.ท. ๖ ใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน ด้านหน้า สำหรับ
ผู้สมัครรับเลือกตั้งกรอกข้อความและลงลายมือชื่อ เว้นแต่ข้อความที่ว่า "ใบสมัคร
เลขที่....." สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รับใบสมัครกรอกและลงหมายเลขเรียงลำดับการรับใบ
สมัครในการเลือกตั้งครั้งนั้น

(๑) ชื่อ ให้ลงทั้งชื่อตัวและชื่อสกุล ถ้าเป็นผู้มียศให้ลงหน้าชื่อตัว ถ้า
มีบรรดาศักดิ์ให้ลงทั้งนามบรรดาศักดิ์ พร้อมด้วยวงเล็บชื่อตัวและชื่อสกุลไว้ข้างหลัง
สัญชาติให้ลงสัญชาติตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ

(๒) และ (๓) เพื่อให้ลงทั้ง วัน เดือน ปีที่เกิด และอายุ ถ้าหากไม่ทราบ วัน หรือ เดือนเกิด ก็ให้ลงเฉพาะรายการที่ทราบกับปีที่เกิด

(๔) หมายถึงสถานที่เกิดของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ควรลงไว้ให้ชัดเจน

(๕) หมายถึงภูมิลำเนาของผู้สมัครรับเลือกตั้งมีอยู่ในปัจจุบัน ถ้ามีภูมิลำเนาหลายแห่ง ให้ลงแห่งที่อยู่ประจำมากที่สุด

(๖) และ (๗) ให้ลงทั้งชื่อตัวและชื่อสกุลของบิดาและมารดาของผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งสัญชาติของบิดาและมารดาตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ

(๘) สังกัดพรรค ให้ลงชื่อพรรคที่ผู้สมัครสังกัด

(๙) มีความรู้ ให้ลงว่ามีความรู้สอบไล่ได้ชั้นใดหรือไม่

ด้านหลัง คำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัด” ใช้สำหรับผู้ว่าราชการจังหวัดกรอกข้อความเมื่อได้สอบสวนแล้วว่า เห็นควรรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด ให้บันทึกไว้ แล้วลงลายมือชื่อพร้อมทั้งวัน เดือน ปี กำกับ

ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็น ไม่สมควรรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะเหตุใด ก็ให้บันทึกเหตุผลและข้อกฎหมายไว้ด้วย

บันทึก สำหรับบันทึกเกี่ยวกับการสมัครว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนำเงินและรูปถ่ายมามอบให้ครบถ้วนตามกำหนดใน วัน เดือน ปีใด ผู้ว่าราชการจังหวัดได้กำหนดเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครอย่างไร ซึ่งรวมทั้งการที่จะต้องให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งลงลายมือชื่อรับทราบไว้เป็นหลักฐาน การบันทึกนี้ผู้บันทึกต้องลงลายมือชื่อกำกับไว้ด้วย

ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้นำเงินประกันการสมัครและรูปถ่ายมามอบให้ถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายแล้ว จะต้องเอารูปถ่ายและเขียนเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนดไว้ตรงที่ปีครุรูปและที่เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร ในใบสมัครนี้ด้วย

ผ.ท. ๗ ใบรับใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นแบบสำหรับผู้ว่าราชการจังหวัดจัดการออกให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ยื่นใบสมัครในวันที่รับใบสมัครนั้นเป็นหลักฐานตามข้อ ๔๖ แห่งระเบียบการเลือกตั้งนี้ ในการออกใบรับให้ใช้กระดาษคาร์บอนรองระหว่างใบรับกับสำเนา แล้วเขียนด้วยดินสอถือปีหรือปากกาลูกลื่นเพื่อให้ข้อความตรงกันทั้งใบรับและสำเนา แล้วฉีกใบรับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งรับไป ในการกรอกข้อความให้ลงลำดับที่ที่ได้รับใบสมัคร วัน เดือน ปี และเวลาที่รับด้วย

ผ.ท. ๘ ประกาศรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง ภายหลังที่ได้รับใบสมัครจากผู้สมัครรับเลือกตั้งและได้สอบสวนตามมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แล้ว โดยประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด เป็นการประกาศครั้งแรก

ผ.ท. ๙ หนังสือแจ้งการรับสมัคร เป็นหนังสือของผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้ยื่นใบสมัครไว้ และผู้ว่าราชการจังหวัดได้ประกาศรับสมัครไว้แล้วให้นำเงินประกันการสมัครและรูปถ่ายตามที่กฎหมายกำหนดไว้ไปมอบให้ภายในกำหนดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ผ.ท. ๑๐ หนังสือแจ้งการไม่รับสมัครเป็นผู้สมัคร เป็นหนังสือของผู้ว่าราชการจังหวัดถึงผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้ยื่นใบสมัครไว้แล้ว เพื่อแจ้งให้ทราบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และให้แจ้งเหตุผลแห่งการไม่รับสมัครให้ทราบตามสมควร

ผ.ท. ๑๑ ประกาศถอนชื่อผู้สมัคร เป็นประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศถอนชื่อผู้สมัครนั้น ในกรณีที่ผู้สมัครไม่นำเงินและรูปถ่ายมามอบให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัดตามความในมาตรา ๒๓ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ ปักไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด โดยแยกเป็นรายบุคคล คนละ ๑ ฉบับ

ผ.ท. ๑๒ ประกาศชื่อผู้สมัคร เป็นประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัดตามระเบียบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้อ ๕๐ ประกาศกำหนดเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครเป็นครั้งสุดท้าย หลังจากผู้สมัครรับเลือกตั้งได้นำเงินและรูปถ่ายหรือรูปภาพของผู้สมัครมามอบให้ครบถ้วนตามกำหนดเวลาแล้ว และให้ปักประกาศนี้ไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงในเขตเลือกตั้งนั้นโดยเร็ว

ผ.ท. ๑๓ บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัด..... ได้รับสมัครไว้แล้ว เป็นบัญชีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดทำขึ้นเพื่อมอบให้แก่คณะกรรมการตรวจคะแนน หน่วยเลือกตั้งละ ๒ ฉบับทุกหน่วย เพื่อให้ทราบว่าในจังหวัดนั้นมีผู้ใดสมัครรับเลือกตั้งบ้าง

ผ.ท. ๑๔ ประกาศผู้สมัครถอนการสมัครรับเลือกตั้ง เป็นแบบสำหรับผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศถอนชื่อผู้สมัครที่สมัครรับเลือกตั้ง ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นได้ยื่นหนังสือแสดงความจำนงถอนการสมัครของตนเอง

ประกาศนี้ให้ปักไว้ ณ ที่ซึ่งได้ปักประกาศแบบ ผ.ท. ๑๒ ทุกแห่ง ถ้าได้ส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัคร (ผ.ท. ๑๓) ไปให้คณะกรรมการตรวจคะแนนก่อนแล้ว ก็ให้แจ้ง การถอน การรับสมัคร ไปให้ นายอำเภอ หรือคณะกรรมการ ตรวจ คะแนน ทราบ โดยก่อนวันเลือกตั้ง เพื่อชี้คมาชื่อผู้สมัครที่ถอนการสมัครนั้นออกจากบัญชี

ผ.ท. ๑๕ ประกาศแต่งตั้ง คณะ กรรมการ ตรวจสอบ และ เสมียน

คะแนน เป็นประกาศของนายอำเภอซึ่งดำเนินการตามมาตรา ๔๐ แห่ง พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ให้ประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ๑ ฉบับ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ ๑ ฉบับ และที่เลือกตั้ง ๑ ฉบับ ส่งให้กรรมการตรวจสอบคะแนนและเสมียนคะแนนทุกคน ๆ ละ ๑ ฉบับ พร้อมกับแบบ ผ.ท. ๑๖

ผ.ท. ๑๖ หนังสือแจ้งการแต่งตั้ง คณะ กรรมการ ตรวจสอบ และ

เสมียนคะแนน เป็นหนังสือที่นายอำเภอมีไปถึงบุคคลที่นายอำเภอแต่งตั้งให้เป็น กรรมการตรวจสอบคะแนนและเสมียนคะแนน เพื่อให้บุคคลผู้นั้นทราบคนละ ๑ ฉบับ โดยส่งไปพร้อมกับ ผ.ท. ๑๕

ผ.ท. ๑๗ แบบกรอกคะแนน เป็นแบบสำหรับ คณะกรรมการ ตรวจสอบ

คะแนนกรอกคะแนนในการนับคะแนน การกรอกคะแนนนี้นี้ให้ขีดด้วยหมึกดำ หรือ สีน้ำเงิน

ผ.ท. ๑๘ รายงานแสดงผลของการนับคะแนน เป็นแบบสำหรับคณะ

กรรมการตรวจสอบคะแนนใช้ จัดทำขึ้นหน่วยเลือกตั้งละ ๔ ฉบับ เพื่อใส่ในหีบบัตรเลือกตั้ง ๑ ฉบับ ส่งอำเภอ ๓ ฉบับ เพื่ออำเภอรักษาไว้ ๑ ฉบับ ส่งจังหวัดรักษาไว้ ๑ ฉบับ ส่งกระทรวงมหาดไทย ๑ ฉบับ รายการที่ควรอธิบาย คือ

ด้านหน้า ข้อความที่ว่า “ ในจำนวนผู้เลือกตั้งซึ่งปรากฏในบัญชีรายชื่อ

ผู้เลือกตั้ง จำนวน ..... คน ” นั้น คือจำนวนผู้เลือกตั้งที่มีอยู่ตามบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง (ผ.ท. ๕) ที่นายอำเภอได้มอบให้แก่คณะกรรมการตรวจสอบคะแนนทั้งหมด ข้อความถัดไปที่ว่า “ ได้มาแสดงตนขอรับบัตรเลือกตั้ง เพื่อการลงคะแนน รวม ..... คน ” คือ จำนวนทั้งหมดของผู้เลือกตั้งที่ได้มาแสดงตนต่อกรรมการ

ตรวจคะแนนในวันเลือกตั้งนั้น ข้อความถัดไปที่ว่า “ได้ลงคะแนน ..... คน” ได้แก่จำนวนผู้เลือกตั้งที่มาขอรับบัตรเลือกตั้ง และได้ทำการลงคะแนนเลือกตั้งโดยไม่ได้สิทธิ สำหรับผู้ที่รับบัตรเลือกตั้งไปแล้ว แต่ไม่ประสงค์จะทำการเลือกตั้ง ได้นำบัตรเลือกตั้งมาคืน ให้ลงในช่องข้อความที่ว่า “ไม่ลงคะแนน ..... คน” ข้อความที่ว่า “เป็นบัตรเสีย ..... บัตร” นั้น ได้แก่บัตรที่กำหนดไว้ว่าเป็นบัตรเสีย ตามที่ระบุไว้ใน มาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดย มาตรา ๑๔ แห่ง พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗

ด้านหลัง “บันทึกเพิ่มเติม” ใช้สำหรับ คณะกรรมการ ตรวจคะแนน บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ได้ปฏิบัติจัดทำไปตามนัยแห่งกฎหมาย หรือเป็นเรื่องที่ควรให้นายอำเภอทราบ เช่น การเปิดหีบบัตรเลือกตั้งในเวลาเปิดการลงคะแนน การพิจารณา “บัตรเสีย” การที่มีผู้ใดทักท้วงว่า บุคคลใดมิใช่เป็นผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง และการที่มีการจัดตั้งกรรมการตรวจคะแนนตามมาตรา ๔๐ เป็นต้น การบันทึกนั้นควรกระทำเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน คณะกรรมการตรวจคะแนนต้องบันทึกเหตุผลให้ชัดเจนและลงลายมือชื่อกำกับไว้

ผ.ท. ๑๕ ประกาศผลของการนับคะแนน เป็นประกาศของคณะกรรมการตรวจคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้น ๆ เมื่อเสร็จสิ้นจากการนับคะแนนแล้ว ทำขึ้นหน่วยละ ๕ ฉบับ ปัดไว้ ณ ที่เลือกตั้ง ๑ ฉบับ ใส่ในหีบบัตรเลือกตั้งในหน่วยนั้น ๑ ฉบับ อีก ๓ ฉบับส่งไปอำเภอ เพื่อให้อำเภอเก็บรักษาไว้ ๑ ฉบับ จังหวัดรักษาไว้ ๑ ฉบับ และประกาศที่ศาลากลางจังหวัด ๑ ฉบับ

ผ.ท. ๒๐ ประกาศผลการเลือกตั้ง เป็นประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัด ใช้ประกาศ เมื่อการเลือกตั้งได้ สิ้นสุดลง และ ทราบว่า ผู้สมัคร รับเลือกตั้ง คนใด

เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว โดยประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ๑ ฉบับ ที่ว่าการอำเภอและกิ่งอำเภอแห่งละ ๑ ฉบับ ส่งกระทรวงมหาดไทย ๑ ฉบับ การกรอกรายการในประกาศผลการเลือกตั้งให้กรอกตามลำดับคะแนน เริ่มต้นจากผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนมากที่สุดไปหาต่ำที่สุด โดยไม่คำนึงถึงเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร

ข้อความดังต่อไปนี้ว่า “จึงเป็นอันว่า บุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด.....” นั้น ให้กรอกชื่อจังหวัด และชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับเลือกตั้งแต่ละเขตลงไป โดยให้กรอกผู้ได้รับเลือกตั้งตามลำดับผู้ที่ได้คะแนนสูงที่สุดลงไปหาต่ำ ถ้าเป็นกรณีที่ได้คะแนนเท่ากันจะต้องจับสลาก ให้หมายเหตุด้วยว่าผู้ใดได้คะแนนเท่ากัน และเมื่อจับสลากแล้วผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

ผ.ท. ๒๑ หนังสือรับรองการได้รับเลือกตั้ง เป็นหนังสือที่ผู้ว่าราชการจังหวัดออกให้แก่ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนละ ๑ ฉบับ เพื่อเป็นหลักฐานในเบื้องต้น

ที่ปิดรูปถ่ายและลายมือชื่อ หมายถึงรูปถ่ายและลายมือชื่อของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ผ.ท. ๒๒ ประกาศผลการเลือกตั้ง ในกรณีที่ไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัดในกรณีที่จังหวัดนั้นมิได้มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีจำนวนไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีการเลือกตั้งได้ ตามนัยแห่งมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาล และที่สาธารณะที่เห็นได้ง่ายในตำบลตามจำนวนที่เห็นสมควรทุกแห่งในจังหวัดนั้นแห่งละ ๑ ฉบับ ทั้งนี้ ต้องประกาศก่อนวันเลือกตั้ง

ผ.ท. ๒๓ หนังสือแต่งตั้งผู้แทนพรรคการเมือง เป็นแบบสำหรับ

พรรคการเมือง แต่งตั้งผู้แทน ตามความใน มาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ เพื่อนำเสนอรายชื่อในหนังสือแต่งตั้งแล้ว ให้มอบหนังสือนั้นคืนไป
ก่อนวันเลือกตั้ง เพื่อผู้แทนพรรคการเมืองจะได้นำไปแสดงต่อคณะกรรมการตรวจ
คะแนนในวันเลือกตั้งต่อไป หนังสือแต่งตั้งนี้ให้ทำเป็นสำเนาเก็บไว้ ณ ที่ว่าการ
อำเภอ ๑ ฉบับด้วย

ผ.ท. ๒๔ หนังสือแต่งตั้งผู้แทนผู้สมัคร เป็นแบบสำหรับผู้สมัครรับ

เลือกตั้ง แต่งตั้งผู้แทน ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับแบบ ผ.ท. ๒๓

ผ.ท. ๒๕ ใบรับหนังสือทักท้วงของผู้สมัคร ผู้แทนพรรคการเมือง

หรือผู้แทนผู้สมัคร (เขียนเป็นเล่มๆ ละ ๕๐ ฉบับ มีใบต้นและสำเนาข้อความตรงกัน
ใช้กระดาษคาร์บอนสอดระหว่างกลางในขณะเขียนข้อความ) เป็นแบบสำหรับประธาน
กรรมการตรวจคะแนนออกให้แก่ผู้สมัคร ผู้แทนพรรคการเมืองหรือผู้แทนผู้สมัคร ที่ได้
ทักท้วงการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจคะแนนในหน่วยลงคะแนนนั้น โดยได้
ทักท้วงเป็นหนังสือ การลงที่ให้ลงเรียงตามลำดับก่อนหลังที่รับหนังสือทักท้วง ในช่อง
“ได้รับหนังสือของ . . . . . ผู้สมัคร” ให้ระบุชื่อผู้สมัครหรือชื่อผู้แทนพรรคการเมือง
หรือผู้แทนผู้สมัครที่ทักท้วงลงไป ส่วนในช่อง “หรือผู้แทนพรรคการเมือง หรือ
ผู้แทนผู้สมัครชื่อ . . . . .” ให้ระบุชื่อผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ตั้งผู้แทนนั้น
แล้วแต่กรณี ช่องใดไม่ใช้ให้ขีดออก

ผ.ท. ๒๖ บัญชีรายชื่อผู้แทนพรรคการเมืองและผู้แทนผู้สมัคร เป็น

แบบสำหรับนายอำเภอกรอกข้อความไว้เป็นหลักฐาน ตามหนังสือแต่งตั้งผู้แทนพรรคการเมือง (ผ.ท. ๒๓) และหนังสือแต่งตั้งผู้แทนผู้สมัคร (ผ.ท. ๒๔)

ผ.ท. ๒๗ ทะเบียนผู้เลือกตั้ง สำหรับนายอำเภอและเทศบาลจัดทำ

และแก้ไขเพิ่มเติมรายชื่อผู้เลือกตั้งให้ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยเย็บเล่มปกแข็งทำเป็นทะเบียนถาวรไว้ ณ สำนักงานเทศบาลและที่ว่าการอำเภอ ตามมาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑

ผ.ท. ๒๘ ทะเบียนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นแบบสำหรับผู้ว่า

ราชการจังหวัดใช้กรอกรายการต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้เป็นหลักฐาน โดยให้ทำขึ้น ๒ ฉบับ เก็บไว้ที่จังหวัด ๑ ฉบับ ส่งกระทรวงมหาดไทย ๑ ฉบับ

ผ.ท. ๒๙ บัญชีรายชื่อผู้เริ่มมีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง เป็นบัญชีที่

เทศบาลและอำเภอจะต้องจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เริ่มมีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้งในเดือนตุลาคมของทุกปี ตามมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยประกาศบัญชีนี้ไว้ ณ สำนักงานเทศบาลหรือที่ว่าการอำเภอ

ผ.ท. ๓๐ ตัวอย่างหนังสือเชิญชวน เป็นหนังสือที่นายอำเภอมีไปถึง

เจ้าบ้านในเขตเทศบาลหรือชุมชนที่เห็นสมควรซึ่งอยู่ในเขตท้องที่ของตน เพื่อเชิญชวนให้ไปทำการลงคะแนนเลือกตั้งตาม วัน เวลา และ ณ สถานที่ที่กำหนดไว้

ข้อควรระวัง สำหรับการใช้นหนังสือเชิญชวนนี้ คือ หนังสือฉบับนี้มีข้อความเหมือนกันทุกฉบับ ฉะนั้น ในการกรอกรายการเกี่ยวกับสถานที่เลือกตั้งของ

หน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วย และการจำหน่ายของตลอดจนการส่งไปยังผู้รับ จะต้องตรวจตราดูให้ละเอียด อย่าให้เกิดสับสนเปลี่ยนกันได้ เพราะจะทำให้เกิดการเข้าใจผิดในการที่จะไปลงคะแนน

อนึ่ง แบบ ผ.ท. ๓๐ นี้ เป็นเพียงตัวอย่างสำหรับเป็นแนวทางให้นายอำเภอถือปฏิบัติ อำเภอใดจะดัดแปลงแบบหรือข้อความอย่างไรให้เหมาะสมแก่สภาพท้องถิ่น หรือประชาชนบางกลุ่มอย่างใดก็ได้ แต่ควรมีเนื้อหาตามแนวตัวอย่างนี้

ผ.ท. ๓๑ บัญชีสำหรับปิดช่องใส่บัตรเลือกตั้ง เป็นบัญชีสำหรับปิดบนหีบบัตรเลือกตั้ง หีบช่องใส่บัตรเลือกตั้ง ภายหลังจากการนับคะแนนเสร็จสิ้นแล้ว และได้นำเอกสารตามข้อ ๑๕ แห่งกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๑๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ใส่ไว้แล้วโดยฉีกฉีก้วยกาหรือแบ่งแยกให้แน่นหนามั่นคง

ผ.ท. ๓๒ ประกาศกำหนดวันลงคะแนนเลือกตั้งใหม่ เป็นประกาศให้เลือกตั้งใหม่สำหรับหน่วยเลือกตั้งที่ไม่สามารถลงคะแนนหรือนับคะแนนได้ ตามมาตรา ๕๗ ทวิ แห่ง พ.ร.บ. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง วันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัคร

ด้วยบัดนี้ ได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ออกใช้บังคับแล้ว โดยได้กำหนดวันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด.....ไว้ดังต่อไปนี้

(๑) วันเลือกตั้ง วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(๒) ระยะเวลารับสมัคร ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ถึงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผู้ใดประสงค์จะสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด.....ให้ยื่นใบสมัครด้วยตนเอง ณ ศาลากลางจังหวัด.....ภายในระยะเวลาดังกล่าวในข้อ (๒)

จึงขอประกาศให้ทราบทั่วกัน.

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง กำหนดหน่วยเลือกตั้ง

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยมาตรา.....แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ ผู้ว่าราชการจังหวัด.....ประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งในตำบลต่าง ๆ ของท้องที่อำเภอ.....จังหวัด.....ไว้ดังต่อไปนี้

๑. ตำบล.....มีหน่วยเลือกตั้ง.....หน่วย คือ
  - ๑) หน่วยเลือกตั้งที่.....มีหมู่บ้านที่.....หรือบ้านเลขที่.....ถึงบ้านเลขที่.....ถนน.....

ใบต่อ

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง เปลี่ยนแปลงหน่วยเลือกตั้ง

ตามประกาศผู้ว่าราชการจังหวัด.....ลงวันที่.....
เดือน.....พ.ศ.....กำหนดหน่วยเลือกตั้งในตำบลต่าง ๆ ของ
ท้องที่อำเภอ.....จังหวัด.....ไว้แล้วนั้น

บัดนี้ เห็นเป็นการสมควรเปลี่ยนแปลงหน่วยเลือกตั้งในตำบล.....
ใหม่ เพราะเหตุ.....

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือก
ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยมาตรา ๑๔ แห่ง
พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗
ผู้ว่าราชการจังหวัด.....จึงประกาศยกเลิกหน่วยเลือกตั้งในตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....และกำหนดหน่วยเลือกตั้งขึ้นไว้ใหม่
ดังต่อไปนี้

- ๑. ตำบล.....มีหน่วยเลือกตั้ง.....หน่วย คือ
  - ๑) หน่วยเลือกตั้งที่.....มีหมู่บ้านที่.....
หรือบ้านเลขที่.....ถึงบ้านเลขที่.....ถนน.....

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่.....เป็นต้นไป.

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ใบต่อ

ลำดับที่	ตำบล	หน่วยเลือกตั้งที่	ที่เลือกตั้ง	หมายเหตุ

ใบท้าย

ลำดับที่	ตำบล	หน่วยเลือกตั้งที่	ที่เลือกตั้ง	หมายเหตุ

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

นายอำเภอ.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ประกาศอำเภอ.....

เรื่อง บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง

สำหรับ หน่วยเลือกตั้งที่..... ตำบล .....

อำเภอ..... จังหวัด.....

หมู่บ้านที่.....

หรือเลขหมายประจำบ้านที่..... ถึงเลขหมายประจำบ้านที่.....

ถนน..... ตรอกหรือซอย.....

เลขหมาย ประจำบ้านที่	ชื่อตัว ชื่อสกุล	เพศ	ลำดับที่	หมายเหตุ

ใบต่อ

เลขหมาย ประจำบ้านที่	ชื่อตัว ชื่อสกุล	เพศ	ลำดับที่	หมายเหตุ

ใบท้าย

เลขหมาย ประจำบ้านที่	ชื่อตัว ชื่อสกุล	เพศ	ลำดับที่	หมายเหตุ

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

นายอำเภอ.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ใบสมัครเลขที่.....(สำหรับเจ้าหน้าที่กรอก)

ข้าพเจ้า

- (๑) ชื่อ.....สัญชาติ.....
- (๒) เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
- (๓) อายุ.....ปี
- (๔) เกิดบ้านเลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
- (๕) ภูมิลำเนาปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....
หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....
- (๖) บิดาชื่อ.....สัญชาติ.....
- (๗) มารดาชื่อ.....สัญชาติ.....
- (๘) สังกัดพรรค.....
- (๙) มีความรู้.....

ขอสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด.....
เขตเลือกตั้งที่..... โดยข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้าพเจ้ามีคุณสมบัติและมีสิทธิสมัครรับ
เลือกตั้งได้ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย และ ตาม กฎหมายว่า ด้วย การ เลือกตั้ง สมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร

ยื่น ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....ผู้สมัคร

คำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัด

ได้สอบสวนแล้วเห็นว่า.....
.....
.....

ที่รูป
ขนาด ๘.๕ x ๑๓.๕ ซม.

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร

.....

ชื่อผู้สมัคร.....

สังกัดพรรค.....

บันทึก

ได้รับเงินประกันการสมัครจำนวน.....บาท ตามใบสำคัญรับเงินเล่มที่.....
เลขที่.....ลงวันที่.....และรูปถ่ายหรือรูปภาพผู้สมัครจำนวน.....รูปไว้แล้ว
เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ..... จึงกำหนดเครื่องหมายประจำตัว
ผู้สมัคร.....ให้แก่ผู้สมัครเพื่อดำเนินการต่อไป.

(ลายมือชื่อ).....ผู้บันทึก

(.....)

ข้าพเจ้าได้ทราบข้อความในบันทึกนี้พร้อมทั้งเครื่องหมายประจำตัวแล้ว

(ลายมือชื่อ).....ผู้สมัคร

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใบรับใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ที่.....

ได้รับใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ.....

ซึ่งสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด.....

เขตเลือกตั้งที่.....ไว้แล้วแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

(ลายมือชื่อผู้รับ).....

(.....)

หมายเหตุ เขียนเป็นเล่ม ๆ ละ ๕๐ แผ่น ใช้ได้กับผู้สมัคร ๒๕ คน.

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง รับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ทนาย.....อายุ.....ปี
 อยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....
 ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 ได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด.....เขตเลือกตั้งที่.....

ได้สอบสวนแล้วเห็นว่า ผู้สมัครมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ตามรัฐธรรมนูญ
 แห่งราชอาณาจักรไทย และตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 จึงรับสมัครไว้

ฉะนั้น ให้ผู้สมัครนำเงินและรูปถ่ายหรือ รูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูป
 ถ่ายของผู้สมัครไปมอบให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตามความในมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง แห่ง
 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม
 โดยมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓)
 พ.ศ. ๒๕๑๗

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 (ลายมือชื่อ).....
 (.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....
 ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ที่.....

ศาลากลางจังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง แจ้งการรับสมัครผู้สมัคร

เรียน .....

ตามที่ท่านได้ยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....นั้น

บัดนี้ ได้ประกาศรับสมัครไว้แล้ว จึงเรียนมาเพื่อทราบ และให้ท่านนำเงิน ๔,๐๐๐ บาท (สี่พันบาทถ้วน) และรูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่ายของตัวท่าน ขนาดกว้างประมาณ ๘.๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑๓.๕ เซนติเมตร (ไม่ต้องติดกระดาษแข็ง) จำนวน.....รูป ไปมอบแก่ข้าพเจ้าภายในกำหนดเจ็ดวัน นับแต่วันได้รับหนังสือนี้ มิฉะนั้นท่านจะถูกถอนชื่อออกจากการเป็นผู้สมัคร ตามความในมาตรา ๒๓ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ที่..... ศาลากลางจังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง แจ้งการไม่รับสมัครเป็นผู้สมัคร

เรียน .....

ตามที่ท่านได้ยื่น ใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ เมื่อ
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....นั้น

บัดนี้ ได้สอบสวนแล้วปรากฏว่า ท่านไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ตาม
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ/หรือ ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร

เพราะ.....

.....
.....
.....
.....

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อทราบ.

ขอแสดงความนับถือ

.....
(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ที่..... ศาลากลางจังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง แจ้งการรับสมัครผู้สมัคร

เรียน .....

ตามที่ท่านได้ยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ เมื่อ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....นั้น

บัดนี้ ได้ประกาศรับสมัครไว้แล้ว จึงเรียนมาเพื่อทราบ และให้ท่านนำ เงิน ๔,๐๐๐ บาท (สี่พันบาทถ้วน) และรูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่ายของตัวท่าน ขนาดกว้างประมาณ ๘.๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑๓.๕ เซนติเมตร (ไม่ต้องติดกระดาษแข็ง) จำนวน.....รูป ไปมอบแก่ข้าพเจ้าภายในกำหนดเจ็ดวัน นับแต่วันได้รับหนังสือนี้ มิฉะนั้นท่านจะถูกถอนชื่อออกจากการเป็นผู้สมัคร ตามความ ในมาตรา ๒๓ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗

ขอแสดงความนับถือ

.....
(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ที่.....

ศาลากลางจังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง แจ้งการไม่รับสมัครเป็นผู้สมัคร

เรียน .....

ตามที่ท่านได้ยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....นั้น

บัดนี้ ได้สอบสวนแล้วปรากฏว่า ท่านไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ/หรือ ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เพราะ.....

.....
.....
.....
.....

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อทราบ.

ขอแสดงความนับถือ

.....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง ถอนชื่อผู้สมัคร

ตามประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

รับสมัคร.....เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นั้น

บัดนี้.....ผู้สมัคร ไม่ปฏิบัติตามความ

ใน.....

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๓ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยมาตรา ๑๒
แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗
จึงประกาศถอนชื่อ.....จากการเป็นผู้สมัคร

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง ข้อสมัคร

ด้วย.....อายุ.....ปี
 อยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....
 ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 ได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด.....เขตเลือกตั้งที่.....
 ผู้ว่าราชการจังหวัดได้สอบสวนแล้วเห็นว่า ผู้สมัครมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ และผู้สมัครได้
 ปฏิบัติการตามความในมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ แล้ว จึงขอประกาศว่า.....
 เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัด.....
 เขตเลือกตั้งที่.....ซึ่งมีรูปถ่ายหรือรูปภาพและเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครดังต่อไปนี้

รูปถ่ายหรือรูปภาพ

เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร

.....

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ผ.ท. ๑๓

(ใบต้น)

บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัด.....ได้รับสมัครไว้แล้ว

เขต เลือกตั้งที่	เครื่องหมาย ประจำตัวผู้สมัคร	ชื่อ	สังกัดพรรค	ที่อยู่	หมายเหตุ

ใบต่อ

เขต เลือกตั้ง	เครื่องหมาย ประจำตัวสมัคร	ชื่อ	สังกัดพรรค	ที่อยู่	หมายเหตุ

ใบท้าย

เขต เลือกตั้ง	เครื่องหมาย ประจำตัวสมัคร	ชื่อ	สังกัดพรรค	ที่อยู่	หมายเหตุ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประกาศจังหวัด

เรื่อง ผู้สมัครถอนการสมัครรับเลือกตั้ง

ตามประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัด

ลงวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .... ประกาศชื่อ

..... อายุ ..... ปี ..... อยู่บ้านเลขที่ ..... ตำบล .....

ถนน ..... หมู่ที่ ..... อำเภอ ..... จังหวัด ..... เป็นผู้สมัคร

รับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัด ..... เขตเลือกตั้ง

ที่ ..... เครื่องหมายประจำตัว ..... นั้น

บัดนี้ ปรากฏว่า

ได้ยื่นคำร้องขอถอนการสมัคร

จึงได้ถอนการรับสมัครของ

เครื่องหมายประจำตัว ..... เขตเลือกตั้งที่

..... เสียตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

จึงประกาศให้ทราบทั่วกัน.

ประกาศ ณ วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

(ลายมือชื่อ)

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ประกาศอำเภอ

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ นายอำเภอ ..... แต่งตั้งให้ผู้มีชื่อต่อไปนี้
 เป็นคณะกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งที่ ..... ตำบล
 อำเภอ ..... ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะได้ทำการ
 เลือกตั้งในจังหวัด ..... ณ วันที่ ..... เดือน .....
 พ.ศ. .... คือ

คณะกรรมการตรวจคะแนน

๑. ....
๒. ....
๓. ....
๔. ....
๕. ....

เสมียนคะแนน

๑. ....
๒. ....
๓. ....
๔. ....
๕. ....

ประกาศ ณ วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

(ลายมือชื่อ)

(.....)

นายอำเภอ .....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ที่ ..... ที่ว่าการอำเภอ .....
 วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนน
 เรือน .....

สิ่งที่ส่งมาด้วย ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนน

โดยที่พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านมีคุณสมบัติครบถ้วนและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามความใน
 มาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ ฉะนั้นจึงขอแต่งตั้ง
 ให้ท่านเป็น ..... ประจำหน่วยเลือกตั้งที่ ..... ตำบล .....
 อำเภอ ..... ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะทำการเลือกตั้งใน
 จังหวัด ..... ตามประกาศแต่งตั้งที่ได้ส่งมาพร้อมหนังสือนี้

อนึ่ง ขอเรียนให้ทราบว่า นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ท่านจะมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตาม
 ประมวลกฎหมายอาญา จนสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่.

ขอแสดงความนับถือ

.....
 (.....)

นายอำเภอ .....

รายงาน

แสดงผลของการนับคะแนน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 ตามคำสั่งของนายอำเภอ ตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นกรรมการตรวจคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภา
 ผู้แทนราษฎรสำหรับหน่วยเลือกตั้งที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....ซึ่งได้ทำการเลือกตั้งเมื่อวันที่.....เดือน.....
 พ.ศ.....นี้

บัดนี้ การลงคะแนนเลือกตั้งแห่งหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ในจำนวนผู้เลือกตั้ง
 ซึ่งปรากฏในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง จำนวน.....คน นั้น ได้มาแสดงตนขอรับบัตรเลือกตั้งเพื่อการลง
 คะแนน รวมทั้งสิ้น.....คน ได้ลงคะแนน.....คน ไม่ลงคะแนน.....คน
 เป็นบัตรเสีย.....บัตร ผู้สมัครได้คะแนนดังนี้

ชื่อผู้สมัคร	เครื่องหมาย ประจำตัว	สังกัดพรรค	ได้คะแนน

พร้อมทั้งรายงานนี้ ได้ส่งประกาศผลของการนับคะแนน ให้บัตรเลือกตั้งพร้อมด้วยลูกกุญแจ
 บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง บัญชีรายชื่อผู้สมัครและบัตรเลือกตั้งที่เหลืออยู่มาด้วยแล้ว.

- (ลายมือชื่อ).....ประธานกรรมการตรวจคะแนน
(.....)
- (ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)
- (ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)
- (ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)
- (ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

บันทึกของคณะกรรมการตรวจคะแนน

วันนี้ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

ประธานกรรมการตรวจคะแนนได้เปิดหีบบัตรเลือกตั้งในที่เปิดเผยแสดงให้ผู้เลือกตั้งเห็นว่าเป็นหีบเปล่า และ
เปิดหีบบัตรเลือกตั้งใส่กุญแจประจำครั้งที่บรรจุแล้ว ตามนัยมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ แล้ว จึงบันทึกไว้

(ลายมือชื่อ).....ประธานกรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....ผู้เลือกตั้ง

(.....)

(ลายมือชื่อ).....ผู้เลือกตั้ง

(.....)

บันทึกเพิ่มเติม

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(ลายมือชื่อ).....ประธานกรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

ประกาศหน่วยเลือกตั้ง.....ตำบล.....

เรื่อง ผลของการนับคะแนน

คณะกรรมการตรวจคะแนนประกาศให้ทราบทั่วกันว่า การลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสำหรับหน่วยเลือกตั้งที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....เขตเลือกตั้งที่.....ได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ปราบกว่าผู้สมัครได้คะแนนดังนี้

ชื่อผู้สมัคร	เครื่องหมายประจำตัว	สังกัดพรรค	ได้คะแนน

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 (ลายมือชื่อ).....ประธานกรรมการตรวจคะแนน
 (.....)
 (ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
 (.....)
 (ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
 (.....)
 (ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
 (.....)
 (ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
 (.....)

ประกาศจังหวัด
เรื่อง ผลการเลือกตั้ง

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....ประกาศให้
ทราบทั่วกันว่าได้รวมคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด
.....ซึ่งได้ทำการเลือกตั้ง เมื่อวันที่.....
เดือน.....พ.ศ.....เสร็จสิ้นลงแล้ว ปราบกฏว่า
ผู้สมัครได้คะแนนเรียงตามลำดับดังนี้

เขตเลือกตั้ง	ลำดับที่	ชื่อผู้สมัคร	สังกัดพรรค	เครื่องหมายประจำตัว	ได้คะแนน	หมายเหตุ

ใบต่อ

เขต เลือกตั้ง	ลำดับที่	ชื่อผู้สมัคร	สังกัดพรรค	เครื่องหมาย ประจำตัว	ได้คะแนน	หมายเหตุ

ใบท้าย

จึงเป็นอันว่า บุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จังหวัด.....มีดังนี้

เขตเลือกตั้ง	ลำดับที่	ชื่อผู้สมัคร	สังกัดพรรค	เครื่องหมายประจำตัว	ได้คะแนน	หมายเหตุ

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

เรื่อง รับรองการได้รับเลือกตั้ง

หนังสือออกให้เพื่อแสดงว่า.....เกิดวันที่.....
 เดือน.....พ.ศ.....อยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....
 หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัด
 .....เขตเลือกตั้งที่.....เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ศาลากลางจังหวัด.....

ออกให้ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ที่ปิดรูปถ่าย

ลายมือชื่อ.....

สังกัดพรรค.....

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง ผลการเลือกตั้งในกรณีที่ไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

ตามพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่.....เดือน.....
พ.ศ.....กำหนดระยะเวลารับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่วันที่.....
เดือน.....พ.ศ.....ถึงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....นี้

บัดนี้ พ้นกำหนดระยะเวลารับสมัครแล้ว ปรากฏว่า จังหวัด.....เขตเลือกตั้งที่.....
มีผู้สมัคร.....คน ไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการเลือกตั้งได้

ฉะนั้น จึงขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

- ๑. ....สังกัดพรรค.....
- ๒. ....สังกัดพรรค.....
- ๓. ....สังกัดพรรค.....

ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด.....
เขตเลือกตั้งที่.....โดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....
(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....
ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

หนังสือแต่งตั้งผู้แทนพรรคการเมือง

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง แต่งตั้งผู้แทนพรรคการเมือง

เรียน นายอำเภอ.....

ด้วยพรรคการเมือง.....เลขทะเบียนที่.....

ได้ส่งสมาชิกของพรรคการเมืองเข้าสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด.....

.....เขตเลือกตั้งที่.....ได้เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร.....

ฉะนั้น พรรคการเมือง.....จึงแต่งตั้งให้.....

สัญชาติไทย เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อยู่บ้านเลขที่.....

ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

เป็นผู้แทนของพรรคการเมืองประจำอยู่ ณ หน่วยเลือกตั้งที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....

จึงเรียนมาเพื่อทราบ.

ขอแสดงความนับถือ

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

กรรมการอำนวยการพรรคการเมือง.....

ทราบแล้ว ค่ะ หนังสือแต่งตั้งผู้แทนพรรคการเมืองฉบับนี้ให้รับไปสำหรับแสดงต่อกรรมการตรวจ
คะแนนได้.

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

นายอำเภอ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หนังสือแต่งตั้งผู้แทนผู้สมัคร

เขียนที่

วันที่

เดือน

พ.ศ.

เรื่อง แต่งตั้งผู้แทนผู้สมัคร

เรียน นายอำเภอ

ข้าพเจ้า

ผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิก

สภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด

เขตเลือกตั้งที่

เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร

ได้แต่งตั้งให้

สัญชาติไทย เกิดวันที่

เดือน

พ.ศ.

อายุ

ปี

อยู่บ้านเลขที่

ถนน

หมู่ที่

ตำบล

อำเภอ

จังหวัด

เป็นผู้แทนของข้าพเจ้าประจำอยู่

ณ หน่วยเลือกตั้งที่

ตำบล

อำเภอ

จังหวัด

จึงเรียนมาเพื่อทราบ.

ขอแสดงความนับถือ

(ลายมือชื่อ)

ผู้สมัคร

( )

ทราบแล้ว คินหนังสือแต่งตั้งผู้แทนผู้สมัครฉบับนี้ให้รับไปสำหรับแสดงต่อกรรมการตรวจคะแนนได้.

(ลายมือชื่อ)

( )

นายอำเภอ

วันที่

เดือน

พ.ศ.

ใบรับหนังสือทักท้วงของผู้สมัคร ผู้แทนพรรคการเมืองหรือผู้แทนผู้สมัคร

ที่.....

ได้รับหนังสือของ.....ผู้สมัครหรือผู้แทน

พรรคการเมือง หรือผู้แทนผู้สมัคร ชื่อ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ร้องทักท้วงการปฏิบัติการ

ของกรรมการตรวจคะแนน หน่วยเลือกตั้ง.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....ไว้แล้วแต่วันที่.....

เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

(ลายมือชื่อผู้รับ).....

(.....)

ประกาศ

บัญชีรายชื่อผู้เริ่มมีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง

อาศัยความตามมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภา

ผู้แทน พ.ศ. ๒๕๑๑ นายอำเภอ.....ขอประกาศให้ทราบ

ทั่วกันว่า บุคคลผู้มีชื่อในบัญชีข้างท้ายนี้เป็นผู้เริ่มมีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้งสำหรับ

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

บัญชีรายชื่อ

ลำดับที่	ที่อยู่	ชื่อตัว ชื่อสกุล	เพศ	วัน เดือน ปีเกิด	หมายเหตุ

ผู้ใดซึ่งเริ่มมีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง แต่ยังไม่ชื่อในบัญชีรายชื่อข้างต้นนี้

ขอให้ไปแจ้ง ณ.....

เพื่อให้ตนได้มีชื่อในทะเบียนผู้เลือกตั้ง ถ้าไม่สามารถไปแจ้งด้วยตนเองได้ จะมอบ

หมายให้ผู้ซึ่งบรรลุนิติภาวะซึ่งเชื่อถือได้ไปแจ้งแทนตน หรือจะแจ้งโดยวิธีส่งหนังสือ

ลงทะเบียนตอบรับทางไปรษณีย์ก็ได้

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่.....เป็นต้นไป

ที่ว่าการอำเภอ.....

สำนักงานเทศบาล

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

(ตำแหน่ง).....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ตัวอย่างหนังสือเชิญชวน

(ด้านหน้า)

พ.ท. ๓๐

ในราชการกระทรวงมหาดไทย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เป็นวันเลือกตั้ง

เรียน

(ด้านหลัง)

พ.ท. ๓๐

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนี้ ขอเรียนมาเพื่อโปรดทราบดังนี้

๑. โปรดไปตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ณ สถานที่เลือกตั้งว่ามีชื่อท่านหรือไม่ ถ้าไม่มีหรือไม่ถูกต้อง โปรดติดต่อนายอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอ ก่อนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

๒. ขอเชิญท่านและผู้มีสิทธิเลือกตั้งในบ้านของท่านทุกคน ไปลงคะแนน ณ ที่.....หน่วยเลือกตั้งที่.....ตำบล.....

ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ตรงกับวัน.....^ช.....^ค
เดือน.....^ร.....^แ.....^ม.....^ค
ซึ่งเป็นวันเลือกตั้ง ระหว่างเวลา ๐๘.๐๐ น. ถึง ๑๗.๐๐ น.

(ลงชื่อ).....

(.....)

นายอำเภอ.....

บ้ายสำหรับปิดช่องใส่บัตรเลือกตั้ง

หน่วยเลือกตั้งที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

เลือกตั้งวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....ประธานกรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง กำหนดวันลงคะแนนเลือกตั้งใหม่

ตามประกาศจังหวัด.....ลงวันที่.....เดือน.....
 พ.ศ.....ได้กำหนดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เป็นวันเลือกตั้ง นั้น
 บัดนี้ หน่วยเลือกตั้งที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
 จังหวัด.....ไม่สามารถจะนับคะแนนหรือลงคะแนนได้ เนื่องจาก.....
 .....

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕๗ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภา
 ผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓)
 พ.ศ. ๒๕๑๗ จึงให้ยกเลิกการลงคะแนนหรือการนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งดังกล่าว และให้ลงคะแนนใหม่
 สำหรับหน่วยเลือกตั้งที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

จึงประกาศให้ทราบทั่วกัน.

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

แบบบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ค่านอกของบัตรเมื่อพับแล้ว

ขนาดบัตร

ประมาณ ๑๔ ซม.

ค่านอกของบัตรเมื่อยังไม่พับ

ค่านในของบัตร

ประมาณ ๑๔ ซม.

ให้ทำเครื่องหมาย กากบาท (เช่น X) ขีดเส้น (เช่น /) วงกลม (เช่น O) หรือเจาะระหว่างเส้นคั่นใน "ช่องทำเครื่องหมาย" ตรงกับเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครที่ต้องการเลือก ไม่เกินกว่าจำนวนสมาชิกที่จะมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น โดยระวังอย่าให้เลยเส้นเพื่อให้เกิดชัดเจนว่าเลือกผู้ใด และ อย่าขีดเขียนหรือทำเครื่องหมายเกตอื่นใดไว้ เพราะจะเป็นบัตรเสีย

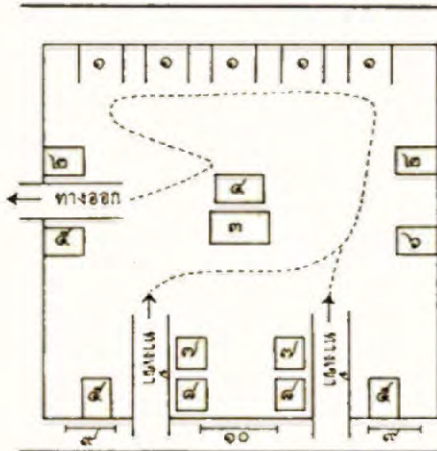
ช่องทำเครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร
๑	•
๒	••
๓	•••
๔	••••
๕	•••••
๖	••••••
๗	•••••••
๘	••••••••
๙	•••••••••
๑๐	••••••••••
๑๑	•••••••••••

๑๑

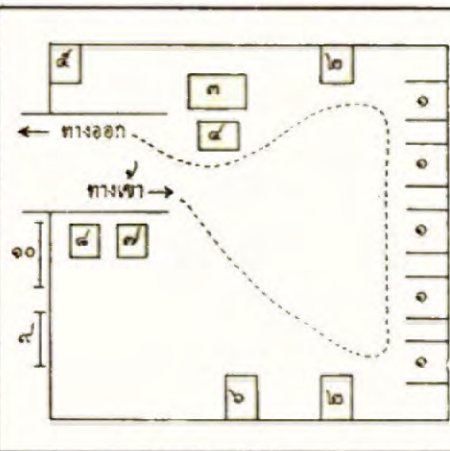
ประมาณ ๑๔ ซม.

ตัวอย่างแผนผังที่เลือกตั้ง

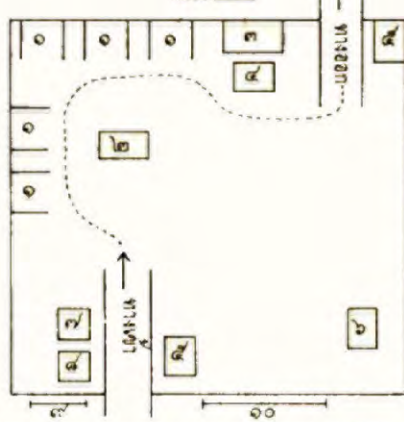
แบบที่ ๑

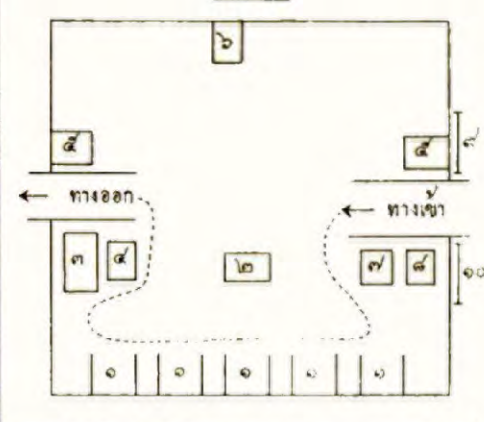
แบบที่ ๓

แบบที่ ๒

แบบที่ ๔

คำอธิบายประกอบแผนผัง

- หมายเลข ๑ คูหาลงคะแนน (มีจำนวนตามเกณฑ์ผู้เลือกตั้งทุก ๒๐๐ คนต่อ ๑ คูหา)
 ,, ๒ เจ้าหน้าที่ควบคุมคูหาลงคะแนน
 ,, ๓ กรรมการตรวจคะแนนผู้มีหน้าที่ควบคุมหีบบัตรเลือกตั้ง
 ,, ๔ ทวางหีบบัตรเลือกตั้ง
 ,, ๕ เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย
 ,, ๖ ที่สำหรับผู้แทนพรรคการเมืองและผู้แทนผู้สมัคร
 ,, ๗ กรรมการตรวจคะแนน ผู้มีหน้าที่จ่ายบัตรเลือกตั้ง
 ,, ๘ กรรมการตรวจคะแนน ผู้มีหน้าที่ตรวจบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งและรายชื่อ
 ,, ๙ บัญชีประกาศ
 ,, ๑๐ บัญชีบอกที่เลือกตั้ง

หมายเหตุ โดยปกติให้จัดทำทางเข้าที่เลือกตั้งสองทาง แต่ในกรณีจำเป็นไม่สามารถจะทำทางเข้าสองทางได้ จะจัดให้มีทางเข้าทางเดียวก็ได้ ส่วนการจัดภายในที่เลือกตั้ง บัญชีประกาศ และบัญชีบอกที่เลือกตั้ง ก็ให้จัดโดยอนุโลมตามแผนผังข้างต้นนี้เท่าที่จะทำได้.

ข้อแนะนำ

เกี่ยวกับการพิจารณาบัตรเสีย

ตาม

กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การที่จะถือว่าบัตรใดเป็นบัตรเสียนั้น ต้องมีลักษณะดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๕๑๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๑๗ คือ

- (๑) บัตรปลอม
- (๒) บัตรที่ทำเครื่องหมายเกินกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีได้ในเขตเลือกตั้ง
- (๓) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายเลย
- (๔) บัตรที่ปรากฏว่าได้พับซ้อนกันมากกว่าหนึ่งบัตร
- (๕) บัตรที่มีเครื่องสังเกต หรือข้อความอื่นใด นอกจากที่กำหนดในกฎ

กระทรวง

๑. **บัตรปลอม** คือบัตรซึ่งนำมาจากที่อื่น มิใช่บัตรซึ่งคณะกรรมการตรวจคะแนนจ่ายให้ในการลงคะแนน แม้จะปรากฏว่าบัตรนั้นเป็นบัตรชนิดเดียวกับที่คณะกรรมการตรวจคะแนนจ่ายให้ก็ต้องถือว่าเป็นบัตรเสีย

ในเรื่องนี้ กระทรวงมหาดไทยได้มีวิธีป้องกันไว้แล้ว โดยให้ประทับตราประจำตำแหน่งนายอำเภอท้องที่ หรือเครื่องหมายอื่นของนายอำเภอท้องที่และบัตรเลขที่นั้นลงบนบัตรเลือกตั้งค้ำนนอกเพื่อป้องกันการทุจริต ฉะนั้น บัตรใดซึ่งไม่ได้ประทับตราประจำตำแหน่งนายอำเภอท้องที่ หรือเครื่องหมายอื่นของนายอำเภอท้องที่ หรือบัตรที่ประทับตรานายอำเภอท้องที่อื่น หรือบัตรที่ประทับดวงตราอื่น ๆ ถือว่าเป็นบัตรปลอม^{๕๕} หงสน

๒. บัตรที่ทำเครื่องหมายเกินกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ถ้าบัตรใดทำเครื่องหมายเกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีการเลือกตั้งในคราวนั้นต้องเป็นบัตรเสียทั้งฉบับ เช่น ในการเลือกตั้งของเขตใดกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๓ คน ก็ลงคะแนนได้ ๓ คน หากบัตรใด ทำเครื่องหมาย ๔ เครื่องหมายหรือกว่านั้น ถือว่าเป็นบัตรเสีย ถ้าทำเครื่องหมาย น้อยกว่า ๓ เครื่องหมาย ไม่ถือว่าเป็นบัตรเสีย และถ้าเป็นการเลือกตั้งเพียง ๑ คน ถ้าทำเครื่องหมาย ๒ เครื่องหมาย ขึ้นไปก็เป็นบัตรเสีย เป็นต้น

๓. บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายเลย คือถ้าบัตรใดไม่ได้ทำเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครคนใดไว้เลย ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ใช้สิทธิลงคะแนนไม่เข้าใจวิธีการลงคะแนนเลยไม่ได้ทำเครื่องหมาย แล้วนำบัตรให้กรรมการตรวจคะแนนหย่อนลงหีบบัตรเลยเช่นนี้เป็นต้น ถือว่าเป็นบัตรเสีย

๔. บัตรที่ปรากฏว่าได้พับซ้อนมากกว่าหนึ่งบัตร ตามความหมายข้อนี้ หมายถึงบัตรเลือกตั้งที่ปรากฏว่าได้มีการฉีกบัตรนั้นออก แล้วพับซ้อนกันไว้โดยเจตนา จะทำให้เห็นว่าเป็นบัตรเดียว การพับซ้อนกรณีเช่นนี้จะมีบัตรพับซ้อนอยู่ด้วยกับบัตรก็ตาม และจะเป็นบัตรที่ทำเครื่องหมายด้วยหรือไม่ก็ตาม ต้องถือเป็นบัตรเสียใช้นับคะแนนไม่ได้ทั้งหมด

ส่วนบัตรเลือกตั้งที่ซ้อนกันธรรมดาโดยไม่พับซ้อนกันดังกล่าวข้างต้นไม่ถือว่าเป็นบัตรเสีย

๕. บัตรที่มีเครื่องสังเกต หรือข้อความอื่นใดนอกจากที่กำหนดในกฎกระทรวง

๕.๑ เครื่องหมายตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง คือ เครื่องหมายกากบาท (เช่น x) ปีกเส้น (เช่น /) วงกลม (เช่น O) หรือเจาะ การทำเครื่องหมายทั้ง ๔ วิธีนั้นให้ทำในเส้นกั้นใน “ช่องทำเครื่องหมาย” การทำเครื่องหมายอาจใช้ปากกา ดินสอ หรือสิ่งอื่นใด ทั้งนี้ การทำเครื่องหมายบัตรเลือกตั้งจะใช้ปากกาหรือดินสอที่มีสีอะไรก็ได้

ในการทำเครื่องหมายบัตรเลือกตั้งนั้น จะเขียนรูป X+

๘ * / - ๘ ๐ ๐ ๐ หรืออย่างอื่นใดซึ่งฟังสันนิษฐานได้ว่าเป็นการเจตนาทำเครื่องหมายแล้ว ก็ให้ถือว่าเป็นการทำเครื่องหมายอันถูกต้อง

๕.๒ เครื่องสังเกต หรือข้อความอื่น ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง คือ แถบพิมพ์สีน้ำเงินบนบัตร ตราครุฑ และข้อความที่ทางราชการพิมพ์ไว้บนบัตร กับตราประจำนายอำเภอท้องที่ หรือเครื่องหมายอื่นของนายอำเภอท้องที่ที่ประทับไว้ และที่บัตรเลขที่ ฉะนั้น ถ้าบัตรใดมีการขีดเขียนทำเครื่องหมายหรือเครื่องสังเกตหรือข้อความอื่นใดนอกจากที่กล่าวแล้ว ต้องถือเป็นบัตรเสีย เช่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทำเครื่องหมาย เครื่องสังเกตอย่างหนึ่งอย่างใดไว้เพื่อให้รู้ว่าตนลงคะแนนให้ผู้ใด หรือเขียนชื่อของตนเอง หรือ ของผู้อื่นลงไปไม่ว่าจะทำที่ด้านนอก หรือ ด้านใน ของบัตรเลือกตั้งทั้งนี้ เป็นต้น

ตัวอย่างบัตรดี

(สมมติว่ามีผู้สมัคร ๕ คน แต่เลือกตั้งเพียง ๒ คน)

ตัวอย่างเครื่องหมายกากบาท (เช่น ×)

๑

ช่องทำ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
X	๕๐	·
X	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·

๒

ช่องทำ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
X X	๕๐	·
X X	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·

๓

ช่องทำ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
* *	๕๐	·
* *	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·

๔

ช่องทำ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
X	๕๐	·
*	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·

๕

ช่องทำ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
+	๕๐	·
∞	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·

๖

ช่องทำ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
∞	๕๐	·
∞	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·
	๕๐	·

ตัวอย่างบัตรดี

(สมมติว่ามีผู้สมัคร ๕ คน แต่เลือกตั้งเพียง ๒ คน)

ตัวอย่างเครื่องหมายขีดเส้น (เช่น /)

๑

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร
/	•
/	••
	•••
	••••

๒

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร
//	•
//	••
	•••
	••••

๓

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร
~	•
~	••
	•••
	••••

๔

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร
✓	•
✓	••
	•••
	••••

๕

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร
)	•
)	••
	•••
	••••

๖

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร
	•
	••
	•••
	••••

ตัวอย่างบัตรเสีย

๓. กรณีมีสมาชิกได้ ๒ คน แต่ทำเครื่องหมายเกิน

๑

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
XX	๕๗๖ ๕๖๗	.....
X	๕๗๖ ๕๖๗	.....
	๕๗๖ ๕๖๗	.....

๒

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
X	๕๗๖ ๕๖๗	.....
X	๕๗๖ ๕๖๗	.....
	๕๗๖ ๕๖๗	.....

๓

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
00	๕๗๖ ๕๖๗	.....
	๕๗๖ ๕๖๗	.....
	๕๗๖ ๕๖๗	.....

๔

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
0	๕๗๖ ๕๖๗	.....
X	๕๗๖ ๕๖๗	.....
	๕๗๖ ๕๖๗	.....

๕

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
—	๕๗๖ ๕๖๗	.....
	๕๗๖ ๕๖๗	.....
	๕๗๖ ๕๖๗	.....

๖

ชื่อ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
✓	๕๗๖ ๕๖๗	.....
✓	๕๗๖ ๕๖๗	.....
	๕๗๖ ๕๖๗	.....

ตัวอย่างบัตรเสีย

บ. กรณีบัตรหมดเครื่องหมาย เครื่องสังเกต หรือข้อความอื่นใด
นอกจากที่กำหนดในกฎกระทรวง

๑

ช่องทำ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร
✕ ๑	•
✕ ๒	••
๓	•••
๔	••••
๕	•••••

๒

ช่องทำ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร
ค.✓ ๑	•
ค.✓ ๒	••
๓	•••
๔	••••
๕	•••••

๓

บัตรเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

บัตรเลขที่

๔

บัตรเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

บัตรเลขที่

ตัวอย่างบัตรเสีย

ค. กรณีบัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายเลย

๑. บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายเลย

ช่องทำ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
	๑	•
	๒	••
	๓	•••
	๔	••••

๒. บัตรที่ทำเครื่องหมายนอกช่องทำเครื่องหมาย

ช่องทำ เครื่องหมาย	เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร	
	๑	• X
	๒	•• X
	๓	•••
	๔	••••

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

